

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Diplomová práce

2022

Bc. Lujza Mária Kučerová Dis.

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Sociálna práca s rodinou

Bc. Lujza Mária Kučerová Dis.

Diskurzívne posuny a premeny pozícií aktérstva v poradenských
konzultáciách zameraných na riešenie

Diplomová práca

vedúci práce: Mgr. Leoš Zatloukal, Ph.D et. Ph.D.

2022

Prehlasujem, že som prácu vypracovala samostatne a že som všetky použité informačné zdroje uviedla v zozname literatúry.

V Olomouci dňa

Vlastnoručný podpis

V prvom rade by som chcela poďakovať vedúcemu tejto práce Mgr. Leošovi Zatloukalovi, Ph.D. et Ph.D., za jeho vecné vedenie, cenné rady a postrehy, a taktiež jeho podporu a trpezlivosť, ktorú mi poskytoval počas našej spolupráce.

Táto štúdia vznikla za finančnej podpory projektu „Diskurzivní analýzy v poradenství a terapii“ pod číslom IGA_CMTF_2021_006.

A v neposlednom rade veľká vďaka patrí aj mojim blízkym, rodine a priateľom za stálu podporu a pomoc, ktorú mi pri štúdiu a písaní tejto práce poskytovali.

Obsah

Úvod.....	7
1 Prístup zameraný na riešenie v kontexte sociálnej práce.....	9
1.1 Historický prehľad Krátkej terapie zameranej na riešenie	9
1.2 Krátka terapia zameraná na riešenie	11
1.3 Princípy a stanoviská SFBT	12
1.3.1 Stanoviská a postoje SFBT	15
1.4 Techniky a nástroje prístupu zameraného na riešenie	16
1.4.1 Zázračná otázka.....	16
1.4.2 Škály a stupnice.....	17
1.4.3 Výnimky.....	18
1.4.4 Experimenty	19
1.4.5 Komplimenty.....	19
1.4.6 Definícia cieľov.....	19
1.5 Využitie prístupu zameraného na riešenie v sociálnej práci.....	20
2 Teória positioningu v terapeutickom rozhovore	23
2.1.1 Teória zastávania pozícií v poradenstve.....	25
2.1.2 Pozicionovanie so zameraním na aktérstvo	26
2.1.3 Pozičný kompas.....	27
3 Uskutočnené výskumy.....	29
3.1 Výskumy s metódou RFA	29
3.2 Konverzačné a diskurzívne výskumy o pozicionaní v terapeutických sedeniach	30
3.2.1 Ďalšie výskumy v oblastiach pozicionovania a aktérstva	31
4 Výskumná časť	32
4.1 Cieľ a výskumná otázka práce.....	32
4.2 Postup výskumu.....	32

4.3	Metodológia výskumu	33
4.3.1	Konverzačné a diskurzívne analýzy	34
4.3.2	Konverzačné analýzy	34
4.3.3	Diskurzívne analýzy	34
4.3.4	RFA – rekurzívna rámcová analýza	35
4.3.5	Spôsob zberu dát	37
4.3.6	Spracovanie dát	37
5	Analýza dát	40
5.1	Analýza č.1 „Zahodenie zlovyku“	41
5.1.1	Porovnanie aktov 1 a aktov 3	48
5.2	Analýza č.2 „Tie správne tlačidlá“	50
5.2.1	Porovnanie aktov 1 a aktov 3	54
5.3	Analýza č. 3 „Počet smiech“	56
5.3.1	Porovnanie aktov 1 a aktov 3	64
5.4	Analýza č.4 „Prenikajú cez strop“	66
5.4.1	Porovnanie aktov 1 a aktov 3	73
5.5	Analýza č.5 „Za tým najťažším“	75
5.5.1	Porovnanie aktov 1 a aktov 3	83
6	Výsledky výskumu a diskusia.....	85
6.1	Diskusia	86
	Záver.....	89
	Bibliografický zoznam	91
	Zoznam obrázkov a grafov.....	98

Úvod

„Rozprávanie o problémoch vytvára problémy, rozprávanie o riešeniach vytvára riešenia.“

– Steve de Shazer

Ako úvodný citát a názov práce naznačuje, táto diplomová práca analyzuje terapeutické sedenia prístupu zameraného na riešenie. Je to prístup, ktorý to, na čo sa zameriava, má rovnako vo svojom názve, a keď sa nad tým ktokoľvek zamyslí, je celkom logické, že človek prichádzajúci na terapiu nádejne očakáva, že mu s problémami, ktorým čelí, pomôže. V terapiách a v poradenstve sa však dodnes vynakladá niekedy omnoho viac úsilia na mapovanie problémov a nepriaznivých situácií ako na hľadanie riešení. Viac o tomto prístupe predstaví prvá kapitola.

Poradenstvo, supervízia, koučing či terapia sú dennou súčasťou pracovnej náplne mnohých sociálnych pracovníkov. Pri priamej práci s ľuďmi v rôznych nepriaznivých situáciách a problémoch je pracovník väčšinou tou osobou, ktorá v rôznej miere a na rôznych úrovniach podáva aj psychologickú pomoc, a preto je potrebný výskum aj v tejto časti sociálnej práce či psychoterapii samotnej, aby efektívnosť a kvalita pomoci napredovala.

Téma tejto diplomovej práce znie „Diskurzívne posuny a premeny pozícií aktérstva v poradenských konzultáciách zameraných na riešenie.“

Cieľom tejto diplomovej práce je skúmať, ako dochádza k terapeutickým zmenám v rámci terapeutického rozhovoru zameraného na riešenie, a to so zameraním sa na konverzačné pozicionovanie klientov.

Z hľadiska metodológie je v tejto práci zastúpený kvalitatívny výskum a diskurzívna analýza, ktorá je často využívaná na analýzu komunikácie v rámci terapeutických rozhovorov a ich širšom kontexte. Na zmapovanie rozhovorov praktickým a štruktúrovaným spôsobom bola použitá tiež rekurzívna rámcová analýza RFA, metóda kvalitatívneho výskumu.

Prvé tri kapitoly sú teoretické a sú zamerané na rešerš odbornej literatúry. Pre napísanie diplomovej práce som využívala literatúru z oblasti psychológie, psychoterapie a sociálnej práce. Zdroje, ktoré som využívala, boli knižné, elektornické, webové. Vo väčšine prípadov išlo o zahraničné zdroje, no čerpala som tiež zo zdrojov českých.

Prvá kapitola predstavuje prístup zameraný na riešenie a krátku terapiu zameranú na riešenie. Zasadzuje tento prístup do jeho historického kontextu a oboznamuje s jeho základnými

stanoviskami, princípmi, ale aj hlavnými technikami. Významná je tiež podkapitola venujúca sa dôležitosti prístupu zameraného na riešenie v sociálnej práci. Druhá kapitola predstavuje teóriu pozicionovania a aktérstvo, čo sú tiež kľúčové teoretické zhrnutia týkajúce sa nasledujúceho výskumu. Tretia kapitola poskytuje stručný prehľad už uskutočnených výskumov.

Štvrtá kapitola je už výskumná časť a predstavuje celkový postup výskumu, metodológiu, cieľ práce a výskumné otázky, ale aj spôsob zberu a spracovania dát. Piata kapitola je už priama analýza rozhovorov v sprievode s grafickým porovnaním aktov 1 a aktov 3. Posledná kapitola predstavuje celkové výsledky výskumu, ponúka diskusiu a porovnanie s inými výskumami a náhľad na silné stránky výskumu, ale taktiež na jeho limity.

1 Prístup zameraný na riešenie v kontexte sociálnej práce

V prvej kapitole predstavujeme prístup zameraný na riešenie ako vhodný systematický a účinný nástroj k vedeniu psychoterapeutických a poradenských rozhovorov. V tejto kapitole sa nachádza vymedzenie prístupu zameraného na riešenie, stručný historický prehľad vývoja krátkej terapie zameranej na riešenie a, samozrejme, tu definujem aj špecifické princípy a techniky pre tento prístup.

Psychoterapia je jedinečná forma psychologickkej intervencie, pôsobiaca na ľudské duševné a telesné prežívanie, jeho správanie a medziľudské vzťahy. Usiluje o navodenie a vyvolanie žiaducich zmien k podpore uzdravujúcich procesov či k znemožneniu vzniku alebo vývoja zdravotných porúch. Je to vedomá, cielená, systemizovaná na vede založená interakcia medzi terapeutom a klientom (Vymětal a kol., 2004).

Cieľom psychoterapie je, aby psychoterapeut na základe svojich zdrojov a schopností pomocou rozhovoru, psychoterapeutických techník a nastavenia podporného vzťahu s klientom dokázal klienta previesť liečebným procesom k spokojnejšiemu prežívaniu či správaniu sa v medziľudských vzťahoch a taktiež k sociálnemu začleňovaniu. Psychoterapia ako taká je založená na vedeckej práci, je systematizovaná, premyslená a eticky vymedzená. Je to veľmi tvorivá činnosť, ktorá je založená na kontinuálnom osobnostnom a odbornom raste terapeuta. Potrebná je aj náležitá supervízia. Psychoterapia sa ďalej delí na rôzne prúdy, ale v súčasnosti sa stáva skôr integračnou alebo teda kombinujúcou viac terapeutických smerov do jedného (Vybíral, Roubal, 2010).

1.1 Historický prehľad Krátkej terapie zameranej na riešenie

Pri vývoji krátkej terapie zameranej na riešenie sa niekoľko perspektív spojilo do jedného interakčného pohľadu, ktorý vytvorili spolupracovníci z Výskumného inštitútu duševného zdravia (Mental Research Institute – MRI) v Palo Alto. Značný vplyv na rozvoj terapeutických koncepcií v Inštitúte MRI a neskôr aj v Centre krátkej terapie (Brief Therapy Center – BTC) mal aj psychiater a hypnoterapeut M. H. Erickson. Erickson sa nezameriaval na problémy, ale na oblasti schopností a zdrojov, ktoré si ľudia na terapiu prinášajú. Ericksonove myšlienky sa pridali k zmesi Batesonových myšlienok a tiež k teórii systémov a kybernetiky. K značnému vplyvu prispela aj Wittgensteinova filozofia a budhistické myslenie (Nelson, 2019; De Shazer, Dolan a kol., 2007; Ratner, George, Iveson, 2012).

Erickson tiež vytváral mnoho kreatívnych a efektívnych spôsobov práce s rôznymi typmi klientov, od tých celkom motivovaných a vysoko funkčných, až po tých najmenej motivovaných s problémom fungovať. To, čo Ericksona robilo tak efektívneho s tak rôznorodými typmi klientov, je práve to, že každú prácu s každým klientom vysoko individualizoval a taktiež to bolo silné presvedčenie, že klienti majú na to, aby sa im zmena podarila (Greene, Lee, 2011, s. 6).

Aj Insoo Kim Berg a Steve de Shazer sa vzdelávali v inštitúte MRI. Oceňovali zmenu pohľadu na terapiu od analyzovania problémov a predpisovania riešení k „skrytému“ problému, s ktorým klienti prišli a s ktorým potrebovali pomôcť. Erickson nevidel potrebu hľadať skryté príčiny problémov na teoretickom základe, ale s rešpektom využíval to, čo klienti opísali ako problematické. Inštitút MRI si tento postup osvojil a de Shazer aj Berg ho považovali za najperspektívnejší (Nelson, 2019, s. 53 – 54).

V nadväznosti Steve de Shazer a Insoo Kim Berg aj spolu s niekoľkými ďalšími kolegami (Watzlawick, Fish, Bodin) v roku 1978 založili Centrum krátkej rodinnej terapie (Brief Family Therapy Center – BFTC) v Americkom meste Milwaukee vo Wisconsin (Nelson, 2019; de Shazer, Dolan, 2007; Zatloukal, 2009; Ratner, George, Iveson, 2012).

De Shazer spolupracoval a konzultoval aj s Johnom Weaklandom. Tím BFTC si vzal k srdcu Weaklandovu perspektívu, aby počúvali klientov bez toho, aby si mysleli a verili, že vedia, čo klient skutočne myslí alebo aký je jeho problém. Znamená to počúvať klientov a to, čo hovoria, a nie počas toho uvažovať, čo sa slovami a skrýva a čo sa v nich podľa teórie odohráva (Nelson, 2019, s. 54).

De Shazer, Dolan a kol. (2007) píšú, že otázky, ktoré sa zdali byť najviac konzistentné vo vzťahu k informáciám o pokroku a riešeníach klienta, boli starostlivo zaznamenané a dôkladne začlenené do prístupu zameraného na riešenie, zatiaľ čo tie, ktoré sa nezdali byť konzistentné, boli zámerne vylúčené. Odvtedy sa prístup krátkej terapie zameranej na riešenie stal jednou z popredných škôl krátkej terapie na celom svete a má veľký vplyv v rôznych oblastiach, ako sú podnikanie, sociálna politika a vzdelávanie.

V posledných rokoch sa bežne hovorí o „prístupe zameranom na riešenie“, myslí sa tým celkovo súborný smer, nie len priamo „Krátka terapia zameraná na riešenie“ (SFBT), dnes tento prístup používajú totiž aj neterapeuti v rámci iných úloh, ako je koučovanie, mentoring, ošetrovatel'stvo a sociálna práca (Ratner, George, Iveson, 2012 s. 16).

Priekopníci de Shazer a Kim Soo Berg inšpirovali mnohých terapeutov po celom svete, ktorí Krátku terapiu zameranú na riešenie bežne využívajú v praxi a nachádzajú rôznorodé zamerania a oblasti jej využívania. Medzi popredných autorov patria napríklad, Ben Furman, Rob McNeilly, Bill O’Hanlon, Bradford Keeney, Scott Miller, Harry Korman, Peter Szabó, Mark McKergow, Rocío Chaveste a mnoho ďalších. V Českej republike sa prístupu zameranému na riešenie popredne venuje hlavne tím koučov, terapeutov, supervízorov a školiteľov z Inštitútu Dalet (Pouchlá 2020, Dalet [online]).

1.2 Krátka terapia zameraná na riešenie

De Shazer vo svojich prácach, seminároch a rozhovoroch jasne zdôrazňoval, že nerozvíjal teóriu. SFBT je skôr prístup k terapii, dokonca ani nie model, ktorý opisuje to, čo sa odohráva (Nelson, 2019, s. 55)

Krátka terapia zameraná na riešenie (SFBT) je krátkodobý terapeutický prístup zameraný na cieľ, ktorý je založený na dôkazoch, zahŕňa princípy a postupy pozitívnej psychológie a napomáha klientom k zmene, a to tým, že sa zameriavajú na riešenie a nie na problémy. V najzákladnejšom zmysle je SFBT nástrojom na formulovanie, motivovanie, dosiahnutie a udržanie želanej zmeny správania, ktorý je priateľský k nádeji, vyvoláva pozitívne emócie a je orientovaný na budúcnosť (Institute for Solution-Focused Therapy: What is Solution-Focused Therapy? [online]).

SFBT umožňuje ľuďom dosiahnuť zmenu v ich živote v čo najkratšom čase. Verí, že zmena vychádza z dvoch princípov: z *povzbudzovania ľudí, aby opísali svoju preferovanú budúcnosť* – ako bude vyzerat’ ich život v prípade, že terapia bude úspešná – a z *podrobného opisu zručností a zdrojov*, ktoré už preukázali – prípadov úspechu v súčasnosti a minulosti. Na základe týchto opisov sú klienti schopní upraviť to, čo robia vo svojom živote (Ratner, George, Iveson, 2012, s. 3).

Využitie tejto terapie je skutočne široké, či už čo sa týka cieľových skupín, napr. deti, adolescenti, rodinná terapia, párová terapia, skupinová terapia apod. Netreba opomenúť ani prácu s dospelým jednotlivcom, a to napríklad v oblastiach, ako je psychické zdravie, trauma a násilie, zneužívanie návykových látok, ľudia trpiaci sa s bezdomovectvom alebo taktiež môže táto terapia byť vhodná aj pre ľudí s mentálnym postihnutím. SFBT je široko využívaný terapeutický prístup či metóda nielen priamo v psychoterapii, ale aj v supervízii, tímovej supervízii, v koučovaní a tímovom koučovaní (Ratner, George, Iveson, 2012).

1.3 Princípy a stanoviská SFBT

Ako už bolo spomenuté v historickom prehľade, de Shazer, Berg a ich tím boli zásadne ovplyvnení Ericksonom. De Shazer poznamenal, že Erickson zrejme pristupoval ku každému pacientovi s očakávaním, že zmena je nielen možná, ale aj nevyhnutná, a spojil to s budhistickým myslením: zmena je neustály proces a stabilita je len ilúzia.

Súhrnne možno povedať, že pre rozvoj krátkej terapie boli najdôležitejšie tieto prvky Ericksonovej praxe:

- využitie toho, čo klient prinesie,
- nenormativita (t. j. nepredpisovanie, čo by ľudia mali robiť), nepredpisovanie, čo by ľudia mali robiť,
- nezaujíma sa o minulosť klienta ani o rozvoj vhl'adu,
- technika krištáľovej gule,¹
- nastavenie úloh,
- terapeut je zodpovedný za úspech alebo neúspech terapie

(Ratner, George, Iveson 2012, s. 7).

Ako de Shazer viackrát v literatúre spomína, SFBT nie je založená na teórii, ale bola vyvinutá pragmaticky, samozrejme, súčasne ovplyvnená filozofickými vplyvmi. Samotná terapia však o celom procese a klientoch vychádza z určitých predpokladov.

1. Všetci klienti majú motiváciu. Klientom nechýba motivácia a úlohou terapeuta je zistiť, k čomu sú motivovaní.

2. Úlohou terapeuta je nachádzať jedinečné spôsoby spolupráce s predpokladom, že klient sa už o spoluprácu snaží, objavuje sa len najlepší spôsob. Myšlienka „odporu“ nie je užitočná a bráni rozvoju spolupráce medzi pracovníkom a klientom.

3. Snaha pochopiť príčinu problému nie je nevyhnutným ani obzvlášť užitočným krokom pri jeho riešení. V skutočnosti niekedy diskusia o probléme nemusí byť pre klientov aktívne užitočná.

4. Úspešná spolupráca sa odráža od zistenia, čo klient od terapie očakáva. Ďalšou úlohou terapie je potom nájsť najrýchlejší spôsob, ako to dosiahnuť.

¹ Technika kde klient v hypnotickom tranze vytvára „krištáľovú guľu“ pracuje s príjemnými spomienkami a tiež sa zaoberá tým, ako bol problém vyriešený a ako na to reagovali iní (Zatloukal, 2009, s. 180).

5. Akokoľvek sa môže zdať, že problémové vzorce sú príliš silné, pravidlom je, že klient vykoná časť riešenia. Efektívny prístup k terapii je pomôcť klientovi robiť viac z toho, čo už funguje.

6. Problémy nepredstavujú skrytú patológiu, sú to len veci, bez ktorých klient chce fungovať. Vo väčšine prípadov je to teda klient, kto najlepšie posúdi, kedy je problém vyriešený.

7. Niekedy je na začatie riešenia problému potrebná len malá zmena

(Ratner, George, Iveson, 2012; de Shazer, Dolan a kol., 2007).

De Shazer poukázal na tri hlavné pravidlá, ktoré podľa neho tvoria základné filozofické kamene krátkej terapie (de Shazer a kol., 2007; de Shazer, 1989; Ratner, George, Iveson, 2012):

1. Ak to nie je pokazené, neopravuj to. Táto zásada SFBT sa týka presvedčenia, že pokiaľ u klienta nie je žiadny problém, nemala by prebiehať ani žiadna terapia. Čiže v tom, čo už má riešenie, sa ďalej nerozvíja ani sa v tom nepokračuje.

2. Keď viete, čo funguje, robte toho viac. Ak je klient v procese riešenia problému, hlavnou úlohou terapeuta by malo byť povzbudiť klienta, aby robil viac toho, čo už funguje.

3. Ak to nefunguje, neopakujte to znova, skúste niečo iné. Bez ohľadu na to, aké dobré sa riešenie môže zdať, ak nefunguje, nie je to riešenie.

V ďalšej knihe de Shazer uvádza ďalšie hlavné zásady (de Shazer a kol., 2007, s. 2 – 3):

1. Malé kroky môžu viesť k veľkým zmenám. V SFBT je konštrukcia riešenia zvyčajne realizovaná v sérii malých zvládnuteľných krokov. Predpokladá sa, že keď sa vykoná malá zmena, povedie to k sérii ďalších zmien, ktoré zase povedú k ďalším, čo postupne vyústí do oveľa väčšej systémovej zmeny.

2. Riešenie nemusí nevyhnutne súvisieť s problémom. Na rozdiel od ostatných prístupov, ktoré sa posúvajú od problému k riešeniu, SFBT sa najprv zameriava na opis zmien, ktoré nastanú po vyriešení problému. Klient a terapeut na dosiahnutí tohto cieľa pracujú v retrospektíve a spoločne identifikujú momenty, v ktorých už existujú alebo by mohli existovať prvky riešenia. Tento model terapie sa teda nezameriava priamo na problém, jeho pôvod, povahu a patológiu, ktoré spôsobuje, ale zameriava takmer výlučne na prítomnosť a budúcnosť. SFBT tak predstavuje skutočnú zmenu paradigmy v porovnaní s inými psychoterapeutickými modelmi.

3. Jazyk pre vývoj riešenia je odlišný od jazyka potrebného na opis problému.

Rozhovory o problémoch bývajú často negatívne a zamerané na minulosť. Jazyk zameraný na riešenie je však zvyčajne pozitívnejší, nádejnejší a zameraný na budúcnosť a naznačuje pominuteľnosť problémov.

4. Žiadny problém sa nevyskytuje alebo nedeje neustále, vždy existujú výnimky.

Ľudia vždy prejavujú výnimky zo svojich problémov, dokonca aj malé, a tieto výnimky sa dajú využiť na vykonanie malých zmien.

5. Budúcnosť sa tvorí a dá sa o nej diskutovať. Tento princíp poukazuje na budúcnosť, nádej a na myšlienku, že každý môže ovplyvňovať a tvoriť svoj vlastný osud.

V Českom prostredí Zatloukal a Víték (2014, s. 21 – 25) predstavujú skvelú, ľahko zapamätateľnú skratku „ŘEŠENÍ“ zhrňujúcu základné princípy SFBT.

Ř – vytváranie riešení, nie problémov

Sústredzovanie sa na riešenie, na zmenu, o ktorú klient usiluje, a využívať pri tom všetky zdroje a možnosti, ktoré si klient prináša alebo už aj využíva. Konverzácia nesleduje problém, ale zameriava sa na rozvoj.

E - účinnosť/jednoduchosť

Zameranie na zmenu, klientove prania a na čo najefektívnejšiu a jednoduchšiu cestu k cieľu. K tomu opäť dopomáha využívanie klientových zdrojov, ktorými už oplýva.

Maximálna spolupráca a partnerský prístup pri dohodách o cieľoch terapeutickej spolupráce.

E - proces, nie odborné znalosti obsahu

Minimalizovať profesionálne komentáre ku klientovmu obsahu rozprávania, reflektovanie procesu terapie, zapájanie klienta procesnými prvkami (otázky, komentáre) do konverzácie, zachovávať terapeutickú zvedavosť a vedomie, že klient sám je expert na svoju situáciu.

N - nevyhnutnosť zmeny

Zmeny sa berú ako prirodzená a dôležitá súčasť života, hľadá sa každá dobrá zmena, snaha prinášať predpoklad zmien aj do situácií, ktoré klient vidí ako nemenné.

Í - individuálny prístup

Individuálny prístup ku klientovi a každej jeho situácii, hľadanie špecifických zdrojov každého klienta a ich využitie (podľa Zatloukal a kol. 2019, s. 37 – 39).

1.3.1 Stanoviská a postoje SFBT

Hlavné stanovisko SFBT je svetonázor, ktorý berie veľký ohľad na názory klientov, pozorne ich sleduje a zaznamenáva to, čo chcú, a zdroje, ktoré si do terapie prinášajú.

Podľa Thomasa a Nelsonovej (2012) tieto nasledovné stanoviská alebo postoje predstavujú základný spôsob, ako sa na SFBT a jej aplikácie dá pozerat'. Bez týchto stanovísk či postojov by SFBT bola len ďalším súborom pojmov a postupov. Tieto stanoviská poskytujú pohľad na svet, prostredníctvom ktorého praktici pracujú s klientmi z perspektívy SFBT.

I. Zvedavosť

Terapeut nevie ani nepredpokladá, čo by mohlo byť základom klientovej perspektívy alebo opisu jeho obáv. Je zvedavý na klientove zážitky a vyjadrenia jeho skúseností.

II. Rešpekt

Rešpektovanie spôsobov, akými klient funguje, viera, že čokoľvek klient povie, je pre neho dôležité, a preto si to zaslúži rešpekt.

III. Nepodmienenosť

Terapeut nepredpokladá, že vie, čo ma klient na myslí, čo sa skutočne deje alebo čo je pre neho najlepšie. Keď aj terapeut má predstavu o čomkoľvek z klientovho života, prezentuje svoje predstavy predbežne, pričom necháva veľa priestoru a kontextu, ktorý umožňuje a povzbudzuje klientov, aby terapeuta opravili.

IV. Nenormatívna a nepatologizujúca spolupráca

Prezentované obavy klienta sa nevnímajú ako symptómy skrytej patológie alebo problémy. Prezentované obavy sa berú ako niečo, čo má pre klientov význam a že už sa snažia využívať svoje zdroje.

V. Viera v kompetencie klienta

Terapeut nepredpokladá, že sú klienti v akomkoľvek ohľade menej ako on ani že má odborné znalosti o ich problémoch alebo o nich a ich životoch. Verí, že klienti povedia všetko, čo vedia, podľa svojich najlepších schopností a majú zdroje, o ktorých vedia alebo by si ich mohli uvedomiť, a sú schopní vytvoriť riešenia s pomocou zvedavého terapeuta, ktorý tieto zdroje využíva. Niektorí hovoria, že tento prístup je založený na silných stránkach; presnejšie je nazývať ho „založený na zdrojoch“, pretože hľadá zdroje klientov.

VI. Terapia je pozitívna, kolektívna, spolupracujúca a zameraná na budúcnosť a riešenie

Je dôležité uznať bolesť klientov, ako však terapeut s klientom pracuje, je viac o nádeji ako o analýze problémov a ich etiológii (Nelson, 2019; Thomas, Nelson, 2012).

1.4 Techniky a nástroje prístupu zameraného na riešenie

Techniky a nástroje SFBT tento prístup síce pomáhali formovať a vytvárať, nemal by sa však podľa nich prístup definovať, pretože SFBT obsahuje aj omnoho viac ako len samotné techniky. Tieto techniky totiž môže totiž využívať aj iný prístup a neznamená to automaticky, že hneď spadá pod prístup zameraný na riešenie. Zároveň keby sme sa uchýlili k definovaniu prístupu len na základe jeho techník, zamedzuje sa tým priestor na nové inovatívne techniky, ku ktorým sa môže terapeut dopracovať a neskôr aj overiť ich účinnosť (voľná interpretácia podľa Zatloukal a kol., 2019, s.16 – 19)

1.4.1 Zázračná otázka

O zázračnej otázke píše mnoho kníh a učebníc zaoberajúcich sa psychoterapeutickými prístupmi. V polovici 80. rokov prišli s týmto konceptom práve tvorcovia zázračnej otázky Insoo Kim Berg a Steve De Shazer. Určitými prvkami sa mohli však inšpirovať napr. u Alefrenda Adlera a jeho žiakov pri podobnom koncepte „The Question!“. Ďalšou inšpiráciou mohol byť aj, už spomínaný, Milton Erickson s technikou „krištáľová guľa“ (Zatloukal, 2009, s. 180)

Zázračná otázka vznikla náhodou. Insoo Kim Berg prvýkrát experimentovala s touto intervenciou v reakcii na klienta, ktorý v zúfalstve povedal: „Možno pomôže len zázrak“. Bergová, Shazer a ich kolegovia rýchlo zistili, že tento koncept je užitočný nato, aby si klienti predstavili, ako by žili, keby daný problém zmizne (de Shazer a kol., 2007, s. 37 – 38).

Sú mnohé spôsoby, ako zázračnú otázku formulovať, no hlavná podstata je založená na tom istom princípe. Peter DeJong a Insoo Kim Berg (1998) odporúčajú nasledovné:

„Teraz vám chcem položiť nezvyčajnú otázku. Predpokladajme, že kým budete dnes v noci spať a v celom dome bude ticho, stane sa zázrak. Zázrak spočíva v tom, že problém, ktorý vás sem priviedol, je vyriešený. Keďže však spíte, neviete, že sa stal zázrak. Keď sa teda zajtra ráno zobudíte, čo bude iné, čo vám povie, že sa stal zázrak a problém, ktorý vás sem priviedol, je vyriešený?“ (DeJong, Berg 1998, s. 77 – 78).

Zázračná otázka určite nie je len náhodná, nepremyslená technika, založená na jednej otázke. Samotný postup je však komplexnejší a Zatloukal (2009, s. 181) spomína štyri fázy:

1. Príprava

Erickson napr. využíval „seeding“ v preklade „zasievanie“. Už na začiatku rozhovoru je potrebné myslieť na to, na čo sa spoločne s klientom chcú zamerať alebo čo dosiahnuť, a počas rozhovoru klienta na to pripravovať. V rámci prípravy sa preto terapeut môže pýtať otázky, ktoré postupne pomáhajú klientovi v zmenách v myslení, pričom sa mu už neskôr na zázračnú otázku môže odpovedať ľahšie.

2. Formulácia zázračnej otázky

Príkladnú formuláciu od Insoo Kim Bergovej je možné vidieť už vyššie. V samotnej podstate je na terapeutovi, ako si otázku bude prispôsobovať. Je však potrebné dbať na obsahové a formálne hľadisko pokladania zázračnej otázky.

3. Rozhovor o situácii po zázraku

Najdôležitejšia fáza, ktorá vedie primárne ku klientovmu detailnému popisu jeho situácie, kde problém viac už neexistuje, teda po zázraku. Je dôležité rozhovor viesť s výrazným zameraním na detailnosť tohto opisu aj potom, čo by sa napr. klient odchyľil od témy. Čím detailnejší popis je, tým reálnejšie a možnejšie sa život bez problému môže javiť. Samotnú zázračnú otázku je možné dopĺňať aj ďalšími doplňujúcimi, vedúcimi k viac detailom. Napr. ako bude reagovať vaše okolie? kto si môže ešte všimnúť, že sa zázrak stal? a čo ešte?

4. Rozhovor v nadväznosti na zázračnú otázku

Každý terapeutický rozhovor je jedinečný a odlišný, terapeut sa usiluje klienta smerovať k praktickej realizácii toho, čo si počas rozhovoru načrtli ako víziu riešenia. Nadväzný rozhovor sa dá navodiť napríklad škálami, výnimkami z problémov, experimentami, definovaním cieľov, menšími cieľmi k čiastočnému zázraku atď. (Zatloukal, 2009, s. 185 – 186).

1.4.2 Škály a stupnice

Slúžia primárne k rozvíjaniu rozhovoru v dôležitých témach. Možno používať číselné alebo percentuálne škály. Škálovacie otázky môžu byť tiež cielené na diskusiu o motivácii k zmene alebo v akom rozsahu klient dôveruje možnosti zmeny (Zatloukal, 2009, s. 185).

Je to pomôcka, ktorá pomáha v orientácii, čo sa týka momentov, kde sa klient cítil najhoršie, aký je cieľový bod, kam sa chce dostať. Uprostred týchto bodov je, samozrejme,

momentálny klientov stav či uvažovanie nad možným posunom v určitom časovom horizonte, napr. do ďalšieho terapeutického sedenia (Bobek, Peniška, 2008, s. 174).

Typickým úvodom pre „zázračnú škálu“ je otázka, ktorá znie približne takto: „Takže na stupnici od 0 do 10 – kde 0 znamená moment, keď ste sa rozhodli vyhľadať pomoc a 10 znamená deň po zázraku – kde by ste povedali, že ste dnes?“ Steve de Shazer je toho názoru, aby sa 0 definovala ako čas, keď sa klient rozhodol vyhľadať pomoc, a nie ako čas, keď bol na tom najhoršie. Existuje na to viacero dôvodov. Ak 0 znamená moment, keď sa klient rozhodol, že chce pomoc, a klient odpovie 0, môžete sa spýtať: „Čo ste teda urobili, aby sa veci nezhoršili?“ alebo „Ako to, že sa to nezhoršilo?“. Tieto otázky sú možné, ak je 0 definovaná ako čas, keď sa veci boli najhoršie (de Shazer, Dolan a kol., 2007, s. 61).

1.4.3 Výnimky

Pri psychoterapii zameranej na riešenie je dôležité najmä terapeutova vnímavosť na výnimky z problému (keď sa problém nedeje, keď nie je taký intenzívny, keď nie je prežívaný ako problematický alebo čo mohlo byť užitočné v minulosti, možno pri iných problémoch) (Nelson, 2019, s. 71 – 72).

Pojem výnimky je prvým pilierom SFBT. Jednoduchá rovnica hovorí, že ak všetky problémy majú výnimky, potom všetky problémy už majú riešenia, ktoré čakajú len na aktiváciu. Raná SFBT zahŕňala spytovanie sa na problém, hľadanie výnimiek a rozprávanie o výnimkách tak, aby boli väčšie ako samotný problém (Ratner, George, Iveson, 2012, s. 105).

Nelson (2009, s. 71 – 72) ďalej spomína že, tak ako sa zmena deje neustále, ani problémy nie sú prežívané stále rovnakým spôsobom. Výnimky môžu byť aj termínom používaným na hľadanie momentov, keď sa časti zázraku alebo preferovanej budúcnosti už dejú. Ide o špecifickú výnimku z klientovho pohľadu, že problém sa deje stále alebo má v ich živote celkovú prevahu.

Kľúčom k tomu, aby sa výnimky stali základom pre zmenu, sú detaily. Po nájdení výnimky je ďalšou úlohou získať detailný popis alternatívneho správania. Čím jasnejšie sa dá výnimka opísať, tým významnejšie je jej miesto v klientovom repertoári správania (Ratner, George, Iveson, 2012, s. 106).

1.4.4 Experimenty

Ide o experimenty medzi terapeutickými sedeniami, zamerané na riešenie a hlbšie rozvíjanie riešenia. Zvyčajne sa navrhujú experimenty sústredujúce sa na pozorovanie a správanie. Samozrejme sa pracuje a zvažuje to, s čím klient prichádza, aké sú výnimky, stanovené ciele a celková klientova pohľadávka (De Jong, Berg, 1998 podľa Zatloukal, 2009, s. 186).

Zatloukal (2009, s. 186) ponúka napríklad takéto experimenty v spojitosti so zázračnou otázkou „1. ve vybrané dny ‚dělat jako by se zázrak stal‘, 2. pozorovat prvky zázraku mezi sezeními a poznamenat si je, 3. ve vybrané dny vždy večer předvídat, zda druhý den bude mít prvky dne po zázraku nebo ne, 4. kombinace předchozích“.

Vytváranie experimentu je kreatívny a hravý proces, ktorý môže byť veľkou pomôckou pri napĺňaní krokov, ktoré si klient spolu s terapeutom spoločne naplánovali (Zatloukal, Vitek, 2016, s. 195).

1.4.5 Komplimenty

Priame a nepriame komplimenty založené na dôkladnom pozorovaní pozitívnych vecí, ktoré klient urobil alebo povedal, sú dôležitou súčasťou Krátkej terapie zameranej na riešenie a používajú sa počas celého terapeutického procesu. Potvrdenie toho, čo už klienti robia dobre, a uznanie toho, aké ťažké sú ich problémy, povzbudzuje klienta k zmene a zároveň dáva najavo, že terapeut počúval a záleží mu na tom, čo sa mu klient snaží vyjadriť. Pochvaly na terapeutických sedeniach slúžia na vystihnutie a potvrdenie toho, čo klient robí a čo funguje. V terapii SF sa nepriame komplimenty často vyjadrujú vo forme uznanlivo ladených otázok typu „Ako ste to urobili?“, ktoré vyzývajú klienta, aby sa sám pochválil na základe odpovede na otázku. (Institute for Solution-Focused Therapy: What is Solution-Focused Therapy? [online])

1.4.6 Definícia cieľov

Vďaka terapeutickému rozhovoru, zázračnej otázke, škálovaniu či ďalším technikám je možné stanovovať ciele terapie. Keďže súčasťou zázračnej otázky je aj detailný popis, aký je život klienta po „zázraku“, t. j. potom, ako už viac problém nebude problémom, definícia cieľov môže vychádzať priamo z toho, čo už na terapii zaznelo (Zatloukal, 2009, s. 186).

Podľa Zatloukala a Vítka (2014, s. 47) majú dobre nastavené ciele spoločné aspoň tieto 4 základné charakteristiky:

1. **Konkrétnosť** – je úplne zrejmé, akú podobu bude realizácia cieľa mať,
2. **Pozitívna formulácia** – nie eliminácia niečoho alebo snaha niečo „nepokazit“, ale pozitívne a motivujúce nastavenie cieľa,
3. **Realizmus** – cieľ predstavuje to, v čom má klient dôveru, že je schopný docieľiť,
4. **Ovplyvniteľnosť klientom** – cieľ má byť nastavený tak, aby jeho dosahovanie mohol klient ovplyvniť.

1.5 Využitie prístupu zameraného na riešenie v sociálnej práci

V praxi sa príliš často vyskytuje tendencia patologizovať klientov a vyžadovať diagnózu ako súčasť pomáhajúceho vzťahu. Čo ak by sme však na chvíľu predpokladali, že väčšina problémov klientov, s ktorými sa sociálni pracovníci stretávajú, súvisí skôr s rozmarmi života a nie s tým, čo klienti robia zle. Táto silná myšlienka vychádza z filozofických prístupov v sociálnej práci založenej na silných stránkach klienta. Táto koncepcia sa posúva o krok ďalej a spája rôzne prístupy založené na silných stránkach do zastrešujúceho modelu sociálnej práce orientovanej na riešenie s cieľom dosiahnuť väčší účinok. Perspektíva silných stránok zdôrazňuje silné stránky klienta, stanovenie cieľov a spoločnú definíciu pozitívneho výsledku. Terapia zameraná na riešenie sa zameriava na to, keď sa dlhotrvajúce problémy na chvíľu zmiernili, a dáva dôraz na výnimky ako posilňovanie riešenia (Greene, Yee-Lee, 2011).

Profesia sociálnej práce je svedkom rastúceho záujmu odborníkov a vzdelávateľov o hľadanie spôsobov, ako odkryť a aktivizovať silné stránky klientov v každodennej praxi. Autori sa vyjadrujú k minulému dôrazu sociálnej práce na problémy a patológie a k náročnosti, ktorú tento dôraz spôsobil v praxi. V súčasnosti čoraz viac ponúkajú alternatívu perspektívy silných stránok (De Jong, Miller, 1995, s. 729).

Perspektíva silných stránok v sociálnej práci podľa Saleebey (1992) vychádza z nasledujúcich východísk:

1. Napriek životným problémom majú všetci ľudia a ich okolnosti silné stránky, ktoré sa dajú využiť na zlepšenie kvality života klientov. Odborníci by mali rešpektovať tieto silné stránky a oblasti, v ktorých ich klienti chcú uplatniť.

2. Motiváciu klientov podporuje sústavný dôraz na ich silné stránky tak, ako ich definuje klient.
3. Objavovanie silných stránok si vyžaduje proces spoločného skúmania medzi klientmi a pracovníkmi. Profesionálni pracovníci nemajú posledné slovo v tom, čo klienti potrebujú.
4. Zameranie sa na silné stránky odvrátilo pozornosť pracovníka od pokušenia „obviňovať“ a nasmerovalo ho k objavovaniu toho, ako klienti dokázali prežiť aj v tých najnepriaznivejších podmienkach.
5. Všetky prostredia a situácie, aj tie najbezútešnejšie, obsahujú zdroje.

Tieto predpoklady povzbudzujú sociálnych pracovníkov vo zvyšovaní rešpektu a v zapájaní spôsobov vnímania klientov a ich sveta do procesu pomoci. Perspektíva silných stránok predpokladá, že klientov zmysel musí mať v pomáhajúcom procese väčšiu váhu a vedecké nálepky a teórie musia zohrávať menšiu úlohu. To platí pre prax s čoraz rozmanitejšími skupinami (De Jong, Miller, 1995, s. 729).

Akademici v sociálnej sfére poukazujú na dôležitosť práce s klientom a jeho zdrojmi, už od ranných začiatkov sociálnej práce ako takej. Zakladateľky Funkčnej školy a terénnej sociálnej práce Virginia Robinson a Jesse Taft začali už v roku 1920 klásť dôraz na klientove vrodené zdroje či možnosti rásť a meniť sa. Ich práca napríklad ovplyvnila aj Carla Rogersa, ktorý vytvoril „Prístup zameraný na človeka“. Napriek týmto začiatkom a prúdom sa stal medicínsky model v sociálnej práci stálou a obrovskou dominantou. Pričom medicínsky model kladie veľký dôraz na nedostatky, diagnózy a patológie. Od rokov 1980 sa však započal rozvoj perspektív zameraných na silné stránky a zdroje a začiatky terapie zameranej na riešenie a naratívnej terapie. Taktiež dôraz na prácu s klientovými silnými stránkami môžeme vidieť napríklad aj v rámci pozitívnej psychológie, ktorej priekopníkom je napríklad aj Martin Seligman (Greene, Yee-Lee, 2011, s. 5 - 8).

Nie až tak dávna metaanalýza psychoterapie ukazuje že, psychoterapia funguje na 80 % klientov, avšak žiaden prístup v klinickej praxi nie je nadradený druhému (Wampold, 2010). Čo pomáha klientovi k zmene sú rôzne faktory a schopnosti terapeutov, ako napr. tvorenie terapeutického aliancie, zameranie na silné stránky a kompetencie klientov apod. Wampold ale upozorňuje, že je vhodné, až priam nutné pre všetkých praktizujúcich (aj terapeutov,

zdravotníkov, sociálnych pracovníkov), aby poznali a vedeli využívať viac ako len jeden terapeutický prístup (Wampold, 2010; Greene, Lee, 2011).

Sociálni pracovníci, ktorí už aplikujú alebo chcú aplikovať princípy prístupu zameraného na riešenie do svojej praxe, si musia uvedomiť, že rôznorodosť kontextu, cieľových skupín klientov a tiež individuálnosť klientov, vyžaduje tiež špecifické nároky na schopnosti praktizujúcich. Netreba opomenúť aj dôležitosť reflexie vlastnej praxe. Medzi tieto nároky na praktizujúceho patria zameranie na rozvoj riešenia, namiesto podrobného skúmania problému klienta, ďalej zameranie na spoluprácu a nie jej prekážky a na záver určite partnerský prístup a individualizovaný prístup (Zatloukal, Tkadlčíková, 2018 s. 42).

Princípy a schopnosti prístupu zameraného na riešenie, ktoré sociálni pracovníci využívajú, sa neodrážajú len od terapeutického rozhovoru, ale aj spôsobu, akým je vedený, tiež akým spôsobom vytvárajú posúdenie klienta či akým spôsobom spolupracujú a komunikujú so svojimi spolupracovníkmi a ďalšími odborníkmi (Zatloukal, Tkadlčíková, 2018; De Jong, Berg, 2008; Pichot, Dolan, 2013)

SFBT môže byť vhodnou metódou pre praktizujúcich v sociálnej práci a mimo nej aj vďaka jej širokospektrálnemu využitiu v rôznorodosti klientov a ich potrieb. Samozrejme je potrebné opäť prihliadať na individualitu a tento prístup nemusí byť vhodný pre každého klienta, preto ten dôraz na to, aby praktizujúci poznal viac, než len jeden prístup. Ukazuje sa však, že aj zmiešanie s ďalšími prístupmi môže byť efektívne, ale je tam ten dôležitý aspekt zamerania sa na klientove zdroje a silné stránky (Greene, Lee, 2011 s. 5 – 8).

Krátka terapia zameraná na riešenie je síce pôvodne vyvinutá na použitie v individuálnej, párovej a rodinnej terapii, ale používanie tejto praxe sa vyvinulo na rôzne praktické prostredia a problémy klientov (De Jong, Miller, 1995, s. 730).

Počas rokov sa napríklad poukazuje na integrovanie prístupu zameraného na riešenie s naratívnu terapiou alebo so strategickou terapiou. Prístup zameraný na silné stránky je veľmi flexibilný a ľahko prepojitelný s veľkou škálou praktík a rôznorodosťou klientov (Green, Lee, 2011; Eron, 1996; Quick, 2008).

2 Teória positioningu v terapeutickom rozhovore

V druhej kapitole všeobecne predstavujem teóriu pozicionovania, neskôr aj v jej širokospektrálnom využití v psychoterapii a psychoterapeutických či poradenských rozhovoroch. Zásadná podkapitola pre túto výskumnú prácu je pozicionovanie zamerané priamo na pozície aktérstva klienta počas terapeutického sedenia. V závere kapitoly ponúkam ako zaujímavosť efektívnu pomôcku pre poradcu či terapeuta, a tou je pozičný kompas.

Po vydaní niekoľkých publikácií Rom Harré predstavil to, čo sa stalo známym ako „positioning theory“ v preklade „teória pozicionovania/teória zastávania pozícií“. V časopise *The Journal for the Theory of Social Behaviour* Davies a Harré uviedli, že pozícia je „vhodným výrazom, pomocou ktorého možno hovoriť o diskurzívnej produkcii rôznorodých ‚ja‘“ (McVee a kol., 2018, s. 381).

Vo výskumných štúdiách v oblasti vzdelávania sa často cituje nasledujúca pasáž: *„Keď človek zaujme určitú pozíciu ako svoju vlastnú, nevyhnutne vidí svet z hľadiska tejto pozície a v zmysle konkrétnych obrazov, metafor, dejov a pojmov, ktoré sú relevantné v rámci konkrétnej diskurzívnej praxe, v ktorej je umiestnený“* (Harré a Davies, 1990, s. 46).

Pozicionovanie je diskurzívny proces, v ktorom sa reprodujú a vytvárajú sociálne akty a ikony. Spôsob, akým sa v konverzácii navzájom zastávame do určitých pozícií, umožňuje niektoré činnosti a iné naopak zamedzuje. Diskurzy umožňujú subjektom zaujať pozície vo vzťahu k sebe navzájom. „Pozícia“ je kontextom pre význam a je spojená s dejovou líniou; je tiež konverzačnou stratégiou na „umiestnenie“ toho druhého (Partridge, 2007; Harré, van Langenhove, 1993).

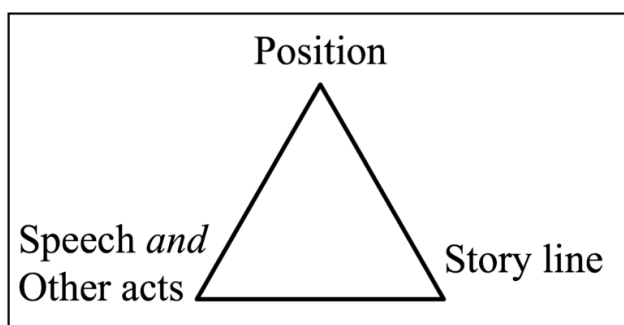
Teória pozicionovania poskytuje rámec na analýzu spôsobov, akými ľudia opisujú seba a iných (Madill, Sermpezis, Barkham, 2005, s. 3). Ide o konštruktivistickú perspektívu, podľa ktorej sú vyjadrenia hovoriaceho zamerané nato, ako chce rozprávajúci byť chápaný v kontexte, v ktorom sa opis ponúka. Z toho vyplýva, že autobiografické rozprávania sú chápané tak, že umožňujú hovoriacemu vytvárať rozličné výpovede o sebe a o iných, a teda poskytujú potenciál pre rozvoj nových chápaní (Madill, Sermpezis, Barkham, 2005, s. 3).

Pozicionovanie je teda potrebné chápať ako proces, ktorý umožňuje rozpoznať psychologický fenomén pre dané účely. Pozície sa však môžu meniť a aj sa menia. Pozicionovania sú fluidné, nie fixné role, ktoré ľudia využívajú na to, aby sa vyrovnali so situáciou, v ktorej sa zvyčajne nachádzajú. Pozícia v rozhovore je teda metaforický pojem, prostredníctvom ktorého

sa zhromažďujú osobné vlastnosti človeka ako rozprávača. Človek sa môže postaviť alebo byť postavený do pozícií, ako napr. mocný alebo bezmocný, sebavedomý alebo ospravedlňujúci sa, dominantný alebo submisívny, definitívny alebo neistý, oprávnený alebo neoprávnený atď. Rozhovory majú dejové línie a pozície, ktoré ľudia v rozhovore zastávajú, a sú s týmito dejovými líniami spojené. Nieкто môže byť vnímaný ako učiteľ v tom, že jeho rozhovor nadobúda zaužívanú formu: dejovú líniu inštrukcií, a dohľadanie na dianie v triede. Keď by človek vo svojom spôsobe reči a konaní prežíval niektorú z pedagogických dejových línií, zaujímal by takú a takú pozíciu, napríklad mal by určité povinnosti voči žiakom a zároveň to, čo robí, t. j. jeho vyjadrenia a správanie by boli relatívne možné určiť, a to ako sociálne akty poučovania, opravovania, napomínania, pochvaľovania apod. (Harré, van Langenhove, 1993 s. 14 – 18).

Pozície môžu prirodzene vyplývať z konverzačného a sociálneho kontextu. Niekedy však počiatočné prevzatie dominantnej roly v rozhovore prinúti ostatných hovoriacich k rozprávaniu v pozíciách, ktoré by sami od seba dobrovoľne nezaujali. Počiatočné pozície však môžu byť vyvrátené a hovoriaci sa tak niekedy dostanú do inej pozície (Harré, van Langenhove, 1993, s.14 – 18).

Štruktúra rozhovorov je teda trojpolárna: pozostáva z pozícií, dejov a rečových aktov. Pomocou tejto triády možno analyzovať rozhovory a odhaliť ich epizodické štruktúry (McVee a kol., 2018, s. 388).

Obrázok 1: Triáda pozicovania

Pomocou polohového trojuholníka možno skúmať zložitosti prejavov a činov, či už ide o prejavy medzi jednotlivcami (napr. mimika a gestikulácia) alebo medzi jednotlivcami a

sociálnymi skupinami (napr. zdvihnutie vlajky so symbolom určitej skupiny) (McVee a kol., 2018, s. 389).

Ako analytický nástroj ponúka koncept pozicionovania klienta možnosť prípadovej štúdie, ktorá sleduje účinok klientovej charakteristiky seba a svojich rodinných príslušníkov v rámci terapeutického dialógu bez posudzovania presnosti klientových opisov. Pri pohľade na takúto charakterizáciu ako na čerpanie z už poznaných kultúrnych významov je navyše proces psychoterapie tiež zasadený do širšieho sociálneho kontextu (Madill, Barkham, 1997, s. 232).

Výskumné otázky súvisiace so zastávaním pozícií v rámci terapeutického rozhovoru môžu byť skutočne rôznorodé, podľa Madill, Sermpezis, Barkham (2005, s. 5) to môžu byť napríklad:

1. Do akej pozície stavia klient sám seba?
2. Do akých pozícií sa hovoriaci stavia vo vzťahu k ľuďom, ktorí nie sú účastníkmi rozhovoru?
3. Do akých pozícií sa hovoriaci stavia vo vzťahu k osobe, s ktorou hovorí (terapeut, rodinný príslušník).

Prvá a druhá z týchto pozícií tvoria rozprávané ja „ja v príbehu“, zatiaľ čo tretia pozícia tvorí rozprávajúce ja „ja v rozhovore“.

2.1.1 Teória zastávania pozícií v poradenstve

Výhody pre psychológiu vo všeobecnosti a najmä pre poradenstvo sú teoretické aj praktické. Teória pozicionovania umožňuje študovať detaily toho, ako diskurz pôsobí pri vytváraní vzťahov a osobných subjektívnych reakcií a tiež umožňuje terapeutom hovoriť so svojimi klientmi o diskurzívnych pozíciách, ktoré sa rozhodnú zaujať, a nie len prijať tie, ktoré sa im ponúkajú. To znamená, že diskurzívne pozicionovanie nie je len o abstraktnom vytváraní významov.

Teória pozicionovania v poradenstve vychádza z naratívneho prístupu k poradenskej praxi, ktorého cieľom je pomôcť ľuďom nestotožniť sa s príbehmi, ktoré sa v ich živote ukázali ako problematické, a preorientovať sa na alternatívne naratívne cesty, ktoré sú pre nich uspokojivejšie. Tento prístup pôvodne rozpracovali rodinní terapeuti Michael White a David Epston (Winslade, 2005, s. 355 – 356)

Naratívny prístup k terapii aj spolu s niekoľkými inými postmodernými prístupmi, ako je terapia zameraná na riešenie či kooperatívna systémová terapia, sa vyznačuje odmietnutím

predpokladov, že problémy sú pevne zakorenené v človeku a jeho pravá povaha sa odhalí, ak sa odstránia problémy. K ďalším predpokladom, ktoré odmietajú, je, že poradenstvo je zamerané na katarzné uvoľnenie emócií alebo že symptómy sa dajú vysledovať k osobnostne nedostatočným podmienkam. Úplne opačne naratívny prístup poukazuje, že životné zápasy človeka a jeho zdroje na riešenie týchto problémov majú prevažne kultúrny charakter. Vznikajú v rámci príbehov alebo diskurzu. Preto je tak dôležité pracovať s vplyvmi dominantného diskurzu v ich životoch a s ich diskurzívnymi zdrojmi, ktoré môžu nazbierať a využiť nato, aby znovu vytvorili preferované príbehy pre napredovanie v živote (Winslade, 2005, s. 356 – 357)

2.1.2 Pozicionie so zameraním na aktérstvo

Termín „agency“ sa v terapii často používa na vysvetlenie pozície, v ktorej klient môže robiť preferované rozhodnutia o svojom živote, alebo sa vrátiť do vedúcej pozície súvisiacej s jeho vlastným životom (Dixon, 2002, s. 17). Tento pojem by sa dal do slovenčiny preložiť rôzne, my ho budeme používať pod pojmom „aktérstvo“. V slovenskom slovníku cudzích slov je definícia aktéra ako účastníka deja alebo udalosti, a presne na to sa táto podkapitola, ale aj výskumná otázka zameriava. D o akých aktérskych pozícií sa klient počas rozhovoru stavia, je pasívnym či aktívnym činiteľom zmeny vo svojom živote.

Aktérstvo znamená, že každý z nás môže zohrávať úlohu pri výbere toho, ktorým z množstva diskurzov alebo príbehov, v ktorých neustále žijeme, sa necháme viesť, a to aj v akých súvislostiach a na základe zváženia všetkých našich doterajších skúseností a prežitkov. Hovorení o aktérstve týmto spôsobom prináša myšlienku „ja“, ktoré je vo vedení alebo oplýva osobnou mocou alebo môže je schopné robiť preferované rozhodnutia (Dixon, 2002; Dickerson & Zimmerman, 1996).

Pojem osobného aktérstva stavia ľudí do pozície aktívnych prostredníkov a aktérov vyjednávania o životných situáciách a ťažkostiach, a to tak individuálne, ako aj v spolupráci s inými. Taktiež sa v ňom ľudia považujú za tvorcov mnohých preferovaných udalostí v ich vlastnom živote. Ľudia žijú svoj život podľa zámerov, ktoré prijali za vlastné v snahe dosiahnuť to, čomu v živote pripisujú hodnotu; aktívne formujú svoju existenciu v snahe dosiahnuť vytúžené ciele (White, 2007, s. 103).

Drewery a Winslade (1997, s. 42) sa o tom vyjadrujú takto: „Často sa nám zdá, že problémy sú také preto, lebo sa cítime neschopní s nimi pohnúť – stratili sme aktérstvo vo svojom živote. Deje sa to, že výklady, ktoré si rozprávame o tom, čo sa deje, nás znefunkčňujú.

Sú to príbehy, v ktorých je klient umiestnený alebo podrobený: nie je aktérom, ale pasívnym príjemcom daného umiestnenia.“

Davies (1991, s. 52) hovorí, že *„aktérstvo je vyjadrené do existencie v každom jednom okamihu. Je to fragmentovaná, prechodná, diskurzívna pozícia, ktorá môže byť prítomná v rámci jedného diskurzu súčasne s jej neprítomnosťou v inom diskurze.“*

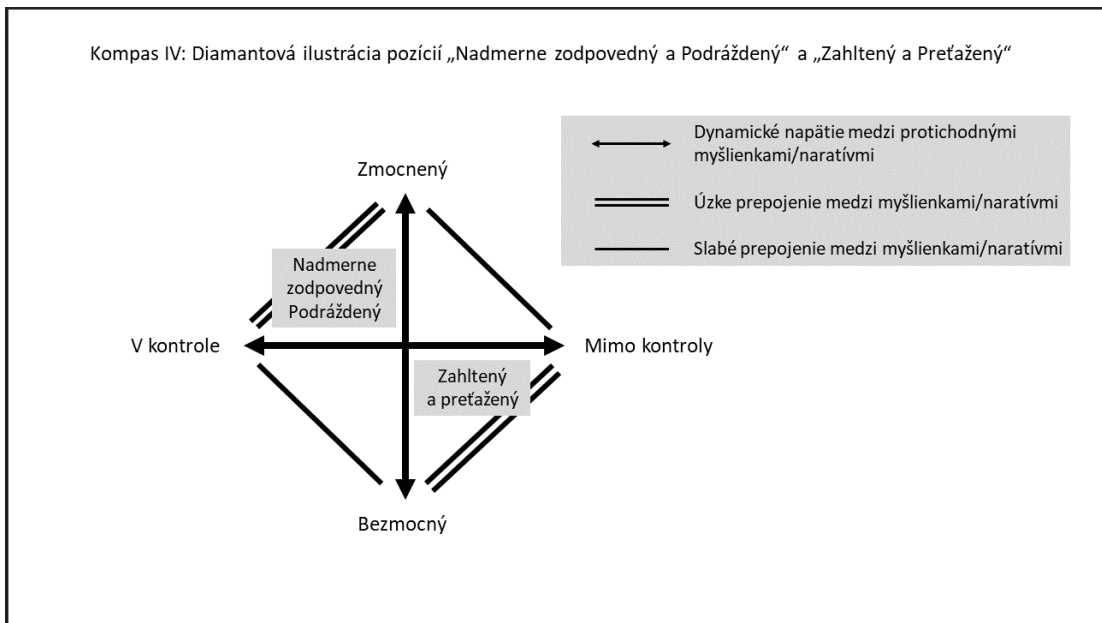
Naozaj jednoducho pochopiteľný výklad aktérstva ponúkajú aj White a Morgan (2006, s. 40 – 41) *„Pod pojmom ‚osobné aktérstvo‘ mám na mysli schopnosť regulovať svoj vlastný život, zasahovať do svojho života a ovplyvňovať jeho priebeh podľa svojich zámerov, a to spôsobom, ktorý je formovaný vlastnými vedomosťami o živote a zručnosťami žiť.“*

Naratívne terapeutické postupy, ako o pomoci klientom pri vytváraní zmyslu pre aktérstvo, naznačujú, že tento zmysel je odvodený z pocitu, že človek môže zohrávať aktívnu úlohu pri formovaní vlastného života – že má schopnosť ovplyvňovať dianie vo svojom živote podľa svojich zámerov a do takej miery, aby dosiahol preferované výsledky (White 1992, s. 145 – 146)

2.1.3 Pozičný kompas

Pozičný kompas uvádzam ako príklad využitia poziciovania, ako určitú pomôcku terapeutovi k navigácii rozhovoru s klientom.

Pozičný kompas je totiž skonštruovaný s cieľom pomôcť terapeutovi alebo konzultantovi postupovať v sedení tým, že uľahčuje reflexivitu a reflexívne poziciovanie. Počúvaním obsahovo bohatých viet, ktoré používajú klienti, možno skonštruovať „ukazovatele“. Niekoľko ukazovateľov skonštruovaných počas sedenia možno dať dohromady a vytvoriť tak „kompas pozícií“, ktorý znázorňuje diskurzy, ktoré môžu účastníkov rozhovoru poziciovať. Konštruovanie „pozičného kompasu“ môže pomôcť klientom a systemickým pracovníkom prejsť na „rozprávanie o rozprávaní“ (poziciovanie druhého rádu) alebo vytvoriť nový smer v sedení (poziciovanie tretieho rádu). Použitie pozičného kompasu je možné v terapii supervíziách a konzultáciách atď. (Partridge, 2007, s. 96 – 102)

Obrázok 2: Príklad jednej verzie pozičného kompasu (preklad z ang. originálu)

Pozičný kompas, ako môžeme vidieť na obrázku, skúma aj pozície aktérstva, ktoré sú skúmané vo výskumnej časti tejto práce. Podľa pozičného kompasu je možné sledovať, či sa klient stavia do pozície aktívneho či pasívneho činiteľa, či sa cíti v kontrole alebo bez nej apod.

3 Uskutočnené výskumy

Tretia kapitola sa zaoberá už uskutočnenými výskumami týkajúcich sa RFA analýzy a diskurzívnych posunov, ale aj pozíovania či aktérstva klienta v terapeutických rozhovoroch.

V súvislosti so SFBT sa uskutočnilo veľké množstvo empirického výskumu výsledkov, vrátane viac ako 150 randomizovaných klinických štúdií² (RCT), z ktorých väčšina prebehla za posledných pätnásť rokov (Kim, Jordan a kol., 2019; Kim, Smock a kol., 2010).

Výsledkom ôsmich metaanalýz, viacerých systematických prehľadov a celkovým záverom najnovších vedeckých prác o SFBT je, že SFBT je účinný prístup k liečbe psychologických ťažkostí s účinnosťou podobnou iným prístupom založeným na dôkazoch, ako je kognitívno-behaviorálna terapia a interpersonálna terapia, ale tiež sa dokazuje, že tieto účinky sa dosahujú pri menšom priemernom počte sedení a pri použití štýlu prístupu, ktorý je pre klienta prirodzenejší a priaznivejší (Institute for Solution-Focused Therapy: What is Solution-Focused Therapy? [online] podľa Gingerich, Kim a MacDonald, 2012; Kim, Jordan a kol., 2019).

To znamená, že partnerskejší a kooperatívnejší prístup SFBT nezahŕňa konfrontáciu alebo interpretáciu. Vzhľadom na rovnocennú účinnosť, kratšie trvanie a miernejší prístup sa SFBT považuje za vynikajúci psychoterapeutický prístup založený na dôkazoch pri väčšine psychologických, behaviorálnych a vzťahových problémov (Institute for Solution-Focused Therapy: What is Solution-Focused Therapy? [online]).

3.1 Výskumy s metódou RFA

Mnohé nedávne výskumy boli realizované študentmi Univerzity Palackého v Olomouci v rokoch 2018 – 2021. Napr. Kořenková, ktorá vykonala analýzu dokopy siedmich supervíznych konzultácií, pri ktorých sa ukázalo, že kvalitatívna metóda RFA je využiteľná k analyzovaniu momentov posunu v rámci supervízií. Pre výskum je zároveň lepšie, ak ho vykonáva výskumník, ktorý bol len externým pozorovateľom, čiže sa osobne rozhovorov nezúčastňoval (Kořenková, 2018).

² Úplný prehľad rozsahu výskumu v oblasti SFBT je možné nájsť v publikáciách Kim, Smock, Trepper, McCollum a Franklin, 2010; Kim, Jordan, Franklin a Froerer, 2019 a Gingerich, Kim a MacDonald, 2012.

Koláčková podobne ako Kořenková taktiež skúmala momenty diskurzívneho posunu v konzultáciách na základe prevedeného výskumu zistila sedem významných momentov, ktorých užitočnosť je možné aplikovať pre rozvoj supervíznych konzultácií (Koláčková, 2020). Martinková (2020) sa tiež zameriavala na skúmanie momentov diskurzívnych posunov, ale v rodinnej terapii.

Chenail (1995) pomocou RFA analyzuje na riešenie zamerané terapeutické sedenie s rodinou. Predmetom terapie bola otázka bývania syna. Na základe tejto terapie autor poukazuje na významné momenty v konverzácii, ktoré spôsobili zmenu v priebehu sedenia. (Chenail, 1995, s. 10)

Tieto výskumy podobne ako táto diplomová práca využívajú kvalitatívnu metódu RFA k bližšej analýze diskurzívnych posunov. Táto diplomová práca sa však ďalej zaoberala aj pozicioním klienta a jeho aktérstva.

3.2 Konverzačné a diskurzívne výskumy o pozicioní v terapeutických sedeniach

Jedným zo známych diskurzívnych výskumov, kde sa využíva zastávanie pozícií v terapeutickom rozhovore, konkrétne v interpersonálnej terapii, sa zaoberajú ôsmimi sedeniami klientky trpiacej depresiami. Autori uvádzajú, že počas terapeutických sedení klientka zastávala rôzne pozície, identifikovali 3 hlavné pozície (Zatloukal, 2020, s. 38 podľa Madill, Barkham, 1997).

Prvou pozíciou, ktorá je v súlade s výpoveďou klientky, je pozícia *poslušnej dcéry*. Tú bolo možné identifikovať už v prvom sedení počas diskusie o klientkinej depresii, táto pozícia bola ľahko identifikovateľná počas celej terapie. Ďalšie dve klientkine pozície, *zlá matka* a *poškodené dieťa*, sa ľahšie identifikujú až v neskorších sedeniach (Madill, Barkham, 1997, s. 235). V rámci výsledkov uvádzajú autori diskurzívnu terapeutickú zmenu od pozície *poslušnej dcéry* k pozícii, kde si klientka uvedomuje pocity viny. Autori tiež opisujú nájdené riešenia problémov, spôsobené pozíciami *zlej matky* a *poškodeného dieťaťa*. Riešenia týchto problémov pomáhali klientke k zotaveniu sa z depresie. Všetky premeny boli analyzované pomocou prepísaných konzultácií (Zatloukal, 2020; Madill, Barkham, 1997).

3.2.1 Ďalšie výskumy v oblastiach pozicionania a aktérstva

Ďalšia štúdia sa tiež zameriava na klientov trpiacich depresiami. Využívané boli 3 typy interakčného pozicionovania klienta, sebazpozicionovanie klienta, pozicionovanie klienta medzi naratívnym ja a rôznymi partnermi a taktiež pozicionovanie medzi klientom a terapeutom. Štúdia sledovala 3 úspešné prípady a jeden neúspešný prípad, na základe ktorého sa mohli testovať zistené vzorce. Úspešní klienti viac detailne opisovali svoje problémy a vykazovali aktívne budovanie vzťahu, zatiaľ čo terapeut využíval pozície zastávané klientom s cieľom preskúmať pozície, ktoré sa medzi nimi vytvorili počas terapie. Neúspešný prípad bol charakterizovaný nedostatkom pozitívneho sebakomentovania, slabého sebazpozicionovania a naratívnymi nejasnosťami. Autori uvádzajú, že teória interakčného pozicionovania bola užitočná pri identifikácii vzorcov, ktoré bolo dôležité preskúmať ako možné ukazovatele úspešnosti v terapii (Madill, Sermpezis, Barkham, 2005 s. 2).

Iná štúdia od Dixon (2002, s. 14 – 27) poukazuje na to, že účinky odlišného postavenia v rámci nových diskurzov môžu priniesť pozorovateľné dramatické osobné zmeny. Naratívny výskum sa uskutočnil s cieľom preskúmať nielen spôsoby, akými boli ženy, ktoré zažili násilné vzťahy, umiestnené v diskurze, ale aj spôsoby, akými sa tomuto diskurzu bránili, a tým si vytvorili postavenie vlastného aktérstva.

Tento naratívny výskum sa uskutočnil s dvoma skupinami žien, ktoré zažili násilné vzťahy. Spolu s terapeutkou sa zaujímali o výskum svojich životov, aby si znovu pripomenuli ich bohaté príbehy, ktoré zostali pochované pod tenkým opisom, ktorý vytvoril príbeh zneužívania. Využívali sa naratívne koncepty a postupy vrátane externalizácie rozhovorov, písania listov a dokumentov, písania denníkov a skupinovej práce. Celkovo sa výskumu zúčastnilo deväť žien, ktorých vek sa pohyboval od dvadsiatich do päťdesiatich rokov. V prvej skupine boli štyri ženy a v druhej päť žien. Všetky sedenia sa nahrávali na video. výskumník/terapeut po každom sedení písal skupinové listy, ktoré pomáhali pri rozprávaní a prerozprávaní príbehov, mapovali vplyv zneužívania a zároveň zosilňovali protipríbehy. Výsledné zmeny sa diali v oblastiach reorganizovania (ako sa ženy samy stavali do iných pozícií), rezistencie a prijatia pozitívneho aktérstva (Dixon, 2002, s. 14 – 27)

4 Výskumná časť

Štvrtá kapitola je zameraná hlavne na predstavenie výskumného cieľa a vedľajších cieľov tejto diplomovej práce. Ďalej predstavuje postup, akým bol výskum spracovaný, a tiež sa zameriava na metodológiu výskumu a na zber a spracovanie dát.

4.1 Cieľ a výskumná otázka práce

Cieľom tejto diplomovej práce je skúmať, ako dochádza k terapeutickým zmenám v rámci terapeutického rozhovoru zameraného na riešenie, a to so zameraním sa na konverzačné pozicionovanie klientov.

K naplneniu tohto cieľa slúži zmapovanie diskurzívnych posunov rámcovou rekurzívnu analýzou a následného porovnania aktérskeho pozicionovania klientov v aktoch 1 a aktoch 3 terapeutických rozhovorov.

Na tomto základe sú stanovené aj hlavné výskumné otázky:

1. Aké momenty diskurzívneho posunu je možné v rozhovore porovnať?
2. Nastáva rozdiel v aktérstve klienta medzi aktom 1 a 3?

Vedľajšie výskumné otázky:

1. Do akých aktérskych pozícií sa klient väčšinou stavia v aktoch 1 a v aktoch 3?
2. Aký level aktérstva prevyšuje v aktoch 1 a aký v aktoch 3?

4.2 Postup výskumu

1. Príprava: stanovenie výskumného cieľa a výskumných otázok, volenie metodológie, kritéria výberu a výber výskumného vzorku
2. Preklad z angličtiny a transkripcia terapeutických rozhovorov v programe ELAN
3. Analýza RFA
4. Podrobná analýza a porovnanie aktov 1 a aktov 3 v rámci pozicionovania a aktérstva
5. Interpretácia výsledkov a zhrnutie výsledkov

4.3 Metodológia výskumu

V tejto práci som využívala kvalitatívny výskum spolu s diskurzívnou analýzou, ktorá sa bežne využíva na skúmanie komunikácie v terapeutických rozhovoroch a ich širších súvislostí, a pre štruktúrované mapovanie rozhovoru som využívala aj RFA – rekurzívnu rámcovú analýzu, ktorá je metódou kvalitatívneho výskumu. Viac o diskurzívnej analýze a RFA viď nižšie.

Kvalitatívny výskum umožňuje získanie rozsiahleho spektra dát od pomerne malej výskumnej vzorky ľudí. Taktiež je schopný potvrdiť či vyvrátiť hypotézy, či podporiť vznik novej hypotézy alebo teórie. Zároveň vedie ku komplexnému porozumeniu skúmanej problematiky. Je to nenumericke šetrenie a usiluje sa interpretáciu sociálnej reality, pričom dáva dôraz na významy získavaných informácií (Disman, 2000, s. 284 – 286).

Disman (2000, s. 285) ďalej uvádza že „dvě formulované věty mohou nabídnout mnohem silnější vhléd do lidské dimenze sociální situace než rozsáhlá kvantitativní empirická studie“ (Disman, 2000, s. 285).

Švaříček, Šedřová a kol. (2007, s. 13, 15) konštatujú, že hlavným prostriedkom kvalitatívneho výskumu býva práve rozhovor a jeho primárnym účelom je nadobudnutie podrobných údajov ohľadne skúmaných javoch.

Miovský (2006, s. 15) označuje prácu so získanými dátami ako kreatívnu a poukazuje na subjektívnosť interpretácie dát na základe výskumníka, preto je potrebné myslieť na skutočnosť, že tie isté dáta môžu byť analyzované a interpretované odlišným spôsobom.

Výskumník, ktorý zhromažďuje dáta pre kvalitatívny výskum, ich získava priamo od konkrétnych osôb. Výskumné otázky sa na základe selektovanej tematiky vypracujú predbežne a v procese získavania dát ich možno modifikovať tak, aby vyhovovali požiadavkám výskumu. Preto je tento spôsob vysoko prispôsobivý. V stanovenom časovom rozmedzí skúmateľ zhromažďuje dáta, vykonáva ich analýzu a na záver selektuje dáta podľa relevancie týkajúcej sa konkrétneho skúmania. K záverom potom prichádza indukciou a dedukciou. Konečné zhodnotenie výskumu zahŕňa charakteristiku lokality, kde sa výskum realizoval, a citácie zo samotných rozhovorov (Hendl, 2005, s. 49 – 51).

4.3.1 Konverzačné a diskurzívne analýzy

V prvom rade Woffitt (2005, s. 5) prezentuje konverzačnú analýzu a diskurzívnu analýzu ako metodologické prístupy ku skúmaniu rozprávania, ktoré majú ďalekosiahle dôsledky pre naše chápanie sociálnej interakcie a úlohy diskurzu a komunikácie v každodennom živote.

To znamená, že skúmanie terapeutických rozhovorov a ich širších súvislostí sa obvykle využívajú výskumné metódy, ako sú konverzačné a diskurzívne analýzy a iné (Zatloukal a kol., 2019, podľa McLeod, 2011).

4.3.2 Konverzačné analýzy

Konverzačná analýza je jedným z hlavných metodologických prístupov ku skúmaniu verbálnej interakcie. Štýl výskumnej praxe, ktorý je dnes známy pod termínom konverzačná analýza, sa spája s prvotnými výskumami Harveyho Sacksa. Skúma jazyk ako sociálnu činnosť. Rozhovor v interakcii sa pokladá za systematicky organizovaný a usporiadaný. Primárnymi údajmi pre výskum sú zvukové, a v prípade potreby alebo vhodnosti, aj audiovizuálne nahrávky prirodzene prebiehajúcej interakcie. Pri analýze audio a video materiálov pomáhajú prepisy. (Woffitt, 2005, s. 5 – 13). Cieľom pri konverzačnej analýze je zaznamenať komunikačné pravidlá alebo určité vzorce (Zatloukal a kol., 2019, podľa Woffitt, 2005).

Konverzačné analýzy sa spájajú viac so sociológiou, orientujú sa na schémy alebo konštrukcie interakcií. Počas analýzy sa používajú len nahrávky a prepisy prirodzene uskutočnených rozhovorov, čiže aj také bez cieleného výskumu (Zatloukal a kol., 2019; Woffitt, 2005).

4.3.3 Diskurzívne analýzy

Diskurzívne analýzy ponúkajú širšie spektrum výskumných metód a nemajú konkrétneho zakladateľa, vychádzajú zo sociológie vedeckého poznania (Zatloukal a kol., 2019; Woffitt, 2005).

Hlavnou podstatou je diskurz, ten je však možné opísať množstvom definícií. Konkrétnejšiu definíciu predstavuje napríklad Burr (2003, s. 64 – 65) „*Diskurz sa vzťahuje na súbor významov, metafor, reprezentácií, obrazov, príbehov, názorov atď., ktoré spoločne nejakým spôsobom ponúkajú špecifickú verziu udalostí... Slová a výroky same osebe nepatria do konkrétneho diskurzu; význam toho, čo hovoríme, závisí skôr od diskurzného kontextu,*

všeobecného konceptuálneho rámca, do ktorého sú naše slová zasadené“ (Zatloukal a kol., 2019, s. 29). Ešte zrozumiteľnejšiu definíciu ponúkajú Jørgensen a Phillips „špecifický spôsob rozprávania o svete a pochopenie sveta (alebo niektorého aspektu sveta)“ (Vavrečková, 2020; Jørgensen, Phillips, 2005).

Diskurzívna analýza poukazuje na to, že jazyk sa využíva variabilne či rozmanito. Údaje sa vytvárajú z rôznych opisných spôsobov a sú úzko späté s kontextom, v ktorom sa vytvárajú, a s funkciami, ktoré plnia (Woffitt, 2005, s. 18).

Diskurzívne analýzy sa spájajú skôr psychológiou či sociálnou psychológiou a sústreďujú sa na rozsiahlejšiu jazykovú oblasť. Pri analýze sa tiež využívajú nahrávky a prepisy rozhovorov, ale aj texty, predmety a ďalšie veci, ktoré v rámci rozhovoru môžu mať nejakú dôležitosť. Diskurzívne analýzy bývajú transparentnejšie (Zatloukal a kol., 2019; Woffitt, 2005).

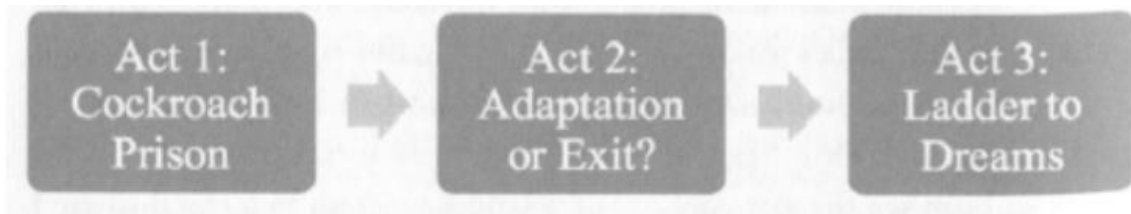
4.3.4 RFA – rekurzívna rámcová analýza

Od polovice až na konca 80. rokov minulého storočia Bradford Keeney vyvinul kvalitatívnu výskumnú metódu s názvom „rekurzívna rámcová analýza“ (RFA). RFA je pomôckou pri organizovaní celého terapeutického procesu, ako aj pri kritickom analytickom rozbere každého individuálneho sedenia (Keeney, Keeney, 2012, s. 514).

Recursive frame analysis v skratke RFA je metódou kvalitatívneho výskumu, ktorú je možné využívať pri skúmaní terapeutického rozhovoru. V jednoduchosti je možné si rozhovor predstaviť ako „dej“ či „dejovú líniu“, v ktorých sa sledujú 3 základné fázy (úvodná, stredná a záverečná) a na základe tohto delenia sa ďalej sleduje vývoj, zaseknutie, ale aj posun rozhovoru, napr. v zameraní na klientove zdroje (Keeney, Keeney, Chenail, 2013, s. 191 – 211).

Dejovú líniu rozhovoru je možné teda rozdeliť na fázy, ktoré nazývame akty. Akt 1 sa nazve podľa vybranej metafory, ktorá vystihuje dané zameranie, následne sa sleduje ďalší vývoj rozhovoru, posúva sa k ďalšej téme (akt 2) a ostáva tam alebo sa opäť vracia do úvodného aktu 1 apod. Rozhovor sa teda v rámci sedenia pohybuje medzi zreteľne rozlíšiteľným začiatkom, stredom a koncom. Prvým cieľom je tento kruh interakcií (dejovú líniu) spustiť alebo rozhybať, druhým cieľom by bolo pokračovať a udržiavať ju v pohybe a tretím cieľom je, aby klient už sám dokázal pokračovať a rozvíjať či zosilňovať vlastné zdroje, ktoré môže uplatniť v riešení. (Keeney, Keeney, Chenail, 2013, s. 191 – 211).

Je dôležité zmieniť, že pohyby medzi aktami nie sú priamočiare. Klienti sa medzi rámcami pohybujú rôzne, no čo je dôležité, je cirkularita týchto pohybov, čo je predpoklad posunu v rámci dejovej línie (Keeney, Keeney, 2012, s. 517).

Obrázok 3: Príklad RFA zápisu základnej dejovej línie rozhovoru

V príklade môžeme vidieť dejovú líniu rozdelenú do 3 aktov, pričom prvý akt opisuje problematiku klientky, t. j. strach zo švábov a pocit „švábového väzenia“. V druhom akte je prispôbenie alebo únik, znamená to, že stredný akt je otvorený oboma smermi a klientka môže v rámci dejovej línie medzi témami cirkulovať. Záverečná, tretia fáza bola vytvorená potom, čo sa klientke ponúkla experimentálna úloha zahrňujúca pomyslený „rebrík“ ako únik. Je to metafora, ktorá jej pomohla k prekonaniu strachu. Podstatou 3. aktu je, že sa klient už dostáva k využitiu zdrojov a k posunutiu sa bližšie k riešeniu (voľne podľa Keeney, Keeney, Chenail, 2013, s. 191 – 211).

Na preskúmanie týchto rámcov vykonávajú výskumníci RFA významovú, sekvenčnú a praktickú analýzu rozhovoru a textu. Vzájomná interakcia medzi tromi analytickými rámcami RFA umožňuje výskumníkovi opísať významy, súvislosti a kontexty v rozhovore, ale najmä sa sústrediť na významné momenty posunu, ku ktorým v priebehu dochádza, a analyzovať, ako k nim došlo. Slová aj hovoriaci sa zastávajú aj do určitých pozícií, reagujú medzi sebou a tieto interakcie je niekedy možné pochopiť len na základe pochopenia týchto vzťahov a pozícií hovoriacich (Chenail, Duffy, 2011, s. 294).

RFA je možné využívať v rámci potreby. Analýza môže byť aj úplne jednoduchá, napr. v rámci zápisu sedenia, pre lepšie udržiavanie smeru, ale aj mapovanie tém rozhovoru a ich prelínaní sa. Pričom sa RFA nesústreďuje na teóriu a interpretáciu, ale hlavným zreteľom je samotná komunikácia a jej priebeh a prípadná stagnácia či posun. Vďaka RFA má terapeut k dispozícii empirický podložené poznatky o terapeutickom rozhovore a jeho priebehu. (Keeney, Keeney, Chenail, 2013, s. 191 – 211).

4.3.5 Spôsob zberu dát

Nahrávky použité v tomto výskume vznikli pod terapeutickým vedením zakladateľov prístupu zameraného na riešenie, konkrétne terapeutky Insoo Kim Berg a terapeuta Steve De Shazera. Práve toto kritérium zastáva veľkú dôležitosť, keďže celá práca je zameraná na skúmanie diskurzívnych posunov a premien pozicionovania z hľadiska aktérstva v rámci terapeutických rozhovorov. Podľa tohto kritéria boli nahrávky vyberané. Pre účely tejto diplomovej práce boli audiovizuálne nahrávky poskytnuté vedúcim práce Mgr. Leošom Zatloukalom, Ph.D et. Ph.D. Copyright nahrávok patrí Governors State University. Nahrávok je celkom päť, z toho 3 sú individuálne a 2 rodinné terapeutické sedenia.

Účinným nástrojom zberu dát za účelom konverzačnej a diskurzívnej analýzy sú audio alebo audiovizuálne nahrávky prirodzene sa odohrávajúcich rozhovorov. Audiovizuálne nahrávky pritom predstavujú výhodu v zachytávaní očného kontaktu, gestikulácie a mimiky, čiže neverbálnej komunikácie, ale taktiež aj jazykových prvkov komunikácie. Pri nahrávkach je nutné dbať na etické pravidlá, ako je informovanosť a súhlas klientov s tvorbou záznamu (Roubínková, a kol., 2014, s. 11).

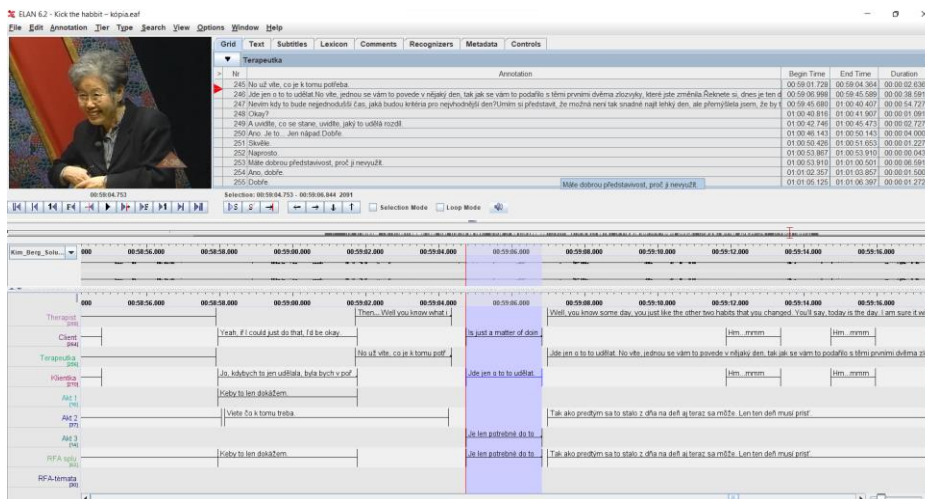
Diskurzívna analýza ešte navyše rozširuje lingvistické techniky aj mimo rámec viet, a to kódovaním získaných dát a tvorbou kategórií a reťazcov (Levinson, 2008, s. 286).

Výhod audiovizuálnych nahrávok je hneď niekoľko: dáta je možné viacnásobne analyzovať a kontrolovať jedným či viacerými výskumníkmi, ale aj verejnosťou. Získané dáta môžu využiť aj iné výskumy alebo môžu byť napríklad upravované retrospektívne. (Roubínková, a kol., 2014 podľa Atkinson, Heritage, 2003)

4.3.6 Spracovanie dát

Nahrávky a záznamy neslúžia na okamžitú analýzu. Nadobudnuté údaje je potrebné modifikovať a prispôbiť pre účely ďalšieho spracovania a analýzy (triedenie, systemizácia, anotácia, redukcia apod.) (Miovský, 2006, s. 195 – 196).

Prvými krokmi v spracovaní dát boli transkripcia a preklad do českého jazyka z anglických originálov nahrávok od Governors State University. Vzniknuté transkripcie som následne prepisovala do programu ELAN v presných časových horizontoch a k audiovizuálu tak vznikali anotácie či titulky (viď ukážka).

Obrázok 4: Ukážka spracovaného rozhovoru v programe ELAN

Každý rozhovor som ďalej rozdelila do 3-aktovej štruktúry v rámci analýzy RFA najprv v programe ELAN a pre lepšiu orientáciu a ďalšiu prácu s dátami som neskôr pracovala v programe MS Excel (viď. ukážka).

	A	B	C	D	E
48	00:43:10.000	00:43:13.400	Silná vôľa		AKT2
49	00:43:13.560	00:43:20.280	Ste taký človek?		AKT2
50	00:43:20.560	00:43:38.640	Mám aj nemám silnú vôľu, záleží na nálađe.		AKT1
51	00:43:39.747	00:43:48.707	Príliš ma ovládajú emócie. Nemám to na sebe rada.		AKT1
52	00:43:49.040	00:43:53.560	V nedeľu to tak nebolo.		AKT2
53	00:43:53.960	00:43:56.600	Ako ste to dokázala?		AKT2
54	00:43:56.680	00:44:00.120	Bola to sebakontrola.		AKT2
55	00:44:07.960	00:44:17.800	Nestálo to za hádku.		AKT2
56	00:44:27.880	00:44:34.600	Manžel to rýchlo pochopil.		AKT2
57	00:44:44.600	00:44:53.320	Darí sa vám to s manželom, aj s bábätkom?		AKT2
58	00:44:53.520	00:44:59.480	Áno ale nemusím to robiť často.		AKT2
59	00:45:06.920	00:45:10.840	S kým to ešte robíte?		AKT2
60	00:45:11.000	00:45:18.880	Učím sa tomu s mojou sestrou.		AKT2
61	00:45:18.960	00:45:26.380	Sestra ma vie nahnevať ako manžel.		AKT1
62	00:45:26.380	00:45:30.100	Vedia postláčať tie správne knoflíky.		AKT1
63	00:45:31.000	00:45:56.640	Sestra je mladšia, ale myslí si o sebe že je múdrejšia a lepšia.		AKT1
64	00:45:56.640	00:46:09.760	Hádame sa ako deti. Stláča moje gombíky.		AKT1
65	00:46:11.240	00:46:24.320	Hádky nemajú zmysel a niekedy sa do nich nepúšťam.		AKT2
66	00:46:33.040	00:46:41.560	Darí sa Vám to aj so sestrou.		AKT2
67	00:46:46.400	00:46:54.800	Viem to v podstate s každým kto mi ležie na nervy.		AKT3
68	00:46:56.800	00:47:19.760	Rodičia ma nehnevajú. S nimi to nemusím robiť.		AKT1
69	00:47:19.760	00:47:38.000	Emócie mi bránia sa tú techniku naučiť a využívať ju.		AKT1
70	00:47:38.400	00:47:47.520	Ako to že niekedy vás tie emócie neovplyvnia?		AKT2
71	00:47:55.320	00:48:35.000	Keď mám emócie pod kontrolou.		AKT2
72	00:48:36.360	00:48:48.200	Keď som kľudná viem to využiť.		AKT2
73	00:48:57.960	00:49:10.160	Bolí chvíle keď ste bola pod stresom a podarilo sa vám to?		AKT2
74	00:49:10.200	00:49:20.520	Pod stresom sa mi nepodarilo to zvládnuť.		AKT1
75	00:49:28.740	00:49:41.260	Rozplačem sa a búcham vecami.		AKT1
76	00:49:41.760	00:49:50.160	Emocionálnosť		AKT1

Obrázok 5: Ukážka RFA v MS Excel

Následne som pridávala vyextrahované anotácie terapeutov a klientov spolu s časovými horizontmi. Vznikli tak prehľadné tabuľky, v ktorých som analyzovala aktérstvo klientov v aktoch 1 a aktoch 3. Výsledné tabuľky, ktoré možno vidieť v analýze dát, sú pre ich veľkosť zredukované o akty 2 či niektoré výroky klientov. Po analýze dát vznikali porovnávania aktov, grafy, diskusia a záver.

5 Analýza dát

V piatej kapitole podrobnejšie predstavujem analýzu jednotlivých rozhovorov. V každej analýze sa nachádza tabuľka RFA pozostávajúca z aktov 1 a aktov 3. V tabuľkách sa nachádza časové ohraničenie každého aktu či klientovho výroku a taktiež sú tieto akty/výroky označené kódmi o aktérstve klienta. Ku každej analýze je pripojené porovnanie aktov spolu s grafickým zobrazením výsledkov.

Vo výskume od Healing a Bavelas 2011, ktorý sa zameriaval na to, aký vplyv má spôsob kladenia otázok na klienta, skúmali koreláciu týchto otázok a klientovo aktérstvo či agentúru voči samému sebe. Otázky mali smerovať buď na aktérstvo vnútorné, alebo externé.

Vnútorné aktérstvo by sa dalo zadefinovať ako aktérstvo, keď si človek plne uvedomuje, že on/a je aktívnym činiteľom zmeny v danej situácii či vo svojom živote. Príklad: „Celý minulý týždeň som nefajčila.“ Táto veta poukazuje, že klientke sa niečo podarilo a je si vedomá toho, že to dokázala ona sama. Opakom by bolo aktérstvo pasívne či externé, ako napríklad okolnosti, prostredie či medziľudské interakcie, ktoré klienta nejakým spôsobom ovplyvnili. Ako príklad môžeme použiť vety typu: „Mala som šťastie, a preto sa mi podarilo dobre sa vyspať.“ „Nefajčila som lebo mi na cigarety nevyšli peniaze.“

Všetky **akty 1 a akty 3** vo všetkých 5 nahrávkach sú označené **kódom PA – personal agency (vnútorné aktérstvo)** alebo **EC – external causes (vonkajšie vplyvy)**. Zároveň sa pri analýze zameriava aj na **level aktérstva** klienta, a to na high, medium a low, čiže **nízke, stredné a vysoké**. Meria sa tak miera, v akej klient svoje osobné aktérstvo vníma.

5.1 Analýza č.1 „Zahodenie zlovyku“

Prvý rozhovor nesie názov „zahodenie zlovyku“, kde klientka v strednom veku vyjadruje nespokojnosť so svojim životným štýlom a stravou. Vyjadruje opakovane túžbu zbaviť sa svojich zlovykov a zvýšiť svoju fyzickú aktivitu. V minulosti sa jej podarilo vysporiadať sa s 2 silnými návykmi, a to so závislosťou od nikotínu a závislosťou drog. Je matkou dvoch detí, zároveň pracuje a študuje. Pred porovnávaním by som poznamenala, že bolo pri klientke obdivuhodné, akým spôsobom všetko v živote zvláda, aké vie mať odhodlanie a hlavne vysokú úroveň zodpovednosti a sebarealizácie. To potvrdzuje aj analýza, kde v oboch aktoch výrazne prevažuje osobné uvedomenie a aktérstvo, ktoré je tiež väčšinou vo vysokých stupňoch.

Čís.	Začiatok	Koniec	Text klientky	AKT	AG	Stupeň
1	00:23:57.147	00:24:55.600	Rodinný život - podporné zázemie	AKT 1	PA	HIGH
3	00:24:03.130	00:24:04.040	Dvë deti.			
5	00:24:05.690	00:24:07.090	Sedm a devät.			
10	00:24:23.939	00:24:25.805	A také práce na čiastčný úvazek.			
12	00:24:30.951	00:24:38.951	Um... já taky ne. Někdy je to tak těžké...			
14	00:24:40.504	00:24:43.384	Zdá se, že to zvládám.			
2	00:24:55.600	00:25:14.800	Práca a škola	AKT 1	PA	MEDIUM
18	00:24:58.610	00:25:01.156	Protože chodím do školy denně.			
3	00:25:15.000	00:25:39.000	Študijné ambície	AKT 1	PA	HIGH
26	00:25:18.766	00:25:20.606	Snažím se.			
28	00:25:24.413	00:25:33.813	. Ano, poté, co dosáhnu svého bakalářského titulu, plánuji ah... pokračovat a získat magistra.			
4	00:25:39.000	00:26:37.600	Dôvody a motivácia k štúdiu	AKT 1	PA	HIGH
33	00:25:49.014	00:25:58.649	Myslím, že jsem...ehm... Vrátila jsem se do školy poté, co jsem byla venku asi 20 let.			

36	00:26:06.603	00:26:11.403	Těžší to bylo, když jsem se hned po střední snažila jít na vysokou.			
37	00:26:11.976	00:26:17.950	P: Protože moje mysl na to nebyla zaměřena. a nebylo to něco, co jsem právě tehdy chtěla udělat, takže...			
38	00:26:18.643	00:26:22.736	Cítila jsem to víte, když jsem se rozhodla vrátit, byl jsem již připravena.			
5	00:26:37.800	00:28:17.400	Problém s udržováním váhy	AKT 1	EA	LOW
42	00:26:52.346	00:28:03.417	Ooh, dobře víte co, já... já...pořád.... mám něco, s čím právě teď bojuji. Um... a je to... udržet si váhu. a nevím... Víte, že jsem byla vždy malá osoba, víte měla jsem malou postavu mezi 48 kilogramy a já nikdy nedosáhla... ach... nikdy jsem nevážila víc než 54. Ale od té doby, co jsem si uklidila život, víte, a teď jsem trochu více vyrovnanější. Víte, že chodím do školy a vypadá to, že váha jen přibývá a nechce se to zastavit. Víte, víte, párkrát jsem se pokoušela o cvičení a chůzi a nějakou dobu to fungovalo a pak jsem asi začala být neochotná a přestala jsem. Takže je to něco, co zoufale chci, ale se zdá se, že to nemůžu zvládnout.		EA	LOW
47	00:28:15.986	00:28:20.533	Spousta lidí mi říká, že mi to sluší, ale mně se to nelíbí. ...ne moc.			
6	00:28:17.598	00:28:31.798	Časová zaneprázdněnost, méně času na procházky	AKT 1	EA	LOW
7	00:28:31.989	00:28:49.189	Keď niečo chceš, čas si musíš spraviť.	AKT 1	PA	HIGH
50	00:28:33.946	00:28:46.360	nemám, ale je to ... víte, že hodně času mám pocit, že právě si musím udělat ten čas, protože pokud je něco, co opravdu chcete dělat, pak si musíte udělat čas.			
51	00:28:46.360	00:28:48.466	Ale prostě si ho neudělám.			
52	00:28:50.986	00:28:55.813	Buď to nebo že ... Já prostě nevím, jak to udělat, víte ...			
9	00:29:50.641	00:30:10.412	Výstraha doktora, ale žiadna zmena. Stačí spraviť rozhodnutie a držať sa ho.	AKT 1	PA	HIGH
57	00:29:56.160	00:30:03.240	Ale ja i nadále jím věci, které vím, že bych neměla.			
10	00:30:21.200	00:32:09.400	Ako K prestala fajčiť.	AKT 1	PA	HIGH
62	00:30:25.497	00:31:25.164	Uh...Byla jsem úspěšná s jinými věcmi, jako že jsem roky kouřila cigarety. Cigarety jsem začala kouřit, když mi bylo 15. a 1. ledna 96 jsem se rozhodla přestat, ale to jen proto, že se to dostalo do bodu, kdy se mi to přestalo líbit. Víte, já jsem ráda kouřila cigarety, ale pak, vyšly nové zákony, podle kterých jste nemohli kouřit na			

			pracovišti a nemluvě o tom, že mám mnoho členů rodiny, kteří nekouří, takže když jsem šla do domu mé sestry, nemohla jsem tam kouřit a když jsem šla do domu své matky, nemohla bych kouřit a nekouřila jsem ani ve svém vlastním domě, víte, protože to se dostane do zdí a oblečení a také děti nechtěly, abych kouřila...Hm... a vyběhnout ven jen si zapálit cigaretu ...Hm... a začínal to být problém vyběhnout ven a zapálit si cigaretu a...			
64	00:31:28.015	00:31:37.048	Jo, jo, víte, že když se ochladilo a já zhasla cigaretu a šla do domu...no pak o pět minut později jsem tam nahoře byla zas a zapaluji si tu stejnou cigaretu			
67	00:31:45.388	00:32:13.805	A ehm... Dala jsem si novoroční předsevzetí. Přestat kouřit cigarety a... a tak na Nový rok. Na Nový rok ráno mi vlastně zbyla jedna cigareta. Takže jsem to prostě nemohla nechat v balení. Tak jsem to vykouřila. Kouřila jsem tu cigaretu a... a ne... Od té doby jsem žádnou další cigaretu neměla.			
11	00:32:13.832	00:32:14.832	K sa modlila za prestanie s fajčením.	AKT 1	EA	HIGH
68	00:32:13.832	00:32:26.053	A... a vlastně si myslím, ehm... Také jsem se u toho modlila, takže jsem požádala Boha, aby mě zbavil touhy kouřit.A od té doby cigarety nekouřím.			
12	00:32:25.815	00:32:40.215	Už nikdy nemala na fajčenie chuť.	AKT 1	PA	HIGH
69	00:32:26.053	00:32:27.887	Ani jsem po tom netoužila.			
13	00:32:49.201	00:34:00.801	Túžba zdravo žiť vs. nezdar	AKT 1		
73	00:32:55.054	00:33:11.416	Přála bych si, abych mohla, ale vidíte... myslím, ach... možná to nemyslím dost upřímně nebo možná je to něco, co jsem chtěla udělat, ale prostě to nedělám, protože vlastně si užívám to, že jím.		EA/PA	MEDIUM
75	00:33:18.345	00:33:22.873	Jo, ale asi se budu muset naučit užívat si zdravá jídla.			
76	00:33:23.720	00:33:28.275	Víte a je to tolik věcí, kterých se prostě nechci vzdát.			
79	00:33:45.582	00:33:59.970	Necvičením když možná kdyby strávím ten čas co se věnuji jedení ... Mohla bych ten čas využít ke cvičení.			
17	00:35:24.176	00:36:29.576	Uvedomovanie si zdrojov- K prestala s drogami, alkoholom, mala pocit že dokáže čokoľvek.	AKT 3	PA	HIGH
89	00:35:26.360	00:35:28.110	Drogy a cigarety.			
90	00:35:28.111	00:35:51.583	Jo a myslela jsem si... Myslela jsem, že jakmile jsem došla drogy, víte, že jsem jen... Věděla jsem, že dokážu cokoliv. a vlastně jsem ehm... pevně věřila, že pro mě bude těžší přestat kouřit cigarety. a vlastně to bylo to nejjednodušší.			

92	00:35:59.666	00:36:06.888	Ale asi jsem byl otrávená všude, kam jsem šla, jsem musela jít ven a kouřit.		EA	MEDIUM
19	00:37:18.271	00:37:49.600	Zdroje:Keď niečo chcem dosiahnem to	AKT 3	PA	HIGH
113	00:37:48.859	00:37:51.720	Když se na něco zaměřím		PA	HIGH
20	00:37:53.068	00:38:08.868	Analýza problému	AKT 1	PA	HIGH
114	00:37:53.221	00:37:57.915	Ano. Myslím, že... je to cesta ven.			
116	00:38:00.915	00:38:26.887	Umm... Víte, když si dělám starosti s věcmi, tak jím... a v poslední době jsem se přistihla, že sedím dlouho do noci, ... a snažím se koukat na televizi a já jen mlsám... myslím, že to má hodně co dělat s tím, že si dělám starosti s různými věcmi a... já nevím.		PA	HIGH
21	00:38:10.121	00:40:04.921	Analýza fajčenia	AKT 1	PA	HIGH
118	00:38:35.540	00:38:47.346	Podívejte se, kdy jsem začala kouřit cigarety... Snažila jsem se být součástí davu a myslím, že to samé bylo i s drogami. S těmi drogami... ehm já jen chtěla být..			
120	00:39:40.635	00:40:05.090	... že ty cigarety ehm... Kouřila jsem cigarety, protože to byla skvělá věc, kterou v 70. letech dělat, bylo... bylo cool. Víte, a dokud jsem nezjistila, že musím ty cigarety už mít. a pak už to nebylo tak cool, ale pak to byl jen zvyk.			
23	00:40:24.485	00:40:36.685	Iné riešenie k problému	AKT 3	PA	HIGH
121	00:40:24.908	00:40:35.999	Nevím, myslím, že možná potřebuji jiný přístup, protože vím, že stejný přístup nefunguje na všechno. Víte, takže možná budu muset zaujmout jiný přístup.			
24	00:40:44.165	00:41:09.965	Obmedzenie určitých typov jedál	AKT 3	PA	HIGH
123	00:40:53.681	00:40:58.226	: No, já vím, že to musím omezit... ..s určitými potravinami...			
124	00:40:58.408	00:41:09.590	Omezit tučná jídla a, víte, smažená jídla a určité druhy masa. a ehm...			
25	00:41:13.112	00:42:30.912	Úspech s chudnutím v minulosti	AKT 1	PA	HIGH
126	00:41:17.772	00:41:20.635	Pravděpodobně asi 3 nebo 5 kilo.			
127	00:41:23.590	00:41:38.999	To bylo v... Řekněme, že jsem začala chodit jako v květnu 1996, právě když... když se počasí zlomilo...bylo to na jaře.			

128	00:41:39.316	00:41:47.635	Ne, ne, ne, přestala jsem kouřit cigarety v lednu '96. Takže v květnu jsem se rozhodla, že teď budu pracovat na své váze.			
129	00:41:47.635	00:42:29.908	A tak jsem aktivně chodila každý den. Umm... Obvykle to bylo ráno, když jsem vyrazila na procházku. a než jsem šla na procházku tak jsem udělala sto bříšáků. ...a sto poté co jsem se vrátila. a opravdu to pomohlo. Umm... Potom, když přišel podzim a začalo se ochlazovat, jsem přestala chodit. Takže jsem se nesnažila dělat žádná cvičení, které bych mohla dělat doma. Já jen, myslím... ..Měla jsem pocit, že jsem dosáhl svého cíle, takže teď můžu zase jíst.			
26	00:42:31.715	00:42:58.715	Čo vtedy pomohlo.	AKT 1	EA	HIGH
130	00:42:37.090	00:42:50.771	Moje kamarádka mě pozvala, abych ehm... se s ní šla projít. V té době, ehm... V té době jsem byla ve škole, ale nepracovala jsem. Takže jsem měl spoustu času.			
131	00:42:53.998	00:42:57.907	Takže to vypadá, že čím víc jsem zaneprázdněna tak..... ..chápete... ..tím víc toho je...		EA	LOW
28	00:45:00.747	00:46:10.347	Bez problému by sa cítila: pozitívnejšie, šťastnejšie, uvoľnenejšie, energickejšie	AKT 3	EA	HIGH
148	00:45:01.544	00:45:22.408	Ah... Možná jsem si vzpomněla na něco, o čem jsem snila. Možná. Ehm... nebo ehm... možná budu... budu myslet tak pozitivně, až se probudím, nebudu chtít jíst tolik, kolik ehm... jím normálně...			
151	00:45:35.885	00:45:40.930	Nevím. Možná budu mít lepší přístup.			
152	00:45:42.701	00:45:45.792	Možná budu trochu šťastnější.			
154	00:45:52.450	00:45:54.177	Možná v lepší náladě.			
155	00:45:58.588	00:46:00.998	Plná energie.			
35	00:48:34.089	00:48:37.180	Ďakovala by som Bohu.	AKT 3	EA	MEDIUM
169	00:48:34.089	00:48:37.180	Pravděpodobně by jsem děkovala Bohu.			
36	00:48:41.908	00:48:48.590	Vstala by som skôr a zacvičila si.	AKT 3	PA	HIGH
170	00:48:41.908	00:48:48.590	Pravděpodobně bych vstala a dříve než něco udělala, zacvičila bych si.			
37	00:48:52.930	00:48:55.658	Cítila by som sa sviežo.	AKT 3	PA	HIGH
171	00:48:52.930	00:48:55.658	A cítila bych se svěže			

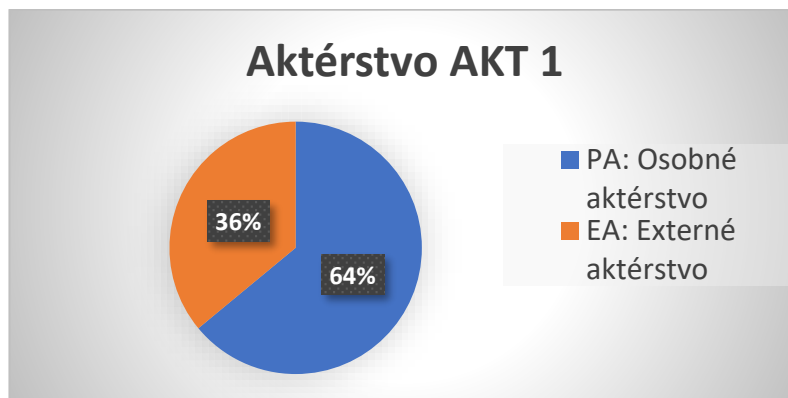
40	00:49:33.771	00:50:00.180	Riešila by som svoj problém. Pohla by som sa ďalej.	AKT 3	PA	HIGH
179	00:49:33.771	00:50:00.180	Vlastne bych se svým problémem něco udělala. Vlastně bych více čelila problému a podnikla nějaké kroky, abych s tím něco udělala, změnila. a to může dokonce, ehm... to může dokonce dát do pohybu, to co musím dělat každý den. Och, to zní dobře!			
41	00:50:14.658	00:50:27.566	Nastavit sa pozitívne a veriť že to dokážem.	AKT 3	PA	HIGH
181	00:50:14.658	00:50:27.566	Musela bych... ehm... zůstat pozitivní. a taky... a nepřestát věřit, že to dokážu. Že dokážu dosáhnout tohoto cíle.			
184	00:50:32.814	00:50:41.132	A možná, že kdybych přestala říkat, že nedokážu, ale že pravděpodobně dokážu. Zjistila jsem, že to také často dělám.			
43	00:50:50.814	00:51:01.226	Prestať si hovoriť že to nedokážem.	AKT 3	PA	HIGH
197	00:52:56.338	00:53:26.429	Ne, víte, kolikrát se budu... budu se modlit za určité věci, víte jako, ehm... Modlím se za určité věci, a pak se to budu stejně snažit to sama kontrolovat. A... a místo toho, abych to nechala tak a nechala to Boha, aby se o to postaral...víte, já vždy usiluji o ten svůj způsob.			
51	00:53:26.612	00:53:57.709	Nedará sa nechať Boha pôsobiť.	AKT 3	EA	MEDIUM
199	00:53:39.066	00:53:41.339	Proč tentokrát nemůžu uhnout ze své cesty?		EA	LOW
200	00:53:44.346	00:53:50.573	Souhlasím. Já to prostě jen neudělám. Měla jsem... jsem... Možná nejsem připravena.		EA	LOW
52	00:53:57.771	00:54:27.908	Zobudila by som sa a vedela.	AKT 3	PA	HIGH
201	00:53:57.771	00:54:27.908	Nevím. Myslím, že bych se pravděpodobně jen probudila a věděla, že je čas, abych to udělala. Jo, nemyslím si, že to bude, víte něco umm... nikdo mi nezavolá a neřekne, je čas nebo, víte, něco, co by spadlo z nebe nebo cokoli, co by mi řeklo, že je čas, ale myslím, že víte, nakonec bych to jen prostě věděla. Když bude opravdu čas... ..udělat, co musím udělat. a doufám, že to udělám, než to pro mě bude nebezpečné.		PA	HIGH
57	00:57:09.360	00:57:34.460	Zvládnutie predošlých prekážok naznačuje opätovné zvládnutie.	AKT 1	PA	HIGH
225	00:57:14.200	00:57:16.473	: Tohle by už mělo být jednodušší			

61	00:59:04.753	00:59:06.844	Je len potrebné do toho ísť.	AKT 3	PA	HIGH
246	00:59:04.753	00:59:06.844	Jde jen o to to udělat.			
63	00:59:45.680	01:00:40.407	Experiment: Deň v ktorý budete predstierať že sa zázrak naozaj stal.	AKT 3	PA	HIGH
264	01:00:44.368	01:00:46.278	Zkusím to.			
64	01:00:44.380	01:00:54.060	Skúsím to, je to dobrý nápad.	AKT 3	PA	HIGH
266	01:00:49.711	01:00:50.893	Je to dobrý nápad.			
267	01:00:51.458	01:00:54.094	Je to dobrý nápad, použijí svou představivost.			
268	01:01:00.646	01:01:02.510	To je pravda.			
269	01:01:03.919	01:01:05.101	Určitě budu.			
270	01:01:06.572	01:01:12.163	Děkuji. Bylo mi potěšením.			

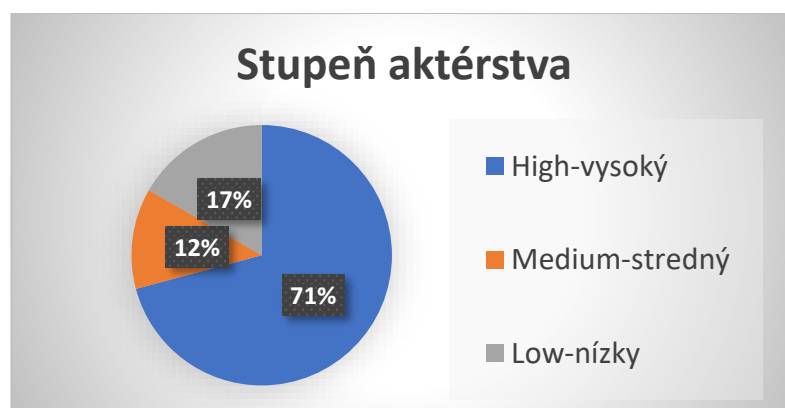
Tabuľka 1: Analýza č.1 „Zahodenie zlozvyku“

5.1.1 Porovnanie aktov 1 a aktov 3

Uvedené grafy slúžia ako ilustrácia posunu klientky počas aktov 1 a aktov 3 v terapeutickom rozhovore. Ako som už spomínala v úvode k rozhovoru, u klientky bolo jedinečné, že počas celého rozhovoru pretrváva vysoká miera osobného aktérstva. Podľa výrokov klientky je možné usúdiť, že uvedomelo rozpráva o svojich problémoch, sama si uvedomuje prekážky a problémy, ale hlavne sama prichádza s riešeniami. V rámci terapeutickojej spolupráce terapeutka klientku v jej uvedomovaní vlastných zdrojov podporuje, poukazuje na už fungujúce riešenia a pomocou terapeutických techník, ako napr. zázračná otázka, škálovanie, výnimky, komplimenty apod. jej napomáha k vyšším hodnotám v osobnom aktérstve.

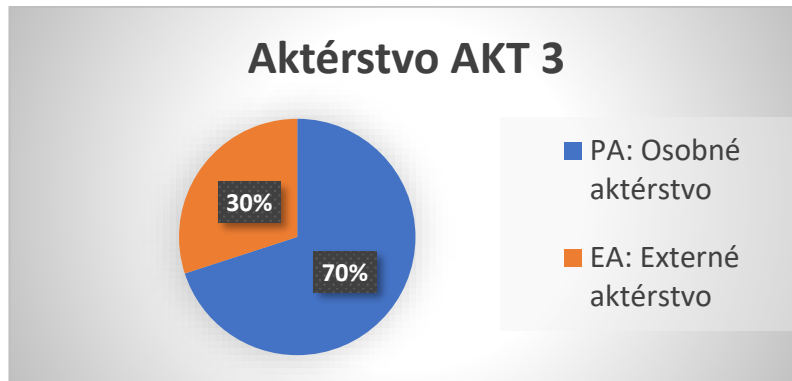
Graf 1: Rozhovor 1 AKT 1 aktérstvo

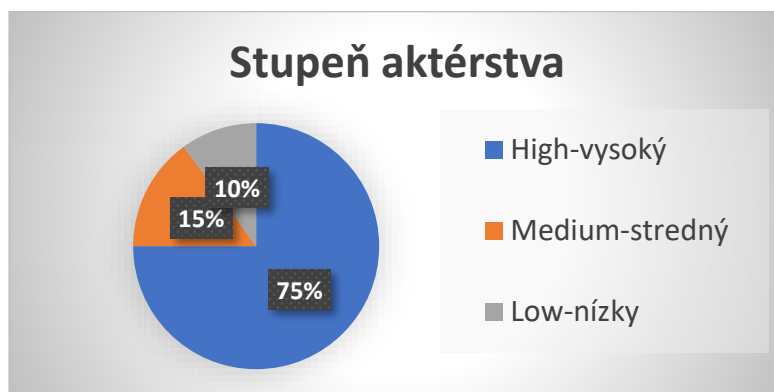
Graf 2: Rozhovor 1 AKT 1, stupeň aktérstva

V aktoch 3 je možné pozorovať menší posun v rámci osobného aktérstva a v stupňoch aktérstva. Už predtým vysoká miera aktérstva sa postupne mierne zvýši, a to vtedy, keď sa rozhovor pohne smerom k riešeniu a objavujú sa možnosti, nádeje, ciele apod. U klientky bolo

vidieť, že pevný základ v minulých úspechoch, na ktoré kládla dôraz aj terapeutka, jej pomohol aj s nastavením pre ďalšie ciele a riešenia. Klientka sa často vyjadrovala s vysokou mierou sebauvedomenia a seberealizácie. Podporujú to napr. vstupy: 90, 113, 121, 179, 225, 245, 264, 267 apod.

Graf 3: Rozhovor 1 AKT 3 aktérstvo

Graf 4: Rozhovor 1 AKT 3 stupeň aktérstva

Z tabuľky aktov, výrokov, analýzy a z ilustračných grafov, možno pozorovať, že napriek vysokému aktérstvu počas celého rozhovoru sa osobné aktérstvo a miera aktérstva v aktoch 3 predsa len o niečo zvyšuje, čo nám môže ukázať určitý rozdiel uvažovania medzi aktami 1 a aktami 3, ktoré aj prirodzene z dejovej línie vyplývajú. Tieto pozorovania môžu naznačovať, že terapeutická spolupráca minimálne v oblasti osobného aktérstva a seberealizácie docielila určité zmeny.

5.2 Analýza č.2 „Tie správne tlačidlá“

V druhom rozhovore „tie správne tlačidlá“ sa stretávame s klientkou v strednom veku, matkou malého bábätka, ktorá prichádza s potrebou riešenia jej aktuálnych problémov v manželskom, ale aj sesterskom vzťahu. Klientka uvádza, že práve títo jej blízki ľudia ju dokážu naschvál a veľmi rýchlo vytočiť („postláčať tie správne tlačidlá“) a ona chce pracovať na tom, aby to tak nebolo. Mnoho z toho, po čom túži sa jej už niekoľkokrát podarilo, čo si s pomocou terapeutky počas rozhovoru aj uvedomila. Spoločne hľadajú rôzne klientkine zdroje a vlastnosti, ktorými sama disponuje a ktoré možno nevedomky už niekedy aj využíva.

Čís.	Začiatok	Koniec	Text klientky	AKT	AG	Stupeň
5	00:31:17.800	00:31:25.840	Moje reakcie sú jedinečné.	AKT1	PA	HIGH
8	00:31:17.867	00:31:25.810	No, ve věcech, které se mi staly. Ale to, jak na tyto věci reaguji, mě udělá jedinečnou.			
14	00:33:27.720	00:33:40.960	Prílišne analyzujem situácie a bojí sa vplyvu mojích reakcií.	AKT1	PA	HIGH
21	00:35:19.600	00:35:35.280	Študujem knižky, ktoré by mi pomohli.	AKT1	PA	HIGH
40	00:35:44.515	00:35:52.289	...já, když mu řeknu, že jsem to nepochopila z knihy, jo, on by byl, ona odkládá knihy, on by byl jako, dobře co, co se to dopravdy děje, víte.			
25	00:37:08.560	00:37:30.800	Keď je manžel nahneván a ja kludná, postupne ho to prejde.	AKT1	PA	HIGH
47	00:36:56.717	00:37:30.743	Správně. Že jo. a ach, pak by on nakonec...uhm, no, já, já, jsem pevně přesvědčena, že to funguje a vím, že to funguje, ale jako kdyby, když se vrátí domů a je, je našťvaný a používá, víte, uhm, drsný tón nebo hlasitý hlas. Pokud jen zůstanu klidná a ehm, mluvím potichu, nakonec se začne, víte, i on srovnávat. Takže je nakonec i on klidný. Tak doufám, že to bude stejný.			
29	00:38:03.240	00:38:38.680	Manžel bol nahneván, že som po návšteve nechcela hned upratovať.	AKT1	EA	MEDI
34	00:39:14.400	00:39:27.360	Zvykneme sa pohádať keď niečo nechcem spraviť.	AKT1	PA	HIGH
35	00:39:28.780	00:39:52.860	Vyberám si či ísť do vojny či nie.	AKT1	PA	HIGH
37	00:40:02.640	00:40:40.800	Keď niečo chcem spraviť tak to spravím. Počúvam názory ale vyhodnotím akciu sama.	AKT1	PA	HIGH
61	00:40:02.689	00:40:40.793	Ano. Uh hmm. (povzdechne si) Je to jako, že vím, že chci něco udělat... uhm, nenechám nic stát v mé cestě. Uhm, budu- bud,se nebudu dělat hluchou, poslouchám, jestli, víte, má námitky nebo, nebo ostatní lidé mají námitky, bez			

			ohledu na to, co to je. Nejen v manželství, ale pak stejně řeknu, už jsem se rozhodla. Toto jsou důvody, proč jsem se tak rozhodla. Jdu do toho. Konec diskuze. a ah, tehdy mám skutečnou kontrolu.			
41	00:41:08.320	00:41:10.880	Nevedela som či ísť do bitky (hádky)	AKT1	PA	HIGH
50	00:43:20.560	00:43:38.640	Mám aj nemám silnú vôľu, záleží na nálade.	AKT1	PA	MEDI
81	00:43:20.480	00:43:48.767	Ano i ne. uhm, oh, to je ještě jedna věc, někdy mám opravdu silnou vůli a jindy ne. Ono to tak nějak závisí, uhm, jak se v tu konkrétní chvíli cítím. Moje, uh, jedna věc, kterou na sobě opravdu nesnáším, je, že nechávám své emoce aby mi sebrali příliš, příliš mnoho kontroly.			
51	00:43:39.747	00:43:48.707	Príliš ma ovládajú emócie. Nemám to na sebe rada.	AKT1	EA	MEDI
61	00:45:18.960	00:45:26.380	Sestra ma vie nahnevať ako manžel.	AKT1	EA	LOW
62	00:45:26.380	00:45:30.100	Vedia postláčať tie správne knoflíky.	AKT1	EA	LOW
63	00:45:31.000	00:45:56.640	Sestra je mladšia, ale myslí si o sebe že je múdrejšia a lepšia.	AKT1	EA	MEDI
99	00:45:29.832	00:46:24.654	Ale ona je mladší než já. Ale vždy si o sobě myslela, že je inteligentnější, více vševědoucí, více, ..ne že lepší...ale všichni, když jsme spolu, všichni... si myslí, že je ode mě starší. Vypadá starší. Působí jako starší a obléká se jako starší.. Uhm, víte je to něco takového.. a ehm, ona má tendenci mačkat ta správná tlačítka a většinou se s ní začnu hádat jako na dítě. Je to jako když jsme byli děti a hádali jsme se slovně. No, to nemá smysl. To, to nemá žádný účel. a vše, co nakonec uděláme, je ublížit tomu- dalšímu, takže, jen říkám dobře, nebudu o tom mluvit. O tom není třeba mluvit. a pak to nakonec upustí a jedeme dál.			
64	00:45:56.640	00:46:09.760	Hádame sa ako deti. Stláča moje gombíky.	AKT1	EA	LOW
67	00:46:46.400	00:46:54.800	Viem to v podstate s každým kto mi lezie na nervy.	AKT3	PA	HIGH
103	00:46:42.580	00:47:37.897	Uhm, v podstatě s každým, kdo mi leze na nervy. snažím se, víte. Protože se mi líbí, že to nemusím dělat s rodiči. Moji rodiče. Ne. Moji rodiče ne, oni mě neobtěžují, asi tak by se to dalo říct. Uhm, nezvyknou mi vadit. Uhm, ani se na ně nezvyknou zlobit. Uhm, ale ti lidé, kteří mě umí rozzlobit- Musím se naučit, jak je nenechat, aby mně tak dostali. a to je, to je, myslím, že to je technika, kterou se tak nějak snažím naučit, a je to tak těžké to dodržet.. ...a uskutečnit to. Ehm. Protože tam vstupují mé emoce.			
68	00:46:56.800	00:47:19.760	Rodičia ma nehnevajú. S nimi to nemusím robiť.	AKT1	EA	MEDI
69	00:47:19.760	00:47:38.000	Emócie mi bránia sa tú techniku naučiť a využívať ju.	AKT1	EA	MEDI
74	00:49:10.200	00:49:20.520	Pod stresom sa mi nepodarilo to zvládnuť.	AKT1	PA	LOW
75	00:49:28.740	00:49:41.260	Rozplačem sa a búcham vecami.	AKT1	PA	LOW

112	00:49:10.533	00:49:41.067	Ještě ne. (smích) Uhm, Několikrát jsem se přiblížila, víte, ehm, ale ne doopravdy. Ještě ne. já obvykle, obvykle já se pak obvykle rozpláču, víte, jsem taky opravdu skvělá v bouchání dveří a podobně. Uhm, abych dala ze sebe ven svou frustraci. Uhm.			
76	00:49:41.760	00:49:50.160	Emocionálnosť.	AKT1	EA	LOW
81	00:51:16.360	00:51:32.760	Manžel si myslí že mám silné PMS a preto som emocionálna.	AKT1	EA	MEDI
126	00:51:16.308	00:52:58.266	To je opravdu vtipné. Můj manžel říká, že jsem v cyklu. Uhm, myslí si, že mám těžké PMS. A, a to je to, k čemu všechno vztahuje, protože v podstatě vidí cyklus, kterým procházím, a ehm, ale když to vezmeme v úvahu, jsem docela vyrovnaná ehm, a proto si myslím, že je to šestka, přitom on si myslí že bych neměla mít žádné PMS. Neměla bych mít žádné uhm, uhm, ach, neměla bych mít žádné z těchto příznaků. Jinými slovy, během té doby, on, myslím, že to dělá schválně...a my jsme se o tom hádali už několikrát- Myslím, že mě to víc rozruší a víc mě to trápí uhm, a pak, ach, a nebylo by to tak zlé, kdyby mě nezněklidoval. Uhm, je to dost takové že já z toho viním jeho a proto jsem řekla že se nacházím na šestce. Uhm, přičemž on si myslí, že celý měsíc nic nedělá vůbec jinak, ale ehm, občas si myslím, že je horší než jindy.			
82	00:51:32.760	00:52:58.240	Manžel ma naschvál vytáča, no zvaľuje to na moju emocionálnosť.	AKT1	EA	MEDI
85	00:53:45.700	00:54:14.840	Keď mám hnev búcham s dverami. Niekedy to robím naschvál	AKT1	PA	LOW
89	00:55:06.440	00:55:35.680	Komplikovanosť vzťahu medzi mužom a ženou.	AKT1	EA	MEDI
98	00:58:21.280	00:58:48.040	Moja chyba je že nechám emócie sa vystupňovať a to vedie ku konforntácii.	AKT1	PA	HIGH
154	00:58:21.306	00:59:25.261	Správně, správně. No, mnohokrát ach, jednu chybu, kterou mám a která způsobuje konfrontace, je, že nechám věci aby se nasbírali. Uhm, a pak, když narostou do bodu, že už je nezvládnou... ..pak ho nechám s oběma (neslyšitelné). Uhm, a, kdybych tak brala jako ten nedělní incident... ..a prostě to tam vyřešit a nechat to být Většinu času to tak neberu, víte, naštvu se a řeknu, no, víš, já to neudělám. Konec diskuze. Nechte mě být a pak bych to v sobě přechovávala. Víte, jinými slovy on na mě mluví drsně, já na něj taky drsně. Ale pak si na to vzpomenu a pak, víte, tohle se stane... ..a pak mu už vyčítám úplně všechno. Ano. Ale kdybych, je to něco jako kdybych tu situaci zvládla a řešila to přímo tam a... .. nechala toho. Pak by to bylo v pořádku.			
100	00:58:56.040	00:59:25.320	Zbieram si negatívne emócie, poviem že sa nechcem baviť a hnevám sa.	AKT1	PA	HIGH
101	01:04:40.020	01:05:51.420	Vyzerá to že ste nie len normálna, ale aj viac ako normálna. Máte malé bábätko a váš manžel a sestra vedia ako postískať správne gombíky, aby vás nahnevali. Problémy sa ako hovoríte objavujú len 20 percent času a vy si dokážete vybrať bitku do ktorej ísť či neísť.	AKT3		
162	01:05:17.040	01:05:18.960	Ano.			
102	01:05:51.640	01:06:47.320	Mali by ste pokračovať v tom čo robíte, máte túto kontrolu.	AKT3		

164	01:05:53.200	01:05:54.280	Ano-			
165	01:06:09.120	01:06:10.600	Pravda			
103	01:06:49.160	01:07:38.200	Návrh na experiment:skúste sledovať signály kt. vám pomôžu vybrať si do kt. hádky ísť či neísť.	AKT3		
170	01:07:02.400	01:07:05.000	Okay.			
104	01:07:40.080	01:07:44.680	Signály pre začiatok hádky sú ich komentáre.	AKT3	PA	HIGH
174	01:07:40.080	01:07:44.680	podle komentářů, které měl. Začal s nimi.			
105	01:07:44.920	01:08:46.160	Skúste dávať pozor na signály. a po druhé aspoň raz skúste ísť do bitky s tým že vyhráte.	AKT3		
178	01:08:46.180	01:08:50.660	Dobře, dobře.			
106	01:09:04.840	01:09:21.920	Možno by ste mohli predstierať že gombíky sú odpojené a nefungujú.	AKT3		
180	01:09:22.000	01:09:29.280	Jo, mohla bych, myslím. Nikdy jsem o tom takhle nepřemýšlela.		PA	MEDI
107	01:09:22.280	01:09:29.440	Nikdy som nadtým tak nepremýšľala.	AKT3		
181	01:09:32.040	01:09:36.840	Jo a myslím. Ano, ano.			
108	01:09:36.640	01:09:57.880	Skúste experimentovať s tým čo funguje.	AKT3		
109	01:09:57.880	01:10:06.400	Áno myslím že by som to mohla skúsiť.	AKT3	PA	HIGH
184	01:09:57.960	01:10:06.080	Jo, myslím, že bych to mohla zkusit.			
185	01:10:07.680	01:10:10.880	Ano, moc děkuji.			

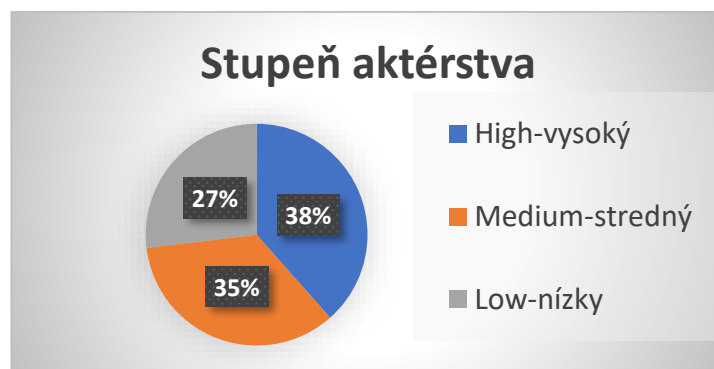
Tabuľka 2: Analýza č.2 "Tie správne tlačidlá"

5.2.1 Porovnanie aktov 1 a aktov 3

Klientka v aktoch 1 predovšetkým opisuje rozmanité situácie, s ktorými má problém a ktoré sa chce naučiť zvládať a riešiť. Ako môžeme vidieť aj z ilustračných grafov, mnohé aspekty klientkinho života sú pripisované skôr externému aktérstvu. Klientka sa v týchto častiach vyjadruje o udalostiach skôr z pohľadu vonkajšieho vplyvu, či už prostredia alebo ďalších osôb. Môžeme si však všimnúť, že osobné aktérstvo prevyšuje, a teda je klientka buď vedomá vlastného vplyvu, alebo vyjadruje určitú osobnú kontrolu. Stupne aktérstva sú už pomerne vyrovnané a môžeme pozorovať aj to, že sú momenty, kde sa kontrola klientky vytráca.

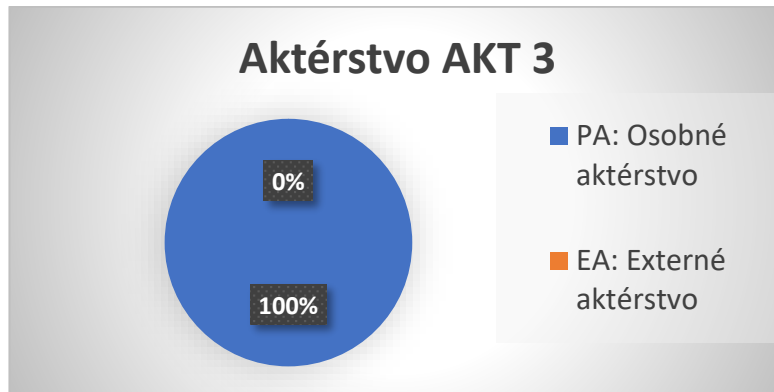
Graf 5: Rozhovor 2 AKT 1 aktérstvo

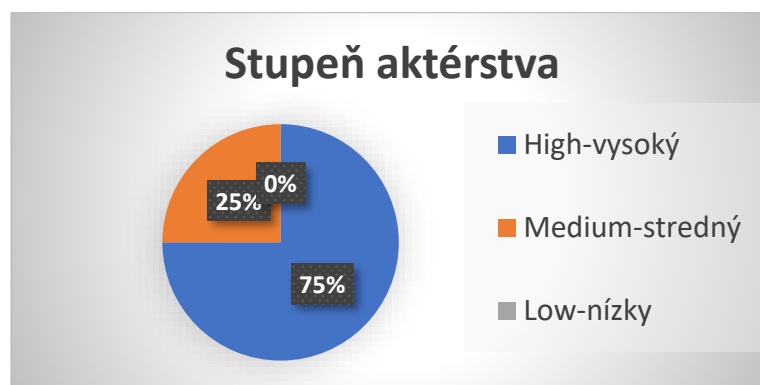
Graf 6: Rozhovor 2 AKT 1 stupeň aktérstva

V aktoch 3 dochádza väčšinou k posunom kde po využití terapeutických techník a po celkovej terapeutickej spolupráce klientka prichádza na to, že mnohé zdroje a možnosti riešenia už využila a je možné ich znovu aplikovať. Zároveň rozhovor vedie aj k experimentu, kde sa klientka rozhoduje vyskúšať aj iné postupy riešenia. V zaznamenaných aktoch 3 a klientkiných výrokoch môžeme na ilustračných grafoch vidieť veľký skok, čo sa týka osobného aktérstva. Samozrejme, treba brať do úvahy, že AKT 3 sám o sebe ohraničuje časti rozhovoru, kde

kliečka premýšľa viac nad riešeniami a zdrojmi. Avšak aktérstvo meria aj kontrolu, premýšľanie či smerovanie klienta. Práve tu je možné sledovať ten rozdiel v náraste osobného aktérstva v AKT 1 a v AKT 3. Kliečka v značnej miere preberá kontrolu a uvedomelosť.

Graf 7: Rozhovor 2 AKT 3 aktérstvo

Graf 8: Rozhovor 2 AKT 3 stupeň aktérstva

Zmena medzi AKT 1 a AKT 3 je viditeľná v rámci RFA tabuľky, ale aj kliečkiných výrokov, pre jednoduchý náhľad do priebehu rozhovoru slúžia aj ilustračné grafy. Terapeutická spolupráca viedla u kliečky k o niečo vyššiemu uvedomovaniu si seba, svojich vnútorných procesov, vlastných zdrojov a hlavne osobnej kontroly nad životom.

5.3 Analýza č. 3 „Počut' smiech“

V tomto rozhovore ide o rodinu, ktorá rieši hneď niekoľko otázok. Matka má pomerne veľké obavy o dcéru, jej školskú dochádzku, správanie a vplyv jej vzťahu s novým priateľom. Zároveň ani s manželom nie sú vždy veci ideálne. Dcéra vyjadruje, že keby doma opäť bolo počut' smiech, vedela by, že je všetko v poriadku. Zároveň sa snaží skĺbiť bežný tínedžerský život so školskou dochádzkou. Otec pociťuje dlhodobú beznádej pre nezamestnanosť, ktorá ho trápi a ktorá spôsobuje aj napätie v rodine. Dejová línia rozhovoru je naozaj striedavá a rozmanitá, aj čo sa týka prestupov v rámci 3 aktovej štruktúry. Avšak v neskorších minútach je možné pozorovať postupné splnomocňovanie, zvyšovanie osobného aktérstva a nachádzanie spoločného konsenzu a snahy.

Čís.	Začiatok	Koniec	Text klientky	AKT	AG	Stupeň
2	00:08:08.100	00:08:25.740	Dcéra musí chodiť do školy	AKT 1	EA	MEDI
2	00:08:10.900	00:08:12.009	Potřebuje chodit do školy,.			
3	00:08:43.780	00:08:47.380	Otec- nájsť prácu	AKT 1	EA	MEDI
6	00:09:14.729	00:09:26.559	Uhm, možná by to šlo. Kdybychom se mohli všichni společně podívat na film nebo zajít na večeři.			
4	00:09:14.740	00:09:26.560	Spoločné rodinné trávenie času	AKT 1	PA	HIGH
5	00:09:36.480	00:09:44.820	Takže aby dcéra chodila do školy a aby ste spolu trávili viac času.	AKT 1		
10	00:10:01.090	00:10:02.419	Já jenom chci, aby věci byly jednodušší.		EA	LOW
6	00:10:01.140	00:10:04.080	Dcéra: Aby všetko bolo jednoduchšie a komfortnejšie.	AKT 1	EA	LOW
7	00:10:05.480	00:10:09.520	D:Neignorovaná rodičmi.	AKT 1	EA	LOW
8	00:10:10.680	00:10:14.240	Všetci chcete vlastne to isté.	AKT 1		
9	00:10:16.520	00:10:41.980	M: Dcérin priateľ je problematický.	AKT 1	EA	LOW
13	00:10:16.550	00:10:18.229	Myslím, že ona si myslí že Jason je víc vzrušující jak škola a Jason je...			
10	00:10:45.040	00:11:04.920	M: Priateľ je zlý vplyv. Dcérine neskoré príchody domov.	AKT 1	EA	LOW

22	00:10:45.056	00:11:04.950	Ne, nemyslím si, že má Jason na Sarah dobrý vliv. Nechodí do školy. Zůstává venku dlouho do noci. Nevím, kde je. Pořád jezdí v tom rozbitém autě devadesátkou. Jezdí... Proč to dělá? Zastaví před naším domem a celý blok slyší pneumatiky. Proč to dělá? Potřebuje se vracet. Potřebuje se vracet. a myslím, že ji nutí se vrátit.			
11	00:11:10.540	00:11:24.360	M:Je to rozrušující. Dcéra má potenciál.	AKT 1	EA	MEDI
24	00:11:11.957	00:11:24.379	Protože si myslím, že Sarah má všechno a daří se jí. a není to tak, že bych nevěděla, jak se cítíš. Víím, že chceš vzrušení a nechceš být jen nudná. Nechceš být jen nudná.Nechceš být nudná.			
12	00:11:24.520	00:11:27.980	Múdrost' dcéry-	AKT 1	PA	HIGH
13	00:11:28.160	00:11:37.400	M:Dcéra je múdra, pekná, silná, zdravá.	AKT 1	PA	HIGH
14	00:11:41.060	00:11:52.020	M: Nedávne problémy v škole.	AKT 1	EA	MEDI
15	00:11:55.240	00:12:02.220	M:Je to veľká zmena.	AKT 1	EA	MEDI
29	00:11:57.914	00:12:02.239	Od loňského roku do letošního, jejího prvního ročníku, to byl náš druhý ročník. Učitelé říkají, co se stalo?			
16	00:12:05.000	00:12:07.660	Všímaju si to aj učitelia a okolie.	AKT 1	EA	LOW
30	00:12:07.759	00:12:11.209	Všichni si toho všímají, i naši susedi. Naši susedé si toho všímají.			
17	00:12:07.840	00:12:25.260	M:Každý si všima zmenu dcérinho správania a jej priateľa.	AKT 1	EA	LOW
33	00:12:16.150	00:12:20.839	Všichni vidí, jak jdeš po ulici, jak jdeš k domu, jak jdeš k autu s Jasonem, jak jdeš k autu, jak jdeš k autu.			
34	00:12:20.893	00:12:23.449	To, jak sedíš, chci říct, všechno je najednou jiné.			
35	00:12:23.540	00:12:25.160	Jako by byla našťvaná, našťvaná, našťvaná.			
25	00:15:28.540	00:15:33.780	M: Poslednú dobu manžel nevtipkuje.	AKT 1	PA	HIGH
52	00:15:28.540	00:15:33.849	No jo, jo. V poslední době jsme toho moc neviděli. Jo, dokáže mě rozesmát jako nikdo jiný.			
37	00:17:52.750	00:17:55.169	D: Otec sa dlho neusmial.	AKT 1	PA	HIGH
63	00:17:52.750	00:17:55.169	A už dlouho jsem ho neviděla se usmívat.			
75	00:26:33.069	00:27:08.904	M:Človek musí veci robiť bez ohľadu na motiváciu. Príklad ani mne sa nechce do práce.	AKT 1	PA	HIGH
136	00:26:37.996	00:26:40.419	A ona nechápe, že jak člověk stárne,.			
137	00:26:40.473	00:26:41.799	Musí dělat věci, ať už chce, nebo nechce.			
76	00:27:10.130	00:27:22.037	M: Súčasť dospievania sú povinnosti.	AKT 1	PA	HIGH
80	00:28:06.045	00:28:07.766	Dcéru trápi že sa doma hádajú.	AKT 1	PA	HIGH

89	00:29:32.673	00:29:34.278	Matka je znepokojená kvůli dcéře.	AKT 1	EA	MEDI
90	00:29:40.511	00:29:49.906	D: Mama sa príliš príliš o mňa bojí. Že začnem brať drogy apod..	AKT 1	PA	HIGH
158	00:29:40.570	00:29:49.839	Dělá si příliš mnoho starostí. Bojí se, že budu táhnout se špatnou partou a že budu brát drogy. Že otěhotním.			
95	00:30:51.647	00:31:15.764	M: Prečo mi dcéra nehovorí o sebe viac.	AKT 1	EA	LOW
164	00:30:51.670	00:31:14.439	No nevím proč mi neřekneš o co jde. Jestli jestli jestli mi to neřekneš, tak se vždycky ptáš provinile, jsi tak naštvaná. Vždycky se chováš tak, že se chováš jako, já teda nevím. Jak mám vědět, co děláš? Chci říct, proč mi neřekneš, co se děje? a já bych věděla, co vlastně myslíš? Řekni mi, mami, jaká byla včera večer párty? a byla to docela sranda. a pak rozbilili jointa. Nechtěla jsem to udělat, tak jsem to neudělala. Víš, mohla bys mi to říct, když jsme mluvili o tom.			
96	00:31:15.764	00:31:17.950	D: Nevím či by mi mama uverila.	AKT 1	EA	LOW
166	00:31:15.790	00:31:18.040	Protože nevím, jestli mi někdy uvěříš, když ti všechno řeknu.			
97	00:31:20.464	00:31:21.394	M: Verila by som dcéře.	AKT 1	PA	HIGH
98	00:31:28.953	00:31:43.743	M: Všetci sa tvária, že som hlúpa že sa starostím nad týmito problémami.	AKT 1	EA	MEDI
102	00:32:26.813	00:32:30.581	M: Ja som matke hovorila všetko.	AKT 1	PA	MEDI
182	00:32:26.820	00:32:30.569	Já jsem se svěřovala své matce. Řekla jsem mámě všechno, mámě všechno, co se dělo.			
103	00:32:32.280	00:32:34.005	D: Dnes to tak nefunguje.	AKT 1	PA	MEDI
183	00:32:32.280	00:32:34.005	No, v dnešní době děti neříkají rodičům všechno.			
104	00:32:35.534	00:32:38.790	M: Chcem o všetkom vedieť.	AKT 1	PA	MEDI
185	00:32:37.160	00:32:38.730	Proč mi to nemůžeš říct? Chci to vědět.			
118	00:36:02.670	00:36:08.836	O: Keď je manželka neuvolnená je ako na ihlách.	AKT 1	EA	MEDI
210	00:36:02.670	00:36:08.836	Když je napjatá, víte, dělá hodně takových věcí s jehlou. Víte, když je napjatá, tak je prostě...			
131	00:40:12.823	00:40:22.780	M: Nevedomie o rodine mi vyvoláva strach,	AKT 1	PA	HIGH
134	00:40:59.434	00:41:17.782	D: Zvládli by sme riešenie aj sami. Trávili by sme spolu viac času a chodili na chatu ako kedysi.	AKT 3	PA	HIGH
241	00:41:05.080	00:41:06.939	Ale také dělat více věcí jako rodina.			
242	00:41:08.290	00:41:09.290	Jít na večeři.			
243	00:41:10.280	00:41:11.280	Jít do kina.			
244	00:41:12.188	00:41:17.769	Odjet někam na týden. a my jsme jezdili na tuhle chatu, na tuhle skvělou chatu. Teď už to neděláme.			

135	00:41:22.282	00:41:23.825	M: Nemôžeme si to dovoliť.	AKT 1	EA	MEDI
143	00:44:10.150	00:44:20.030	O: Už neverím že si zoženiem prácu.	AKT 1	PA	MEDI
258	00:44:10.150	00:44:20.030	Někdy nejsem přesvědčen, že tam někde nějaká práce je. Takže možná kdybych viděl světlo na konci tunelu?			
148	00:44:37.151	00:44:44.738	O: Všetko som vyskúšal a som zaseknutý.	AKT 1	PA	HIGH
261	00:44:40.610	00:44:44.673	Už jsem vyzkoušel všechno, co znám, co umím.			
156	00:46:25.110	00:46:26.110	O: Niekedy to nevládam.	AKT 1	PA	MEDI
158	00:46:40.100	00:46:47.889	O: Pozerám telku a som osamelý.	AKT 1	PA	MEDI
269	00:46:40.100	00:46:47.889	Dívám se na televizi. To je osamělé.			
162	00:48:11.593	00:48:17.919	D: Neznášam to ticho. Preto som často s Jasonom.	AKT 1	PA	MEDI
163	00:48:24.590	00:48:26.814	D: Ticho medzi rodičmi ma privádza do šialenstva,	AKT 1	PA	MEDI
164	00:48:28.843	00:48:32.996	D: Nebavia sa a hádajú sa.	AKT 1	EA	MEDI
275	00:48:28.875	00:48:30.379	Jsou prostě chvíle, kdy spolu prostě nemluví.			
276	00:48:31.811	00:48:32.959	Prostě víte, že se hádají.			
166	00:48:41.760	00:48:47.955	O: Nie keď je ticho sa nehádame.	AKT 1	PA	MEDI
167	00:48:53.903	00:48:56.439	M: Panuje ale napätie.	AKT 1	EA	MEDI
279	00:48:53.903	00:48:56.439	Hodněkrát tam bylo velké napětí.			
168	00:49:09.925	00:49:14.729	M: Hnevám sa lebo mi nikto nepomáha.	AKT 1	PA	LOW
281	00:49:09.990	00:49:14.729	No, já se vztekám, protože mi nikdo nepomáhá v domácnosti. Nikdo mi nikdy nepomáhá v domácnosti s ničím.			
282	00:49:18.290	00:49:27.409	Tak to by pomohlo, kdyby třeba někdo odnesl nádobí do dřezu nebo třeba odnesl špinavé prádlo dolů nebo,		EA	MEDI
169	00:49:18.295	00:49:30.143	M: Pomohlo by keby mi niekto sem tam pomôže.	AKT 3	EA	HIGH
174	00:50:42.325	00:51:03.695	D: Vyriešenie domácich problémov by mi pomohlo chodiť do školy. Bola by som šťastnejšia.	AKT 3	PA	HIGH
291	00:50:47.310	00:50:48.929	Byla bych šťastnější.			
292	00:50:50.640	00:50:52.019	Chtěla bych chodit do školy.			
293	00:50:56.250	00:51:03.629	Do školy by se mi chodilo lépe, protože bych nebyla pořád tak naštvaná. Nechtěla bych od všeho utíkat.		PA	HIGH
177	00:51:17.825	00:51:23.890	D: Nemáš priateľa rada ale je pre mňa dôležitý.	AKT 1	EA	HIGH

297	00:51:19.380	00:51:23.849	Je dôležitou súčasťou mého života je. Vím, že ho nemáš ráda, ale je.		PA	HIGH
178	00:51:23.933	00:51:26.063	M: Prečo ho nevídaš po škole?	AKT 1	PA	HIGH
179	00:51:26.139	00:51:41.144	S: Po škole pracujem a nestíham sa s ním vidieť.	AKT 1	PA	HIGH
189	01:01:50.608	01:01:51.804	M: Dcéra chodí do školy.	AKT 3	EA	HIGH
191	01:02:09.130	01:02:12.521	D: Priateľ nie je nadšený ale vídame sa večer.	AKT 3	EA	HIGH
192	01:02:17.173	01:02:20.781	D: Snažím sa kompromizovať.	AKT 3	PA	HIGH
194	01:02:31.086	01:02:42.021	D: Chodím do školy lebo chcem niečo dosiahnuť, ísť na výšku.	AKT 3	PA	HIGH
198	01:03:09.227	01:03:10.510	D- džíny nemá rada lebo sú priateľove	AKT 1	EA	MEDI
200	01:03:33.325	01:03:39.107	M. Minule odpovedala na otázku	AKT 3	PA	HIGH
202	01:04:02.347	01:04:10.803	D: Rodičia sa viac rozprávajú, nie je doma tak ticho.	AKT 3	EA	HIGH
324	01:04:06.450	01:04:10.813	A neslyším toľik ticha.			
203	01:04:24.347	01:04:26.803	M: Vyrázili sme si von.	AKT 3	PA	HIGH
327	01:04:26.760	01:04:28.199	Jo, měli jsme rande.			
204	01:04:26.803	01:04:28.282	O: Mali sme rande.	AKT 3	PA	HIGH
328	01:04:32.196	01:04:33.479	Bylo to fajn. Dobře jsme se bavili			
205	01:04:32.238	01:04:33.608	M: Zabavili sme sa, bez detí.	AKT 3	PA	HIGH
208	01:05:02.804	01:05:05.434	D: Mali by sme chodiť na rande častejšie.	AKT 3	PA	HIGH
333	01:05:02.849	01:05:04.439	Myslím, že by měli mít rande častěji,			
210	01:05:13.412	01:05:24.825	D: Na druhý deň po rande sme mali spoločné raňajky a vtipkovali sme.	AKT 3	PA	HIGH
214	01:06:07.060	01:06:09.729	M: Roztočili sme to, mali sme pizzu a šli do kina.	AKT 3	PA	HIGH
216	01:06:33.785	01:06:43.872	O: Manželka je trpezlivejšia.	AKT 3	EA	MEDI
347	01:06:48.790	01:06:59.650	Jo, myslím, že už se mě máma tolik nevyptává, kam jdu a s kým jdu. Myslím, že se mě snaží trochu nechat, což je fajn.			
217	01:06:48.825	01:07:08.956	D: Mama ma toľko nespovedá, necítim taký tlak a lepšie spolu vychádzame.	AKT 3	EA	MEDI
348	01:07:01.260	01:07:05.949	Protože si myslím, že bez toho tlaku spolu můžeme vycházet mnohem líp.			
349	01:07:07.660	01:07:08.979	Prostě mě nechá být samotnou.			
219	01:07:14.760	01:07:32.564	M: Rozhodla som sa nepýtať otázky a skúsiť ako to pôjde.	AKT 3	PA	HIGH

225	01:08:53.564	01:09:15.260	M: Je to ale moja dcéra a to tínedžerske obdobie prejde.	AKT 3	PA	HIGH
227	01:09:30.427	01:09:43.949	M: Tínedžery to majú ťažké, snažím sa nebrať si veci osobne.	AKT 3	PA	HIGH
236	01:12:34.456	01:12:54.521	O: Je to kúsok lepšie pokojnejšie. Trávili sme spolu viac času.	AKT 3	PA	HIGH
374	01:12:46.710	01:12:54.419	v domě. Jo, pár věcí jsme spolu dělali, nějaké společné večere.			
237	01:13:19.825	01:13:29.478	O: Situácia s prácou je stále zlá a osamelá.	AKT 1	EA	MEDI
239	01:13:48.245	01:13:56.441	M: Zober naše rezervy a choď na Floridu a uži si.	AKT 1	PA	MEDI
240	01:13:59.540	01:14:19.149	O: Poobzerám sa po nejakej pomoci.	AKT 3	PA	HIGH
381	01:13:59.540	01:14:19.149	Ne, má, je docela, docela dobrá. Myslím, že možná. Myslím, že možná, že se chystám, se chystám se podívat, jestli bych někde nemohl sehnat nějakou, nějakou pomoc.			
382	01:14:23.720	01:14:35.989	No, možná jako. Já nevím. Asi vymyslet něco jiného, co bych mohl dělat, nebo.			
241	01:14:23.738	01:15:02.192	O: Nájdem si kariérneho poradcu, alebo by som mohol sa preučiť na inú prácu.	AKT 3	PA	MEDI
383	01:14:39.320	01:15:02.130	Jo, možná. Nebo možná. Možná se nechat vycvičit v něčem novém nebo. Nebo já nevím, vím, že na střední škole měli poradce, kteří ti pomáhali hledat práci a sehnat ji pro		PA	HIGH
243	01:15:12.480	01:15:14.409	O: Uvažovanie o kariérom poradcovi.	AKT 3	PA	MEDI
256	01:20:52.195	01:21:09.762	D: Rozprávala som sa s priateľom o terapii a chápal to a odviezol ma na čas domov.	AKT 3	PA	
417	01:20:52.200	01:21:04.253	Řekla jsem Jasonovi o našem sezení a o tom, že se opravdu chci pokusit, aby se to zlepšilo, hlavně s mámou. a on byl opravdu chápavý.			
258	01:21:22.391	01:21:48.238	D:Bavíme sa s priateľom o veciach a chce mi pomáhať.	AKT 3	PA	HIGH
259	01:21:54.108	01:22:22.866	D: Ocino si zaumienil vyvešať fotky po dome, našiel si nejakú aktiviut.	AKT 3	EA	MEDI
260	01:22:23.850	01:22:25.859	D: Vyzeral pyšne na svoju prácu.	AKT 3	EA	MEDI
428	01:22:23.850	01:22:25.859	Prostě vypadal, že je na svou práci hrdý. Víte,			
261	01:22:27.391	01:22:44.325	M: Manžel umyl riad.	AKT 3	EA	MEDI
263	01:22:52.600	01:23:27.770	O: Rozhodol som sa že budem robiť niečo iné.	AKT 3	PA	HIGH
434	01:22:52.600	01:23:27.770	No já jsem se právě rozhodl, že udělám něco jiného. Mm hmm. a taky jsem to udělal. Tak jsem. jsem se rozhlédl a, víte, sedím v tom obýváku, sedím v obýváku už 11 měsíců. a už mi ty obrázky na něm lezly krkem, tak jsem se prostě rozhodl, že to změním.			
271	01:26:00.347	01:26:23.390	M: Mala by večierku dodržovať každý večer.	AKT 1	PA	MEDI

448	01:26:15.737	01:26:23.379	Já si myslím, že patnáctiletá holka nemusí o víkendu zůstat venku déle než do půl dvanácté. Podle mě rozhodně ano. Každý večer, každý večer. Každou noc.			
274	01:27:06.064	01:27:35.784	M: Ja som musela dodžiavať večierku v 15tich a dcéra sa vôbec nesnaží.	AKT 1	PA	HIGH
454	01:27:11.940	01:27:16.949	Ve všední den večer a basta a nedělala jsem z toho vědu. Věděla jsem, že když mám být doma a přijela jsem tak domů.			
276	01:27:56.900	01:28:04.399	M: Bojím sa o jej bezpečie.	AKT 1	PA	HIGH
277	01:28:07.560	01:28:10.620	D: Veci sa stávajú aj cez deň.	AKT 1	EA	MEDI
278	01:28:11.543	01:28:13.238	D: Bojí sa prílišne.	AKT 1	EA	MEDI
462	01:28:11.640	01:28:13.179	Ale ona si dělá příliš velké starosti.			
280	01:28:35.156	01:28:57.649	M:Spoločne a presne a bez vyjednávania.	AKT 1	PA	HIGH
282	01:29:07.610	01:29:22.130	D: Potrebujeme kompromis.	AKT 3	PA	HIGH
467	01:29:07.610	01:29:22.130	Musíme se hned teď nějak dohodnout. Myslím, že se na mě dá trochu víc spolehnout. Ona by mohla být trochu přizpůsobivější. No jo, jsou určité časy, kdy jdu v sobotu večer na večírek a co když se to moc povede,			
283	01:29:24.920	01:29:33.857	M: V niektorých situáciách sa s dieťaťom nevyjednáva.	AKT 1	PA	HIGH
284	01:29:34.782	01:29:36.260	D: Nekompromisná.	AKT 1	EA	MEDI
285	01:29:36.260	01:29:53.540	M: Dôležitosť dodržania večierky	AKT 1	PA	HIGH
293	01:31:18.913	01:31:39.782	O: Potrebujeme dohodu s motiváciou odmeny.	AKT 3	PA	HIGH
478	01:31:18.920	01:31:21.079	Já myslím, že by to chtělo nějakou odměnu.			
479	01:31:21.710	01:31:39.789	Myslím, že by to chtělo něco jako smlouvu, kterou když budeš dodržovat. Zákaz vycházení po dobu X, počtu týdnů nebo tak něco a tohle se stane.			
295	01:31:53.108	01:32:17.499	D: Odmena: keď budem mať 16 bude dlhšia večierka	AKT 3	PA	HIGH
296	01:32:24.020	01:32:25.477	M: Možno trochu.	AKT 3	PA	HIGH
298	01:32:30.339	01:32:41.730	M: Ochota pristúpiť k dohode ak ju bude dcéra dodžiavať.	AKT 3	PA	HIGH
485	01:32:30.360	01:32:33.479	Jo, jo. Myslím, že by to bylo, ale hodně by mě to na mě,			
486	01:32:33.480	01:32:41.699	zapůsobilo, kdybys přišla domů včas mezi tím, a pokud a až ti bude šestnáct. To by bylo skvělé. To bys měla skvělý pocit.			
301	01:33:27.420	01:33:50.969	D: Dodržiavanie večierky mamu zbaví stresu, ale zbytočne sa toľko trápi.	AKT 3	EA	MEDI
302	01:33:54.030	01:33:57.420	D: Budem sa snažiť.	AKT 3	PA	HIGH
493	01:33:54.030	01:33:57.420	Nebude to vždycky tak, jak bys chtěla, ale budu se snažit.		PA	HIGH

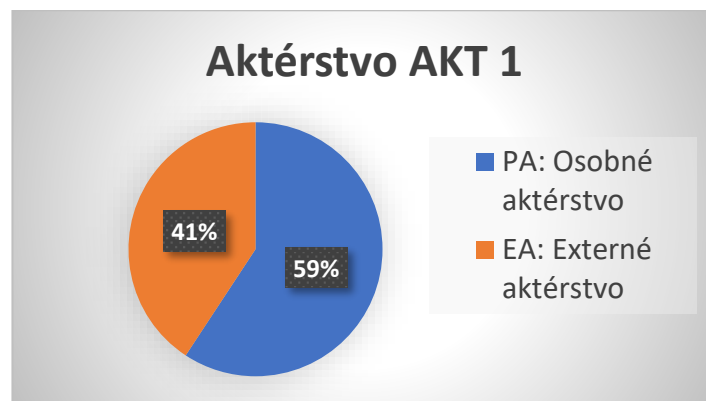
305	01:34:25.456	01:34:53.370	O: Uvedomujem si že z nášho dievčatka sa stáva mladá žena.	AKT 3	PA	HIGH
495	01:34:25.460	01:34:35.600	No, myslím, že práve tady si uvědomuju, že ať se nám to líbí, nebo ne, naše holčička se mění z malé holčičky na mladou ženu.		PA	HIGH
496	01:34:37.112	01:34:47.419	A my se s tím můžeme buď, ehm, buď vyrovnat, nebo nám to tak nějak bouchne do obličeje.			
308	01:36:11.782	01:41:55.950	T: Zhrnutie, komplimenty, zdroje.	AKT 3		
309	01:42:05.064	01:44:40.680	T: Mali 5 sedení počas 4 mesiacov. Otec si neskôr našiel prácu, vzťahy v rodine sa vylepšili, dcéra chodila do školy, keď mala 16 tak boli schopní vyjednávať podmienky večierky apod... Roľa terapeuta bola hľadať zdroje, navádzať rodinu na hľadanie vlastných riešení a podporovať ich v celom procese.	AKT 3		

Tabuľka 3: Analýza č. 3 „Počut' smiech“

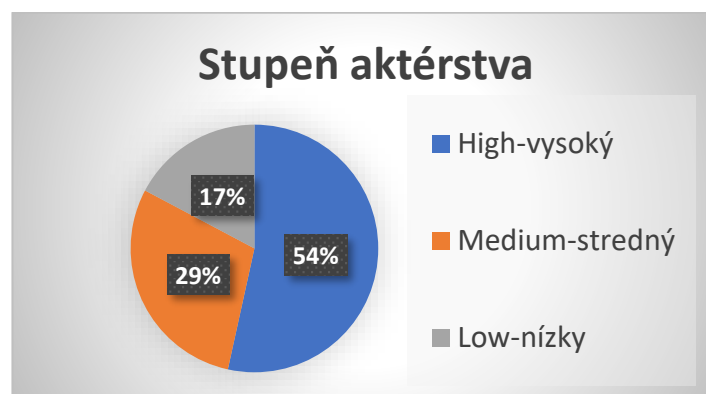
5.3.1 Porovnanie aktov 1 a aktov 3

Keďže v tomto rozhovore je na mieste klienta celá rodina, aktérstvo bolo analyzované z výrokov klientov za každého člena zvlášť. Ilustračné grafy sú však tvorené na základe súčtov, to znamená, že celkový posun v terapeutickom rozhovore je sledovaný súhrnne. Dôležitosť posunu v rámci aktérstva je totiž u celej rodiny, nielen u jednotlivca, zároveň každý člen je autonómny a zastáva aj rozdielne pozície v rámci aktérstva. Celkový posun bol ale analyzovaný spoločne.

V aktoch 1 sa klienti vyjadrovali o situácii a rodinných problémov väčšinu z aspektu osobného aktérstva. Rozhovor však občas smeroval buď na vplyvy prostredia, alebo na obviňovanie sa rodinných príslušníkov navzájom, čiže je možné počas rozhovoru stále pozorovať aj časté zastúpenie externého aktérstva. Akty 1 tohto terapeutického rozhovoru odkrývali napätie v rodinných vzťahoch, ale aj individuálne problémy, ktorým rodinní príslušníci čelia osobitne.

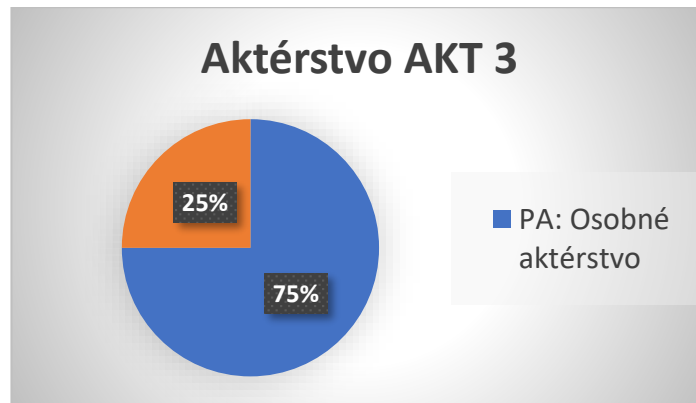

Graf 9: Rozhovor 3 AKT 1 aktérstvo

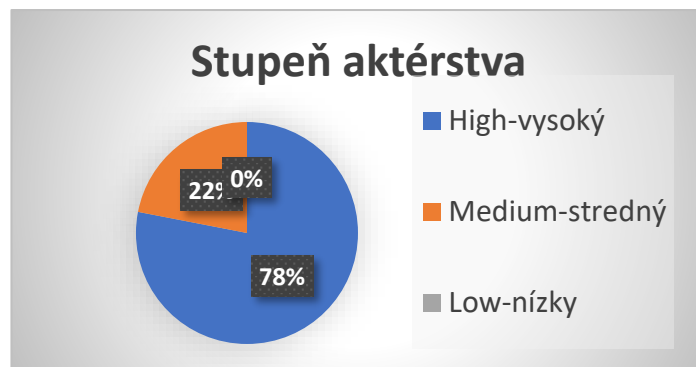

Graf 10: Rozhovor 3 AKT 1 stupeň aktérstva

Najčastejšie sa do aktov 1 a späť k rozoberaniu problémov vracia matka, pri ktorej je možné zaznamenať veľký prelom v aktoch 3, čo sa týka zvýšenej adresnosti na svoju vlastnú zodpovednosť, zdroje, možnosti a riešenia. Na ilustračných grafoch vychádzajúcich z analýzy však vidieť posun celej rodiny k vyššiemu zastúpeniu osobného aktérstva a v rámci vysokého stupňa aktérstva. Celkovo môžeme sledovať spoločný posun, kde každý člen rodiny nadobúda vyššiu mieru zodpovednosti, uvedomelosti a kontroly.

Graf 11: Rozhovor 3 AKT 3 aktérstvo

Graf 12: Rozhovor 3 AKT 3 stupeň aktérstva

Na základe analýzy a výrokov klientov môžeme pozorovať premeny pozicionovania v rámci osobného aktérstva k vyššiemu zastúpeniu. Klienti sa v aktoch 3 vyjadrujú sebavedomejšie, preberajú na seba väčšiu zodpovednosť a kontrolu. Zároveň preukazujú snahu a zmenu možno sledovať aj v efektívnejšom využívaní vlastných zdrojov na spoločné kompromisy a riešenia komplikovaných rodinných situácií, ale aj situácií individuálnych. Aj v terapeutickej spolupráci s celou rodinou je možno pozorovať v rámci osobnostného aktérstva pozitívny vplyv.

5.4 Analýza č.4 „Prenikajú cez strop“

V rozhovore číslo 4 sa stretávame so ženou vyššieho veku, ktorá už predtým bola aj hospitalizovaná. Domnieva sa, že sa jej snaží sused uškodiť a využíva na to špeciálny nástroj, prostredníctvom ktorého jej prenikajú elektrické vlny alebo lúče do izby. Kvôli tomu zle spáva a kvalita celého jej života sa výrazne znížila. V tomto rozhovore sú posuny veľmi viditeľné a terapeut nadväzuje spoluprácu priam majstrovsky, pričom spoločnými silami nájdu možné riešenia na klientkinu situáciu.

Čís.	Začiatok	Koniec	Text klientky	AKT	AG	Stupeň
1	00:07:48.050	00:07:57.440	Práca	AKT 1	PA	HIGH
1	00:07:52.182	00:07:53.520	Jsem sekretářka			
2	00:07:54.379	00:07:57.407	Pracuji pro firmu zabývající se balením masa.			
2	00:08:07.539	00:08:15.409	Pracovní život	AKT 1	PA	HIGH
3	00:08:07.548	00:08:15.421	Jedenáct let jsem pracovala ve stejném oddíle a 5,5 roku jsem pracovala v práci, ve které jsem teď.			
3	00:08:20.999	00:08:29.013	Predošlá práce.	AKT 1	PA	HIGH
4	00:08:20.999	00:08:29.013	Ano, nastoupila jsem téměř jako referentka a pak jsem dostala další práci.			
7	00:08:40.661	00:08:43.915	Ano, myslím, že ano. Myslím, že odvádím dobrou práci.			
4	00:08:40.680	00:08:47.150	Spokojnost s pracou	AKT 1	EA	MEDI
5	00:09:00.858	00:09:05.605	Rok chodím na terapie.	AKT 1	PA	HIGH
10	00:09:00.858	00:09:05.605	No, už asi rok chodím na terapii.			
6	00:09:07.309	00:09:18.028	Bola som aj hospitalizovaná.	AKT 1	PA	HIGH
11	00:09:07.309	00:09:18.028	Před pár měsíci jsem byla hospitalizovaná. Nevím, jestli vám někdo řekl o ... víte o tom...?			
7	00:09:23.915	00:09:53.716	Nedarí sa mi spať lebo sused používa stroj ktorý vysiela vlny.	AKT 1	EA	LOW
12	00:09:23.915	00:09:53.716	A to proto, že nahoře na patře bydlí mladý muž, který má nějaký... elektrický přístroj, laserový přístroj nebo si nejsem jistý... ale je schopen vysílat ze svého bytu do mého bytu nějaké rázové vlny nebo něco takového.			
8	00:09:54.599	00:10:23.031	Som z tej situácie zúfalá. Lieky na spanie nepomáhajú.	AKT 1	EA	LOW

13	00:09:54.599	00:10:23.031	Takže mi to brání dobře se vyspat. Takže jsem tady, jsem... víte, když jsem byla v nemocnici, snažili se mi dát prášky na spaní a já jsem se tehdy opravdu vyspala. ale problém je, že nemůžu spát, když jsem doma, takže jsem opravdu zoufalá, že potřebuju nějakou pomoc a prostě ...			
9	00:10:27.065	00:10:34.982	Terapia nezaberá.	AKT 1	EA	LOW
14	00:10:27.065	00:10:34.982	... to, co jsem dělala se svým terapeutem, mi moc nepomohlo, neměla jsem pocit, že mi to pomáhá. Takže doufám, že budete mít nějaké nápady.			
10	00:10:37.903	00:11:08.983	Problémy so spánkom, kvôli susedovmu stroju. Neustála nevyspatosť počas dňa.	AKT 1	EA	LOW
15	00:10:44.166	00:11:08.965	nebo špatně spíte, nebo? No, já usínám ... jenom usínám u... začala jsem usínat, ale pak zapnul přístroj, takže jsem se probudila. a pak už se zase chystám usnout a on zapne přístroj a já se zase probudím, takže než ráno vstanu, cítím se ... Mám pocit, že musím zůstat v posteli po zbytek dne, protože jsem se pořádně nevyspala. a já... to se dá vydržet jen určitou dobu a pak...			
11	00:11:13.391	00:11:27.824	Povinnosť ísť do práce.	AKT 1	PA	HIGH
17	00:11:20.564	00:11:27.825	Ano, musím, musím to udělat, nemám na výběr, to je jediná věc... Chci říct, musím to udělat.			
13	00:11:44.651	00:12:00.217	Napriek okolnostiam cítim povinnosť prísť do práce.	AKT 1	PA	HIGH
18	00:11:44.651	00:12:00.217	Nevím, prostě musím... to je... myslím, že to souvisí s tím, že se orientuji na detaily... chci říct, že mám obrovský smysl pro povinnost. Je to moje práce a musím tam být.			
14	00:12:01.629	00:12:21.455	Ľudia spoliehajú že prídem do práce.	AKT 1	EA	HIGH
19	00:12:01.629	00:12:21.455	a lidé jsou na mně závislí, a když tam nebudu, práce se neudělá. Když jeden den nepůjdu, bude toho o to víc, co budu muset druhý den dohánět. takže bych to rád měl všechno přehledné. Opravdu nevím, co by dělali, kdybych se jednoho dne neukázala.			
15	00:12:21.624	00:12:34.023	Odovzdanosť práci.	AKT 1	PA	HIGH
21	00:12:28.499	00:12:33.934	Od té doby, co jsem tam, jsem neměla ani jeden den nemocenské. Myslím tím, že jsem si nevzala žádný osobní čas.			
17	00:12:42.999	00:12:58.521	Problém trvá 14 mesiacov.	AKT 1	EA	LOW
18	00:12:59.238	00:13:04.499	Predtým viac energie.	AKT 1	PA	MEDI
23	00:12:59.238	00:13:04.499	Měla jsem spoustu energie na svou práci i na další věci.			
19	00:13:11.630	00:13:33.760	Ako únava ovplyvňuje prácu.	AKT 1	EA	MEDI
24	00:13:38.943	00:13:41.509	Po práci se mi ani tak nechce nic moc dělat.			
20	00:13:38.956	00:14:02.347	Po práci nevládzem, pozerám TV, chodím na krátke prechádzky.	AKT 1	EA	MEDI
25	00:13:48.336	00:13:49.836	dívám se na televizi...			

26	00:13:52.705	00:13:54.858	a trochu se procházím.			
27	00:13:55.661	00:14:02.292	Dřív jsem chodila víc, chodila jsem hodinu denně, ale to se mi už nedaří.		PA	LOW
21	00:14:10.553	00:14:22.748	Ráno nemávam energiu na prechádzku ako kedysi.	AKT 1	EA	LOW
29	00:14:10.553	00:14:22.748	Prostě mi to moc nejde, chci to udělat ráno jako prvé, když vstanu... Ale já prostě nemám na to energii. Takže už to nedělám tak pravidelně jako dřív.			
22	00:14:49.185	00:15:13.464	Zvykla som byť veľmi aktívna.	AKT 1	PA	MEDI
30	00:14:49.185	00:15:13.464	No, je mi trapné to říkat, protože dřív jsem byla takový kondiční typ a opravdu jsem si dávala záležet na tom, abych měla každý den hodinu pohybu. Opravdu jsem to teď nedělala, některé týdny jsem vůbec nechodila ven.			
23	00:15:14.426	00:15:33.924	Zvládnem 5-20 min chôdze. Chcela by som mať viac energie.	AKT 1	PA	HIGH
32	00:15:25.718	00:15:33.843	A já se při tom cítím lépe. Přála bych si, abych... abych měla víc energie na chůzi.			
24	00:16:00.412	00:16:32.553	Rada pletiem. Aj s tým sa mi ale nedarí chcela som naplietť deťom.	AKT 1	EA	LOW
36	00:16:00.468	00:16:02.311	um ... Ráda dělám ručné práce.			
25	00:16:37.173	00:17:14.776	Som unavená a nevidím v činnostiach zmysel.	AKT 1	EA	MEDI
40	00:16:53.874	00:17:14.405	Jsem unavená a já mám prostě pocit, že se stydím vám tyhle věci říkat, protože opravdu nevěřím, že se mám takhle chovat, ale prostě nevidím žádný smysl. Nevidím v tom smysl, je to všechno jen... Jaký je v tom rozdíl, jestli udělám obvazy, nebo jestli udělám svetry, nebo jestli ne, Vánoce přijdou a odejdou a bude to všechno stejné			
26	00:17:17.417	00:17:38.068	Desia ma tieto pocity, nie som na to zvyknutá.	AKT 1	PA	MEDI
41	00:17:17.437	00:17:22.874	a to mě děsí, protože se tak nerada cítím. Nemám ráda pocit beznaděje			
27	00:17:39.390	00:17:44.640	Začalo to pred14 mesiacmi	AKT 1	EA	LOW
28	00:17:45.031	00:18:24.062	Presťahovala som sa do nového bytu a po pár mesiacoch začali problémy.	AKT 1	EA	LOW
29	00:18:26.149	00:18:48.892	Sused je mladý milý muž. Po dvoch mesiacoch začali však divné zvuky.	AKT 1	EA	LOW
45	00:18:26.202	00:18:41.608	Je to velmi milý, slušně mluvící mladý muž. Ale slyšela jsem ho... víte... Nedlouho poté, co jsem... dva měsíce poté, co jsem se nastěhovala, jsem ho slyšela, jak tam nahoře piluje a brousí.			
30	00:18:49.702	00:19:02.890	Krátko potom mi večer začala vibrovať posteľ.	AKT 1	EA	LOW
47	00:18:49.702	00:19:02.890	a pak to netrvalo dlouho a ležela jsem v posteli a začala jsem cítit, jak postel vibruje. a bylo to skoro jako... jak si představuji, že vypadá elektrický šok.			
31	00:19:03.702	00:19:22.515	Aj vtedy keď sa to nedeje tak očakávam kedy to začne.	AKT 1	EA	LOW
32	00:19:23.716	00:19:26.623	Preto nemôžem spať.	AKT 1	EA	LOW
35	00:20:16.156	00:20:20.219	Ale nikdy neviem kedy odíde z domu.	AKT 1	EA	LOW

37	00:21:09.419	00:21:22.767	Staré ja bolo energickejšie, menej smutné.	AKT 1	EA	MEDI
38	00:21:29.069	00:21:53.510	Nesústredila som sa len na seba a svoje pocity. Venovala som sa druhým.	AKT 1	PA	HIGH
59	00:21:40.561	00:21:53.343	Ted' mi pripadá, že... nemám energiu venovať sa iným ľuďom... Jsem tak zaujatá tým, jak špatně se cítím. a já to. nesnáším, nechci být takový člověk, je to sobecký.		PA	MEDI
41	00:22:43.156	00:23:15.781	Necítim sa lepšie keď je sused preč lebo cítim neistotu kedy sa vráti. Na chate som mala istotu.	AKT 1	EA	MEDI
45	00:25:00.625	00:25:18.656	Kedysi som rada tancovala s exmanželom.	AKT 1	PA	MEDI
56	00:30:52.896	00:31:24.965	Zahrňujú ma do kolektívu. Ale minule som ani nič nedoniesla na večierok.	AKT 1	EA	MEDI
58	00:31:51.275	00:32:14.999	Priorita je moja práca tu si spravím, ale nevládzem sa socializovať a to ma trápi.	AKT 1	PA	HIGH
81	00:31:51.275	00:32:14.999	...protože mám práci vždy hotovou, o tom není pochyb. To je moje priorita, prostě sklopím hlavu a jdu. ale někdy se bojím, že si lidé myslí, že nejsem milý člověk nebo že nejsem přátelská, protože jsem tak zahleděná do sebe.			
59	00:32:15.971	00:32:30.502	Nechcem ostatných zaťažovať tak sa držím bokom.	AKT 1	PA	MEDI
82	00:32:20.206	00:32:30.516	No, to je práve to! a nechci je zatěžovat tím, co se mnou děje. Zakže se tak trochu držím stranou a často si říkám: "no, asi si myslí, že jsem... ne moc milá".			
61	00:33:03.565	00:34:12.586	Kolega odišiel a ja som sa neuchádzala o jeho miesto a potom ma to mrzelo.	AKT 1	PA	LOW
69	00:38:11.498	00:38:40.360	Niekedy mám triašku a v kuchyni to môže byť nebezpečné.	AKT 1	EA	MEDI
71	00:38:47.241	00:39:12.068	Súvisí to s nespavosťou inak by som mala byť skoro zdravá.	AKT 1	EA	MEDI
72	00:39:15.723	00:39:24.757	Vyčerpanosť potrebujem úľavu.	AKT 1	PA	HIGH
74	00:39:33.999	00:40:00.793	Vyspala som sa keď bol 10 dní preč.	AKT 1	EA	MEDI
75	00:40:01.964	00:40:36.378	Keď sa vrátil zase som nespala.	AKT 1	EA	LOW
76	00:40:44.965	00:40:58.206	Keď je preč aj tak myslím nato že sa vráti.	AKT 1	EA	LOW
99	00:40:44.965	00:40:58.206	Jo, to se stává o víkendech, protože nikdy nevím, jak dlouho bude pryč, takže když začnu trochu polevovat v ostražitosti a říkám si: "no tak to si můžu odpočinout", tak si pak říkám: "no tak on se vrátí a pak, víte, měla bych být raději připravená.			
78	00:42:04.655	00:42:06.241	Povedala by som 0	AKT 1	EA	LOW
102	00:42:04.655	00:42:06.241	Řekla bych, že 0.			
86	00:44:32.999	00:45:29.272	Nezvládam to dobre. Snažím sa nato nemyslieť. Desím sa príchodu domov.	AKT 1	PA	LOW
108	00:44:32.999	00:45:29.272	Nevím, opravdu si nemyslím, že to zvládám dobře. Myslím tím, že se mi daří udržet si práci pohromadě. Někdy se na to sama sebe ptám: "Většina lidí ani neví, že jsem tichá a držím se v ústraní, ale většina lidí neví, že je něco špatně, protože to nevnímám. Nechci, aby to věděli. Opravdu se nechci svěřovat s takovými věcmi, protože je to pracovní místo. Tak si říkám: a dokonce si říkám: "Proč to můžu dělat, víte, že můžu... a dokonce začínám, víte, někdy začínám, jsou dokonce chvíle, kdy			

			se začínám cítit trochu lépe, ale pak, jakmile sednu do auta a vím, že musím jet domů, tak mě to zase začne přemáhat. Nechci ani pomyslet na to, že pojedu domů.			
88	00:46:13.625	00:46:31.437	Musím tam bývat, len ten sused je prekážka.	AKT 1	EA	MEDI
110	00:46:13.625	00:46:31.437	Takže tam musím být a bavilo by mě tam být, kdyby nebylo toho chlapa. a jde o to, že mám pocit, že mám stejné právo tam být jako on, já ne... Jsou to moje víte, jsou to moje, mám také svá práva.			
90	00:47:18.124	00:47:41.787	Sused nemá prácu, je tam celý deň. Keby sa odsťahuje.	AKT 1	EA	LOW
113	00:47:18.124	00:47:48.217	No, já nevím, vypadá to, že nemá celý den co dělat, a má čas aby zjistil, co dělám a kdy přicházím a odcházím, aby mohl ten přístroj přesně načasovat tak, aby se zapnul přesně ve chvíli, kdy usínám. Takže kdyby měl něco jiného, co by ho zaměstnalo, možná by mě tolik neotravoval. ..ale kdyby se přestěhoval, taky by to bylo fajn... ale on se neodstěhuje, protože ten byt patří jeho bratrovi a jeho bratr pracuje v obchodě (?) a jeho bratr taky platí účty, takže ani nemusí platit nájem, takže se stěhovat nebude.			
91	00:47:41.787	00:47:57.381	Neodstahuje sa.	AKT 1	EA	LOW
97	00:51:01.687	00:51:21.625	Deň po spaní v práci bol zlý lebo som sa musela vrátiť domov.	AKT 1	EA	MEDI
121	00:51:01.687	00:51:21.625	Ne, bylo to trochu těžší, protože jsem se tam pak musela vrátit a já se tam takhle cítit nechci. Když jsem se tam nastěhovala poprvé, tak se mi to moc líbilo, je to velmi příjemný byt, velmi světlý a má balkon a chtěla bych si ho užívat, takže se mi nelíbí, že bych se tam měla vracet.			
102	00:56:58.716	00:57:12.841	Sused má voľný čas aby mi robil zle.	AKT 1	EA	LOW
126	00:56:58.716	00:57:12.841	Ano, ano, to je to, co myslím, že má všechen volný čas, aby mě otravoval.			
110	01:00:30.600	01:00:50.720	Takže ho musím oklamať s tým kde budem spať.	AKT 3	PA	HIGH
138	01:00:30.600	01:00:50.720	Takže ho musím obelstít, aby nevěděl, kde je postel. Nebo kde spím. Nemusím nutně spát v posteli. Mohla bych si pořídit spací pytel nebo něco takového, víte, to by mohlo být... To by mohl být nápad, protože pokud je postel stále tam, mohl by na ní svítit, že stroj dolů na postel, a když já v ní nebudu...			
139	01:00:54.200	01:00:59.280	A ten spacák si mohu přenést, kam jen budu chtít.			
112	01:05:06.530	01:06:02.030	Rozpravy o počasí.	AKT 1		
146	01:05:17.051	01:05:21.371	Ne, Myslím, že jaro jednou přijde.			
147	01:06:01.720	01:06:05.640	To je pravda, i tohle jednou pomine.		EA	HIGH
116	01:06:53.822	01:07:22.884	Prišla som na to že kovový rám na posteli je vodič!	AKT 3	PA	HIGH

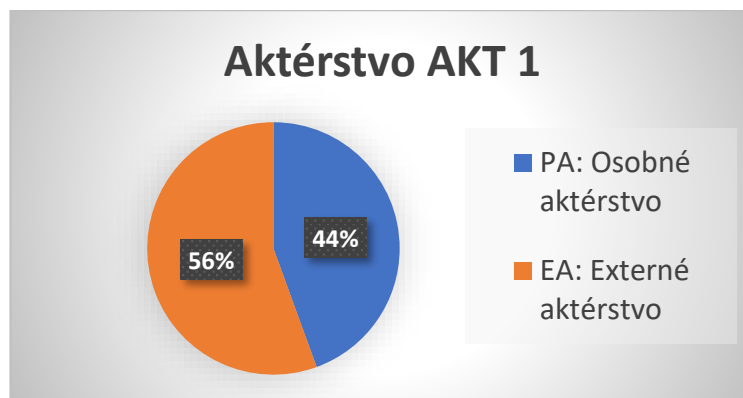
152	01:06:53.822	01:07:22.884	Takže uhhh jsem udělala to, že... je to je bíle železo, je to jedna z těch železných postelí a já jsem si pomyslela: "Ne, to je dokonalý elektrický vodič, proč nesundám čelo postele, neodšroubuju ho a nezjistím, jestli to má nějaký vliv, jestli to nějak zastaví ..			
117	01:07:23.447	01:07:27.822	Fungovalo to!	AKT 3	EA	MEDI
153	01:07:23.806	01:07:26.806	vedení elektriky...a povedlo se to!			
119	01:08:06.139	01:08:14.545	Muselo to zastavit elektrický proud do postele.	AKT 3	PA	MEDI
156	01:08:06.139	01:08:14.545	Takže, když jsem, když jsem to udělala, muselo to zastavit elektrický proud nebo něco takového do postele.			
120	01:08:16.718	01:08:31.656	Počujem že sused na niečom pracuje tak možno nato prišiel.	AKT 1	EA	LOW
157	01:08:16.795	01:08:20.670	Ale slyším ho tam nahoře.			
158	01:08:21.779	01:08:31.561	A tam nahoře probíhá další řezání a cokoli, co dělá. Takže možná to řeší, nevím, jestli se to zase rozjede.			
133	01:12:18.570	01:12:19.319	Bojím sa že na to príde.	AKT 1	EA	MEDI
186	01:12:18.570	01:12:19.319	Už na to přišel. Nebo.			
145	01:18:06.822	01:18:33.635	Stále vidím ako paprsky dopadajú na posteľ. Nevieť čo používa a podľa čoho to meria.	AKT 1	EA	LOW
213	01:18:25.090	01:18:33.639	Nevím co to tam dělá. Nevím, co to dělá. Víte, jestli to, co používá, nebo jestli to má měřidlo, které prostě nevím.			
149	01:19:45.687	01:19:51.343	Dúfam že nato nepríde.	AKT 1	PA	MEDI
221	01:19:45.687	01:19:51.343	Já jen doufám že na to nepřijde.			
151	01:20:03.499	01:20:14.906	Musím byť potichu aby na nič neprišiel.	AKT 3	PA	HIGH
223	01:20:04.448	01:20:14.819	No, být potichu. Musím být zticha. Protože nechci, aby věděl, že jsem, že je nějaká změna v tom, co dělám,.			
224	01:20:15.700	01:20:26.419	Protože, víte, říkala jsem vám, že tráví hodně času doma, takže ví, kdy přijdu a kdy odejdu, a ví, kdy pustím vodu a kdy, víte, pustím myčku, a to je, když ví o všem, co dělám.			
152	01:20:15.731	01:20:40.262	Nemeniť rutinu a byť potichu aby nato neprišiel.	AKT 3	PA	HIGH
225	01:20:27.430	01:20:30.999	Takže nechci měnit svou rutinu.			
226	01:20:31.037	01:20:40.229	Takže musím být zticha. Musím se držet, víte, držet. Moje rutina stejná.			
154	01:21:09.691	01:21:20.566	Komplimenty za nájdenie riešenia.	AKT 3		
229	01:21:23.060	01:21:26.479	No, to bylo proto, že jste mi dal nápad, víte, spát na různých místech.		EA	MEDI
155	01:21:23.086	01:21:48.617	Opis ako prišla na riešenie.	AKT 3	PA	HIGH
230	01:21:27.860	01:21:31.969	To jen když jsem tam ležela a říkala jsem si, aha, to je kov. Když jsem ležela v posteli, nikdy mě to nenapadlo.			

231	01:21:37.280	01:21:48.539	A víte, no možná, že kdybyste pak měla jen dřevěnou postel, tak by to nefungovalo. Ale víte, já mám tuhle, tuhle postel, a nemůžete se přece zbavovat postele jen kvůli něčemu takovému.			
156	01:21:52.390	01:22:09.730	Dneska to skúsím sa premiestniť do postele.	AKT 3	PA	HIGH
233	01:21:52.390	01:22:09.730	Přesně tak, přesně tak. Ale já jsem, víte, já jsem. Myslím, že to zkusím. Možná to dneska zkusím dostat do postele.			

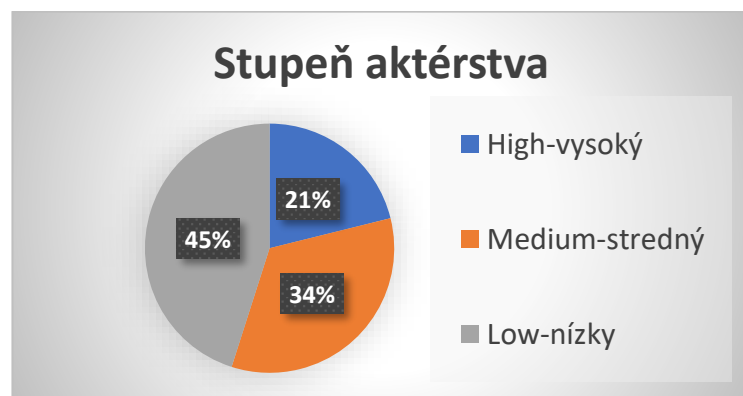
Tabuľka 4: Analýza č.4 „Prenikajú cez strop“

5.4.1 Porovnanie aktov 1 a aktov 3

Akty 1 štvrtého rozhovoru u klientky ukazovali pomerne vysokú mieru externého aktérstva. Klientka často vyjadrovala, že situácie a vplyvy, ktoré jej znepríjemňujú život sa dejú väčšinou kvôli susedovým počinom a problémami, ktoré jej nimi spôsobuje. Tiež v aktoch 1 klientka sa celkom často vyjadruje s pocitmi beznádeje a určitej dávky zúfalstva. Stupne aktérstva boli premenlivé a opäť je možné počas aktov 1 v terapeutickom rozhovore pomerne veľké zastúpenie nízkych stupňov. Takisto sú prepojené s klientkinou o niečo menšou kontrolou, sebauvedomovaním a sebakontrolou.

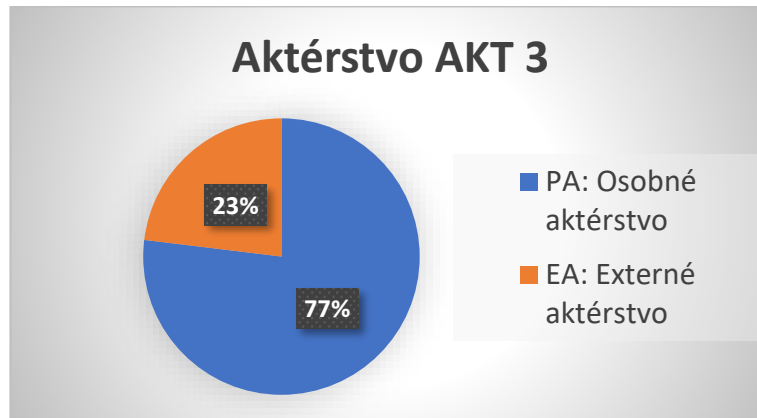
Graf 13: Rozhovor 4 AKT 1 aktérstvo

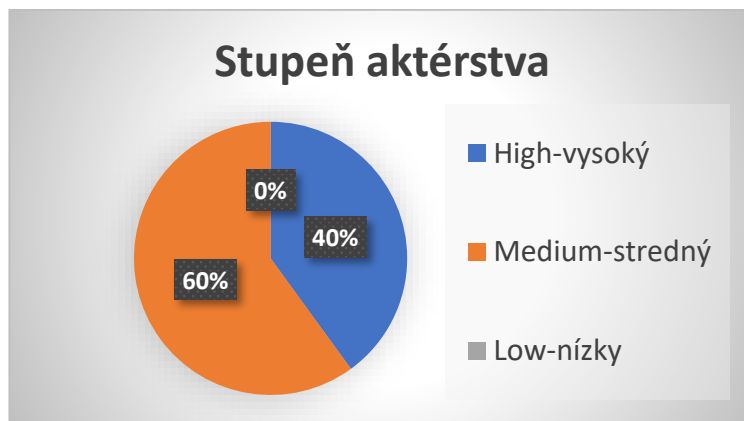
Graf 14: Rozhovor 4 AKT 1 stupeň aktérstva

Samozrejme sa aj u tejto klientky nachádza mnoho osobných zdrojov, čo si po nejakom čase terapeutickej spolupráce začína uvedomovať a využívať. Zásadným prelomom v konzultácii boli nielen zázračné otázky a škálovanie, ale aj experiment. Klientka sa po ňom začala vyjadrovať sebavedomejšie a prevzala väčšiu kontrolu nad jej vlastnou schopnosťou ovplyvňovať to, čo prežíva.

Akty 3 práve pri tomto rozhovore sú výnimočné hlavne v naozaj veľkom posune klientkinho aktérstva. Celková zmena v klientkinom aktérstve je výrazne viditeľná.

Graf 15: Rozhovor 4 AKT 3 aktérstvo

Graf 16: Rozhovor 4 AKT 3 stupeň aktérstva

Pri klientke je možné pozorovať veľmi výrazné zmeny v jej výrokoch a zmocnení. Celkom rýchlo si začne uvedomovať zdroje a nové možnosti. Preberá kontrolu a je schopnejšia prijať návrhy riešení za svoje a skúšať či vylepšovať svoje snahy o zminimalizovanie nežiadúcich vplyvov na jej život.

5.5 Analýza č.5 „Za tým najt'ažším“

Posledný piaty rozhovor je opäť rodinný. Táto rodina má toho za sebou naozaj veľa od predaja drog po odobratie detí úradmi až po návrat detí domov, novú prácu a nový dom. V terapeutickom rozhovore riešia niekoľko zásadných vecí, ako napríklad vplyv minulosti na terajší život, nové problémy a výzvy apod. Je potrebné však vyzdvihnúť obrovské zdroje, vytrvalosť, vd'ačnosť a veľkú uvedomelosť rodičov, čo si aj veľakrát počas rozhovoru uvedomovali.

Čís.	Začiatok	Koniec	Text klientky	AKT	AG	Stupeň
1	00:02:34.707	00:02:41.874	škola	AKT 1	EA	MEDI
3	00:02:40.733	00:02:41.860	Jo, všetci chodí do stejné školy.			
2	00:02:49.332	00:03:44.592	Zoznamovanie s deťmi	AKT 1	EA	MEDI
5	00:03:27.370	00:03:28.899	Aha, skoro tři.			
6	00:03:31.090	00:03:31.929	14.			
7	00:03:37.059	00:03:37.639	Osmá třída.			
3	00:03:55.790	00:04:17.312	Otec je vedúci skladník.	AKT 1	PA	MEDI
10	00:04:00.022	00:04:01.022	Vlastně jsem skladník.			
11	00:04:04.639	00:04:06.979	Jo. vedoucí skladu pro závody po celém světě.			
4	00:04:20.374	00:04:39.458	Opis práce- fyzická námaha	AKT 1	PA	HIGH
16	00:04:24.440	00:04:26.648	Vzhledem k tomu, že jsem jediný, kdo to dělá. a jde to..			
19	00:04:30.530	00:04:32.159	Líbí se mi ta fyzická stránka.			
20	00:04:32.448	00:04:36.889	Jo. jo, jo. Pomáhá to s frustrací.			
21	00:04:38.140	00:04:39.409	Pomáhá mi to spát.			
5	00:04:47.562	00:05:07.729	Vek	AKT 1		
28	00:04:52.321	00:04:53.450	Bude mi třicet šest.			
7	00:05:20.610	00:05:28.489	Odobranie detí- vážne problémy	AKT 1	EA	HIGH

38	00:05:20.610	00:05:28.489	V březnu. Tehdy nám byly odebrány děti a v našem domově se děly vážné problémy.			
8	00:05:29.350	00:05:57.289	Obchod s drogami. Zasiachnutie vzdalenej rodiny. Odobranie detí.	AKT 1	PA/EA	MEDI
39	00:05:29.350	00:05:57.289	Ano, tehdy jsme byli zapleteni do drog, já jsem obchodovala s drogami, když jsem byla s otcem staršího dítěte, obchodovala jsem s ním s drogami a on a já jsme se rozešli, drogy se zhoršily a na chvíli to polevilo. a pak jsem potkala Keitha. Já a Keith a začala jsem dealovat a nechala jsem se unést a v tu, a v tu chvíli měla moje rodina právo zakročit. Zasáhl můj dědeček, máma a bratranec, a ti museli. děti odebrat, ty tři starší. Odebrat z domova...			
9	00:06:06.470	00:06:51.859	Priateľ vo väzení. Opis situácie. Rok bez detí. Návrat detí.	AKT 1	EA	LOW
41	00:06:06.470	00:06:51.859	A byl ve vězení. On byl ve vězení a já byla sama. Začala jsem úplně znovu a dostala jsem nějakou pomoc od jejich otce, od jejich otce, ten mi opravdu pomohl. On mi tak nějak finančně pomohl a chodil se mnou na návštěvy za dětmi. Oni jsou z jednoho dětského domova a ti dva kluci až z jiného dětského domova a tak každý druhý víkend jsme je navštěvovali. a to trvalo tak od července až do prosince, nakonec jsem přestala pracovat šest dní předtím, než mi ty dva kluky vrátili. V lednu mi je vrátili. Tedy 12. prosince a 21. prosince, Ryan se narodil v lednu. Dostali jsme domov a			
10	00:06:51.860	00:07:12.099	Postupný návrat všetkých detí.	AKT 1	EA	MEDI
42	00:06:51.860	00:07:12.099	chtěl sestřičku k narozeninám v lednu, tak nám ji sociální pracovnice v lednu vrátily a pokračovaly dál. Nemohla byste pochopit, co se stalo minulý rok, myslím, že tam bylo mnoho telefonátů, myslím tím, už osm let, jsme byli.... Pokaždé, když se otočíme, je u našich dveří sociálka.			
13	00:10:26.280	00:10:52.530	Neviem si to predstaviť. Opis rodinných problémov- nevlastné deti apod..	AKT 1	PA	LOW
50	00:10:39.891	00:10:52.491	Jo, měli jsme spoustu normálních rodinných problémů... tedy spoustu. Keith má dva starší syny, dva starší syny z předchozího vztahu, kteří jsou ve věku těchto dvou kluků ... od každého z nich je dělí šest měsíců. Když jsme se dali dohromady, pomohl ...			
15	00:11:16.375	00:11:38.093	Ťažké predstaviť si zázrak. Vždy boli problémy.	AKT 1	EA	LOW
53	00:11:20.856	00:11:27.990	Nevím, jestli bych to poznal... Nevím, jak bychom to vlastně věděli... Chci říct...			
54	00:11:28.323	00:11:37.856	Nikdy jsme jako rodina nebyli, když jsme je neměli někde jinde než v malém...			
17	00:11:47.188	00:11:52.920	Opis rodinnej situácie.	AKT 1	PA	MEDI
57	00:11:47.188	00:11:54.388	Ne ne my jsme spolu a ne poprvé.			
18	00:11:52.920	00:12:11.787	Deti su už s nami všetky.	AKT 1	PA	HIGH
58	00:11:52.920	00:12:11.787	Ne, od té doby, co jsou děti doma a Ryan se narodil, jsou s námi, kromě toho, že nám je naposledy vzali. Vzala je moje rodina a dali je do rodiny... jak jsem řekla, moje sestra... jeho otec mu dal povolení odejít a on odešel...			
32	00:18:47.187	00:19:05.343	Najstarší syn je problém, najviac si toho zažil a najviac si toho pamätá.	AKT 1	PA	HIGH

79	00:18:47.398	00:18:52.465	Nevím... to je naše největší výzva.			
80	00:18:58.697	00:19:05.164	A to je to nejhorší, co si pamatuje ze všech dětí nejmíc...			
46	00:22:41.905	00:23:11.530	Sme za hranicou lebo vidíme budúcnosť a plánujeme si ciele.	AKT 3	PA	HIGH
100	00:22:48.695	00:22:56.762	že jsme schopni trochu vidět budoucnost... že jsme schopni plánovat.			
102	00:22:59.333	00:23:11.466	Máme stanovené cíle. Vždycky jsem měl stanovené dlouhodobé cíle... a vždycky to bylo... položeno na nás.			
47	00:23:22.467	00:24:11.933	Sú zlé chvíle: Opis starostlivosti počas dňa.	AKT 1		
104	00:23:22.467	00:24:11.933	tam jsou body, jako je tento a všechno, čím si prošli ... pak jsou chvíle, jako je tato, že se mohou hádat nebo se hádat mezi sebou ... a já budu sedět a dívat se a je to takové zmatené ... a zdá se, že to nikdy neskončí, jako by to bylo šílené ... děti jsou doma ze školy, on přijde domů z práce ... Jsem hysterická, když se pokouším připravit večeři a všechny připravit do postele a nachystat jim oblečení na ráno, je to zmatené ... a pak ... on odejde a není tam a já vím, čím si prošel ... a pak ty hádky ustanou a já se uklidním ... a všimnu si, jak si hrají s ostatními, jak se objímají, jak sedí s ostatními ...	EA		LOW
105	00:24:31.999	00:25:16.066	(dlouhá odmlka) Myslím, že jde o finanční stránku věci. Emocionální stránka věci ... zkouška, kterou jsme prošli, jsme ... nikdy jsme o tom nemluvili jako o celku. Myslím, že jsme o tom někdy mluvili jednotlivě ... seděli jsme a mluvili o tom a víme, že to teď můžeme vytáhnout ... a ehm, cítit se špatně ... ale víte, že můžete v noci spát ... chápete? Takže...	PA		HIGH
106	00:25:20.366	00:25:23.966	Malé světlo na konci tunelu... a není to nákladní vlak.			
49	00:26:23.800	00:26:27.800	Všetko zvládneme, sme na 9ke.	AKT 3	PA	HIGH
107	00:26:23.800	00:26:27.800	Řekla bych, že 9 Jo, v mé hlavě, jo, vím, že to zvládneme.			
51	00:26:52.227	00:27:07.274	Prekonali sme toho strašne veľa, preto vieme že to zvládneme.	AKT 3	PA	HIGH
109	00:26:52.227	00:27:07.454	Protože jsme si prošli tím nejhorším a překonali to. Jako dítě jsem si prošel horšími věcmi, a víte... když vás tolikrát zmlátili, škrábanec a facka není nic.			
52	00:27:07.274	00:27:51.634	Ľudia to nemôžu pochopiť lebo si tým všetkým neprešli. Medzi nami je ale hofnota, ktorá sa nedá zobrať. Vážime si každej maličkosti.	AKT 3	PA	HIGH
111	00:27:07.274	00:27:51.634	Ne... zdá se, že je to opravdu těžké vysvětlit, ale když se milujete tak moc jako my... a my milujeme naše děti... a lidé, kteří nikdy nepřišli o své děti a neprošli tím, čím jsme museli projít my... si pravděpodobně neváží svých dětí tak moc jako my. Naše děti jsou náš život. a stejně tak jeden z druhého. Bylo tolikrát vzato jeden druhému. Myslím, že mezi námi je hodnota ... kterou nám nikdo nemůže vzít. a myslím, že si vážíme maličností v životě, a myslím, že rodiny, které se léta nemají...			
57	00:31:42.937	00:32:01.500	To od nás nikto ešte nechcel sa zamerať nato čo robíme dobre.	AKT 3	EA	MEDI

65	00:44:11.468	00:44:37.468	Otec je pracovne vyťaženy.	AKT 1	PA	HIGH
133	00:44:25.710	00:44:26.789	Já mám volno jen v neděli.			
138	00:44:53.249	00:44:56.915	To je víc peněz, jo, ale přineslo to nějaké problémy, víte.		EA	MEDI
66	00:44:53.280	00:45:08.968	Viac peňazí ale menej času na rodinu.	AKT 1	EA	LOW
139	00:45:00.692	00:45:08.879	To je takový ten kvalitně strávený čas s rodinou. a ona mi o tom dává vědět.			
67	00:45:09.875	00:45:35.562	Presťahovanie do nového domu a dobrej štvrti.	AKT 3	PA	HIGH
142	00:45:24.919	00:45:25.848	Jo, je to tam opravdu pěkné.			
143	00:45:27.300	00:45:35.548	Ve stejném bloku bydlí spousta dětí a jeden ze sousedů má naproti přes ulici pět dětí ve věku mých dětí. Všechny jsou v podstatě ve věku mých dětí.			
68	00:45:43.093	00:46:10.718	Deťom sa darí v škole. Najstarší ide na strednú-	AKT 3	PA	HIGH
144	00:45:44.830	00:45:45.880	Dětem se ve škole daří.			
145	00:45:49.760	00:45:50.628	No jo, 181 Jo, vedou si výborně.			
146	00:45:50.782	00:45:56.769	Hmm, Mike letos maturuje, maturuje, druhého června na "název školy".			
70	00:46:28.061	00:46:45.718	Deti majú dorbí priemer v škole, väčšiu stabilitu.	AKT 3	EA	MEDI
154	00:46:41.190	00:46:45.610	Nevím, asi větší stabilita, jak bych si rád myslel.		PA	MEDI
71	00:46:46.639	00:47:06.760	Majú kamarátov u susedov, v dome každý svoju izbu.	AKT 3	EA	HIGH
155	00:46:46.639	00:47:06.760	Přátelské sousedství myslím tím, že je nikdo pořád neruší. Jsou ve svém vlastním domě, víte, ve svém vlastním domě, se svými vlastními ložnicemi, se svými kamarády, které si mohou vzít do svých ložnic, s dětmi venku, aby si mohly hrát. Nejsou, víte, neměli nic z toho od chvíle, kdy to všechno před lety začalo. a pak to vlastně, že tam kde jsme bydleli v tom domě na 14 bylo opravdu málo dětí., Tam kde se to stalo.			
72	00:47:08.093	00:47:16.999	Deti sa spoločne hrajú so susedovými.	AKT 3	EA	HIGH
156	00:47:10.500	00:47:16.959	Pro ně, že jo. Chci říct, že je hezké podívat se ven a vidět je, jak si všichni společně hrají venku s dětmi ze sousedství.			
73	00:47:24.030	00:47:47.437	Išli sme so šéfmi a ich manželkami von a do kina.	AKT 3	PA/EA	HIGH
158	00:47:28.929	00:47:29.439	Pozvali nás do kina.			
159	00:47:32.385	00:47:35.424	Jo, dva šéfové a jejich manželky.			
74	00:47:48.530	00:48:25.905	Bolo to pre nás prvýkrát na takej spoločenskej akcii.	AKT 3	EA	MEDI
164	00:47:48.530	00:47:51.039	Jo, bylo to v pohodě, pro nás to bylo poprvé.			
165	00:47:51.920	00:47:53.979	Bylo to. Bylo to jiné.			

168	00:48:00.365	00:48:16.869	Jít na společenskou akci, kde jsme nezapojili ani členy rodiny, ani přátele, kteří by byli zapleteni, víte, s alkoholem nebo drogami nebo něčím podobným. a tak to byl úžasný zážitek.	PA	HIGH
169	00:48:18.179	00:48:20.269	Jo, když jsme odcházeli, měli jsme jen jedno kafe.		
170	00:48:20.270	00:48:25.839	Abych pravdu řekl, nevěděl jsem, jak se mám chovat. Jo, byl to zážitek.		
75	00:48:26.156	00:48:59.031	Pozvali nás kvôli povýšeniu, priateľovi sa darí v práci.	AKT 3	PA MEDI
171	00:48:30.775	00:48:31.719	Je to jen jeden z šéfů.		
179	00:48:49.329	00:48:50.259	Viděl jsem velkou podporu rodiny.	PA	HIGH
76	00:48:59.468	00:49:26.687	Je to skvelý pocit.	AKT 3	PA HIGH
77	00:49:28.249	00:49:45.624	Je skvelé že je blízko a nechodí s kamiónom.	AKT 3	EA MEDI
191	00:49:47.120	00:50:09.199	Pořád mě štve, když je tam pořád, pořád. a štve mě to, protože ke konci dne, když jsou tam ty děti, tak jsem psychicky vyčerpaná a vím, že on je vyčerpaný fyzicky, ale já jsem vyčerpaná psychicky. Chci říct, že jich je pět a rozbíhají se do pěti různých směrů, a když se snažím všechno v domě stíhat a udržovat, tak je moje mysl prostě emocionálně vyčerpaná. Víte, on pracuje dlouho. Jsem prostě připravená se zlomit, víte, a to je to.	EA	LOW
78	00:49:47.155	00:50:20.530	Priateľ priveľa pracuje. Ja som vyčerpaná psychicky a on fyzicky a na domácnosť som sama.	AKT 1	EA MEDI
192	00:50:09.850	00:50:20.529	Všichni testují a každý z nich testuje, aby se ujistil, že tam táta je. Budu silná a oni tlačí a mačkají každý správný knoflík to, jestli nepřijmou ..		
79	00:51:38.155	00:51:48.593	Nastarší syn sa zlepšil najviac.	AKT 3	PA HIGH
80	00:51:48.655	00:52:06.655	Zvykol sa odťahovať a teraz je zhovorčivejší a viac prítomný.	AKT 3	PA HIGH
196	00:51:48.610	00:51:54.999	Býval opravdu...Odtazitý, moc se mu nechtělo, vypadalo to, že nechce být součástí rodiny. Odtazitý, moc se mu nechtělo, Vypadalo to, že nechce být součástí rodiny.		
81	00:52:06.655	00:52:36.905	Nastarší syn na deň matiek napísal list vďačnosti.	AKT 3	PA HIGH
197	00:52:13.840	00:52:36.880	Je vděčný, že za všechno, co jsem udělala, mi poděkoval. Není nic, co bys nedokázala udělat, nic, co bys mi nedala. Všechno, o co tě požádám, když tě požádám o peníze, postaráš se, abych je dostal. Když tě požádám o odvoz někam, dostanu ho, a když se nestarám o svého leguána, postaráš se o něj za mě. Když nenakrmím svého psa, když si neustelu postel, uklidíš za mě pokoj. Uděláš to za mě. Ale ze všeho nejvíc jsem ti, mami, vděčný za to, že jsi moje máma. Chci říct,.		
82	00:52:38.780	00:52:52.883	Sám od seba a prvýkrát niečo také urobil.	AKT 3	PA HIGH
198	00:52:41.018	00:52:42.789	Jo, je to poprvé, co Mike něco takového udělal.		
199	00:52:45.969	00:52:46.209	Sám od sebe.		

200	00:52:47.890	00:52:52.819	No jo, já vím. Jen tak mimochodem, bylo to formulováno tak, že nikdo jiný, že to byly jen věci, které byly mezi mnou a Mikem.			
83	00:52:52.883	00:53:06.687	Komplimenty od terapeutky.	AKT 3		
84	00:53:06.687	00:53:31.250	Prežil si těžké období a teraz sa mu darí a chce s nami tráviť čas.	AKT 3	PA	HIGH
201	00:53:06.790	00:53:12.009	A pak dokonce... vlastně už nechával. Prošel si docela těžkým obdobím.			
202	00:53:12.910	00:53:23.019	Chci říct, že on vlastně opravdu napreduje. Chci říct, že si ke mně a Keithovi chce sednout, že si s námi chce promluvit. Škola jim dává. Škola ho provedla...			
203	00:53:23.020	00:53:24.369	Poslední dobou byl víc upovídaný. Vlastně jí udělal dárek ke Dni matek. Dal jí dopis pro mámu, který napsal na počítači, a stálo v něm, jak je jí vděčný. 288 Prostě, jo,			
204	00:53:24.370	00:53:31.178	Udělal mu peklo, tolik mu toho naložili. Dbám na to, aby oblečení bylo čisté. Prostě, víte, jídlo je připravené. Všichni dostanou...		EA	LOW
91	00:56:19.760	00:56:40.460	Nemôžem si zobrať voľno v novej práci.	AKT 1	EA	MEDI
216	00:56:19.760	00:56:40.460	Ale víte, jdu do toho. Ona chápe, že jsem teď v situaci, kdy si prostě nemůžu vzít volný víkend. Vždyť ta práce je, víte, a všechno se točí kolem té práce. Chci říct, že musím ...Nemůžu prostě nemůžu jít do nové práce, pracovat šest nebo sedm měsíců pryč. Vzít si na víkend volno. Pojedu s manželkou na takovou a takovou akci, ujistěte se že je všechno běží v pořádku. Víte, že je to..,			
100	01:03:15.074	01:03:28.389	Chcem byť s ľuďmi a chodiť von, mať prácu.	AKT 1	PA	HIGH
240	01:03:15.074	01:03:28.389	Já prostě chci jít. Chci jít ven ze dveří. Chci si najít práci. Prostě chci být mezi lidmi. Chci mluvit s lidmi. Chci mít pocit, že to, co dělám, je důležité, stejně jako to, co dělají všichni ostatní. a já už to tak necítím. a teď.			
104	01:05:09.453	01:05:19.569	Ak sa to nezmení už to nevydržím. Nadáva mi že sa sťažujem.	AKT 1	PA	HIGH
249	01:05:09.453	01:05:19.569	Snad ano. Je to v bode, kdy jsem tak vděčná, že jsem jim řekla, že se může zhroutit svět. Jestli to nepřestane, tak se rozpadneme a skončí to, protože on nesnese moje fňukání. Ale on nechápe, že já už to zanedbávání nemůžu tolerovat.			
109	01:06:29.374	01:06:45.812	Mám veľa vecí čo nechcem od nej počuť.	AKT 1	PA	MEDI
255	01:06:38.620	01:06:40.889	Protože je takové množství věcí, které prostě nerad slyším.			
111	01:07:03.280	01:07:09.530	Neni čo povedať o mojom dni.	AKT 1	EA	LOW
259	01:07:03.230	01:07:06.189	A že tam není co říct o mém dni mimo práci.			
260	01:07:07.460	01:07:09.469	Ale to je to, co je frustrující.			
115	01:07:57.061	01:08:15.905	Nech sa netvári že po práci končí deň, mne nekončí.	AKT 1	EA	MEDI

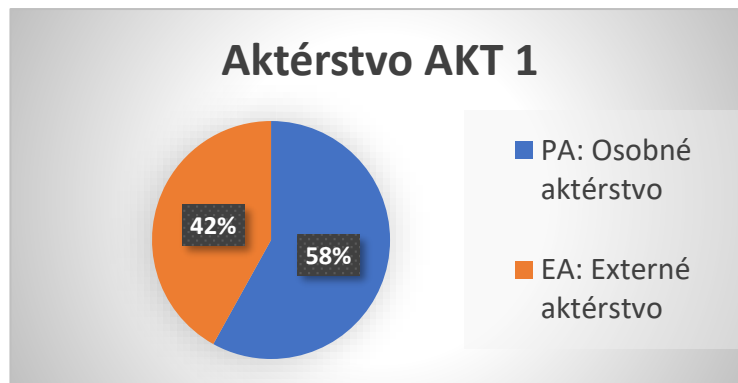
264	01:08:06.199	01:08:15.859	Chovat se právě takhle. Když vejde do dveří, tak si odškrtně hodiny ve dnech, kdy skončil, protože den ještě neskončil. Můj den není, že ráno s ním vstanu a jdu.				
117	01:08:23.405	01:08:29.062	Pracovat ako tím aby sme mali na seba viac času.	AKT 3	PA	HIGH	
265	01:08:23.389	01:08:29.059	Pracovat spolu jako tým, když přijde z práce, až by den skončil a byl by čas na mě a na něj.				
118	01:08:35.336	01:08:51.899	Aby mi kúsok pomáhal.	AKT 3	PA	MEDI	
266	01:08:35.329	01:08:49.188	Jen aby pomohl dostat děti ke stolu a usadit je. Bývaly doby, kdy jsme ve dvou připravovali dětem talíře, nalévali dětem něco k pití. Teď jsou talíře pro děti venku a Keith si vezme svůj talíř a udělá si svůj talíř a sedne si ke svému talíři a je tam pět dětí.				
120	01:09:39.942	01:09:40.942	Ja to ale necítim tak.	AKT 1	EA/PA	MEDI	
275	01:09:39.942	01:09:40.942	Ale ona to necítí.				
123	01:12:09.140	01:12:10.039	Povedala by som 7	AKT 3	PA	MEDI	
281	01:12:09.140	01:12:10.039	Já bych řekla, že sedm,.				
124	01:12:22.385	01:12:23.749		6,5	AKT 3	PA	HIGH
282	01:12:22.385	01:12:23.749	Uhhh možná šest, šest, šest a půl.				
128	01:13:20.685	01:13:39.119	Nedostatky vo vzťahu, vzťahová priepasť.	AKT 1	PA	MEDI	
288	01:13:20.685	01:13:39.119	Ale já právě teď, jsem v bodě, kdy nevím, nevím, jestli s tou vzdáleností, která mezi námi nastala, nedostatkem pozornosti, nedostatkem citů a pocitu že jsem číslo jedna. Nevím, jestli je to pokrok. Chci říct, že mi bylo řečeno, že je, ale já to necítím. Říkají mi, že to...				
129	01:13:39.120	01:13:57.830	Závazná práca.	AKT 1	PA	MEDI	
289	01:13:39.120	01:13:57.830	Jde o to, že asi ví, jak moc jsem byl vždycky venkovní typ člověka. Vždycky jsem byl rád na různých místech v různou dobu. Teď mám práci, kde jsem situován v jedné konkrétní oblasti, což mě tak trochu svazuje. a víte, zavírá mě to do klece.				
133	01:15:21.270	01:15:47.329	Opis minulého života, nespokojnosť so záväznosťou k rodinnému životu.	AKT 1	PA	HIGH	
297	01:15:21.270	01:15:47.329	Celý život jsem strávil jako barmanka. Pak jsem se, ať se mi to líbí nebo ne, dostal i k prodeji drog. Byla jsem velmi, velmi důležitý drogová dealerka. Byla jsem, chci říct, byla jsem důležitá, hodně respektovaná, víte, a jinak jsem byla servírka. Byla jsem veřejně známá osoba. Byla jsem s veřejností, pracovala jsem s veřejností. Milovala jsem to. V mém životě bylo ještě něco jiného. Kromě toho, že jsem musela navařit jídlo a měla plnou náruč prádla.				
300	01:16:05.300	01:16:07.969	Vždyť my se nevzdáme. Já to vím.		PA	HIGH	
134	01:16:05.405	01:16:08.124	Určite to nevzdáme.	AKT 3	PA	HIGH	
136	01:17:21.249	01:17:35.124	Sociálne pracovníce uzatvárajú náš prípad.	AKT 3	EA	MEDI	

302	01:17:23.668	01:17:35.069	Je to poprvé. Myslím tím, že i dvě sociální pracovnice se chystají uzavřít případ a my jsme tam měli být do října a oni mají pocit, že až děti v srpnu dostudují, tak můžou skončit.			
303	01:17:35.400	01:17:36.659	To víte, že jsme to zvládli.		PA	HIGH
137	01:17:37.830	01:17:47.879	Je to desivé riešiť iné veci.	AKT 1	PA	HIGH
304	01:17:37.830	01:17:47.879	Je to děsivý pocit. Je to tím, že jsme vždycky museli táhnout za jeden provaz s vypětím sil. To proto, abychom všem dokázali "Ne, nemáte pravdu". Tohle není správné. Jde nám o to, co jsme říkali o správném a špatném.			
141	01:20:14.910	01:21:23.102	Dôležitosť uvedomenia si že ste tím a stále ťaháte za jeden koniec. Venujte pozornosť tomu čo jeden a druhý robí pre vaše spoločné ciele.	AKT 3		

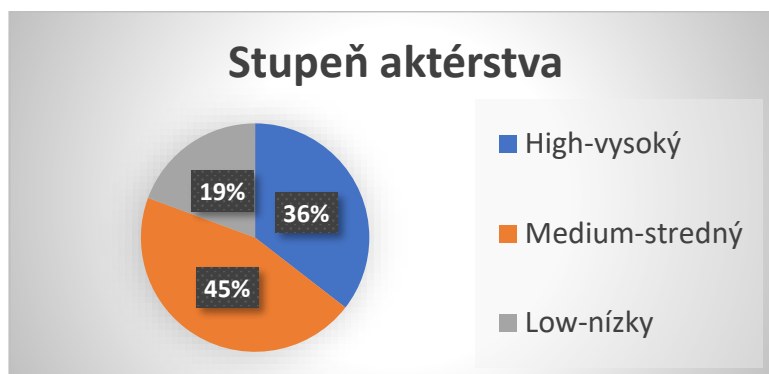
Tabuľka 5: Analýza č.5 „Za tým najťažším“

5.5.1 Porovnanie aktov 1 a aktov 3

V aktoch 1 je možné u celej rodiny zaznamenať väčšinou osobné aktérstvo, je tam však stále aj vplyv toho externého. Rodina si už na začiatkoch terapeutickú spoluprácu bola vedomá mnohých zdrojov, ktorými oplýva, a taktiež vedela ťažiť už z prekonaných prekážok. Stupeň aktérstva je striedavý a prevažuje hlavne stredný stupeň, čo znamená skôr neutrálny stred. Aj v tomto porovnaní slúžia pre lepšiu predstavu zastúpenia aktérstva počas terapeutického rozhovoru ilustračné grafy.

Graf 17: Rozhovor 5 AKT 1 aktérstvo

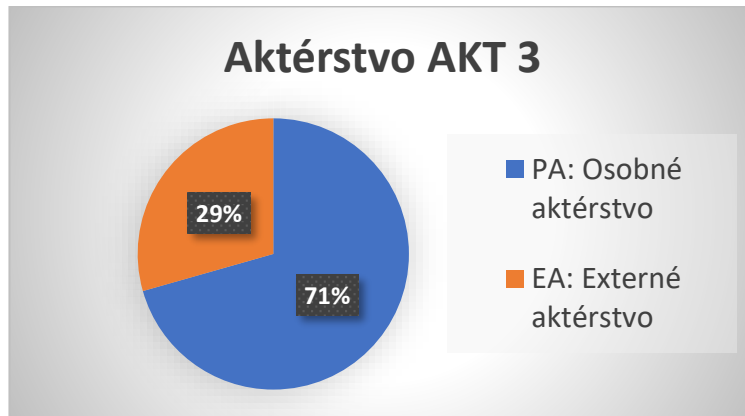

Graf 18: Rozhovor 5 AKT 1 stupeň aktérstva

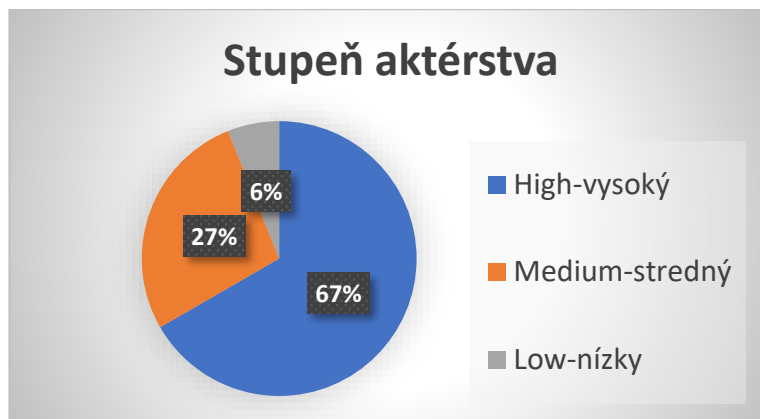
V aktoch 3 sa klienti sami vyjadrujú k svojim schopnostiam a zdrojom. Dokonca rozoberajú aj samotné terapeutické techniky a hodnotia ich ako prínosné, hlavne pozitívne zameranie sa na budúcnosť, zdroje a riešenia. Nerozoberajú tak okolnosti a ostatné vplyvy, zameriavajú sa viac na vlastné možnosti a kontrolu. Venujú sa aj posunom a situáciám, ktoré sa im už podarilo vyriešiť.

Zároveň okrem úspechov prichádzajú s ďalšími prekážkami, ktorým čelia, no opakovane preukazujú aj na tendenciu využiť svoje už v minulosti využité zdroje k novým

cieľom. Z výrokov klientov a celkovej analýzy vyplýva, že v aktoch 3 je opäť určitý posun, čo sa týka osobného aktérstva a vyšších stupňov aktérstva.

Graf 19: Rozhovor 5 AKT 3 aktérstvo

Graf 20: Rozhovor 5 AKT 3 stupeň aktérstva

Rodina sa pri terapeutickej spolupráci posúvala ešte k väčšiemu sebauvedomovaniu, splnomocňovaniu a celkovej kontrole. K už využívaným zdrojom pridali ďalšie a opätovne vyjadrovali odhodlanie voči prekonávaniu ďalších prekážok, ktorým momentálne čelili. V aktoch 3 prevyšuje osobné aktérstvo a aj vysoké stupne aktérstva.

6 Výsledky výskumu a diskusia

V tejto kapitole predstavím výsledky výskumu a ich stručné porovnanie s inými výskumami bližšie popísanými v kapitole 4. Predstavím tiež limity tohto výskumu. Cieľom tejto diplomovej práce je skúmať, ako dochádza k terapeutickým zmenám v rámci terapeutického rozhovoru zameraného na riešenie, a to so zameraním sa na konverzačné pozicionovanie klientov.

Prvá výskumná otázka znela „*Aké momenty diskurzívneho posunu je možné v rozhovore porovnať?*“ Momenty diskurzívneho posunu boli analyzované predovšetkým RFA analýzou. Po rozdelení do 3-aktovej štruktúry je možné pozorovať momenty posunu hlavne pri prechodoch z jedného aktu do druhého, a teda vtedy, keď dochádza k zmene v dejovej línii konzultácie. Zredukované analýzy na akty 1 a akty 3, súvisiace s ďalšími výskumnými otázkami, možno vidieť pri každom rozhovore v 5. kapitole analýza dát. Rozšírené pôvodné RFA analýzy každého rozhovoru sa nachádzajú v prílohách tejto práce.

Druhá hlavná výskumná otázka znela: „*Nastáva rozdiel v aktérstve klienta medzi aktom 1 a 3?*“ Takisto na druhú výskumnú otázku odpovedá priamo analýza dát z predošlej kapitoly a porovnanie aktov pri každom rozhovore v sprievode ilustračných grafov. V súhrnnom zmysle je odpoveď áno, nastáva rozdiel medzi aktami a to vo všetkých 5 analýzach. Súvisia s tým aj vedľajšie otázky: „Do akých aktérskych pozícií sa klient väčšinou stavia v aktoch 1 a v aktoch 3?“ „Aký level aktérstva prevyšuje v aktoch 1 a aký v aktoch 3?“. Porovnania rozhovorov v podrobnejšej forme sa nachádzajú v predošlej kapitole. V aktoch 1 sa klienti stavali 4/5 do osobného aktérstva, 3/5 preukazovali vysoký stupeň aktérstva a 2/5 stredný stupeň aktérstva. V aktoch 3 sa klienti stavali do osobného aktérstva 5/5 a vysoký stupeň aktérstva preukazovali 4/5 a 1/5 stredný stupeň. Ilustračné grafy z 5. kapitoly ukazujú aj na percentuálny podiel, kde možno vidieť posun aj v jednotlivých kategóriách.

Tento výskum je kvalitatívneho rázu, preto upozorňujem, že grafy sú ilustračné a nepoukazujú na pevné štatistické dáta, ale na zastúpenie jednotlivých kategórií počas každého terapeutického rozhovoru.

Hlavné výskumné zistenia v rámci porovnávania aktov z 5 psychoterapeutických konzultácií poukazujú nato, že v každej analýze v aktoch 3 bola zaznamenaná vyššia miera osobného aktérstva a vyššia miera vysokého stupňa aktérstva, ako tomu bolo v aktoch 1. Dôvodov pre túto zmenu môže byť mnoho, napr. pozitívny vplyv terapeutickej spolupráce na

klientovo vnímanie vlastnej roly, možností a miere kontroly. Výsledky teda naznačujú, že psychoterapeutické sedenia zamerané na riešenie môžu ovplyvniť klientovo pozíciovanie v rámci osobného aktérstva. Avšak pre pravdivosť tohto tvrdenia by bol potrebný ďalší rozsiahlejší výskum.

6.1 Diskusia

Williams a Levitt (2007) sa venovali analýze, ktorá vychádza z rozsiahlejšej štúdie o procese zmeny v psychoterapii, vychádza z rozhovorov so 14 významnými psychoterapeutmi. Rozhovory boli analyzované metódou zakotvenej teórie, čo viedlo k novému chápaniu toho, ako terapeuti vytvárajú proces napomáhania klientovi v jeho aktérstve. Identifikovalo sa niekoľko spoločných procesov, ktoré vychádzali z rôznych teoretických orientácií a ktoré terapeuti potvrdili, ako napríklad potreba posilniť sebaopoznanie klientov a viesť ich k tomu, aby určili, čo je a čo nie je možné v ich živote zmeniť, čo je predstupňom rozvoja aktérstva (Williams, Levitt, 2007, s. 78).

Výsledky tejto diplomovej práce naznačujú pozitívny vplyv priebehu terapeutického sedenia so zameraním na riešenie na klientove osobné aktérstvo. Čo môže naznačovať, že aj takáto terapeutická spolupráca s klientom môže byť efektívnym nástrojom v posilňovaní klientovho sebaopoznania a aktérstva, čo v štúdiu od Williams a Levitta psychoterapeuti identifikovali ako dôležitý proces.

Vo výskume od Healing a Bavelas 2011, ktorý sa zameriaval na to, aký vplyv má spôsob kladenia otázok na klienta, skúmali koreláciu týchto otázok a klientovo aktérstvo či agentúru voči samému sebe. Otázky mali smerovať buď na aktérstvo vnútorné, alebo externé. Okrem toho, že táto štúdia potvrdzuje dôležitosť spôsobu kladenia otázok, možno najužitočnejším dôsledkom tejto štúdie pre odborníkov z praxe je rozbor procesu kladenia otázok. Je možné analyzovať znenie otázky najprv z hľadiska predpokladov a potom z hľadiska zamerania, ktoré tieto predpoklady kladú na klienta. Otázky majú priamu silu najmä v terapeutickú interakciu (Healing, Bavelas, 2011, s. 44).

Tento výskum sa síce nezaoberal spôsobmi kladenia otázok, ale na samotné výroky klienta v aktoch 1 a v aktoch 3. Výsledky výskumu naznačujú, že terapeutická spolupráca medzi klientom a terapeutom v prístupe zameranom na riešenie má pozitívny vplyv na klientovo aktérstvo. Prínosný by preto mohol byť výskum, ktorý by sa zaoberal koreláciou medzi kladením otázok a klientovho aktérstva počas rozhovoru.

Silnými stránkami výskumu bola nezainterosovanosť výskumníčky, keďže nahrávky terapeutických rozhovorov boli nahrané mimo účely tohto výskumu. Tiež je potrebné vyzdvihnúť fakt, že terapeuti vo všetkých nahrávkach sú priamo zakladatelia prístupu zameraného na riešenie Steve de Shazer a Insoo Kim Berg. Ďalšou výhodou bola dlhá a podrobná práca s rozhovormi pre ich preklad, transkripciu a anotáciu, čo pomohlo mne ako výskumníčke ďalej v RFA analýze a analýze pozicionovania klientov v rámci aktérstva.

Prvým limitom výskumu je subjektivita výskumníka, aj v prípade, že je nezávislý pozorovateľ, jeho pohľad, napr. aj na RFA 3-aktovú štruktúru rozhovoru je predsa len subjektívny. Tento limit by sa dal ovplyvniť napríklad vyšším počtom výskumníkov, čiže vytvorením výskumného tímu.

Kredibilitu výskumu by mohla zvýšiť aj randomizácia, ktorá by sa dala zvýšiť počtom rozhovorov, ale napr. aj náhodným výberom pomocou programu. Ďalšie zvýšenie kvality výskumu by nastalo v prípade skúmania aktérstva v experimentálnej a v kontrolnej skupine, čiže výskum na spôsob RCT štúdií.

Ku skvalitneniu výskumu by určite prispel aj vyšší počet rozhovorov a klientov, avšak to by spôsobilo ešte dlhší a náročnejší proces prípravy, keďže samotný výskum vyžaduje nemalé úsilie na prácu s transkripciami, prekladmi a ďalšími analýzami.

Táto práca navádza aj k ďalšiemu možnému skúmaniu, a to v oblasti práce samotného terapeuta a v čom konkrétne prispieva k vyššej miere osobného aktérstva klientov. Vďaka výskumnému procesu tejto práce preto navrhujem hneď niekoľko možných kategórií či vplyvov:

1. **Terapeutická spolupráca/Terapeutická aliancia** – Vytvorenie terapeutickej spolupráce je veľmi kľúčové. Už len to, či je vzťah s klientom založený na rovnocennej partnerskej spolupráci alebo sa terapeut skôr stavia do roly autority. Zároveň je možné vytvoriť aj alianciu, klient a terapeut môžu zaujať postoj oni verzus problém, alebo teda oni verzus spoločné hľadanie či uplatňovanie riešení. Výborný príklad, kde je možné tento proces sledovať, je v rozhovore č. 4, kde sa terapeut namiesto zamerania sa na skúmanie či spochybňovanie toho, čo klientka prežíva (strach, paranoju), usiluje o poukazovanie na už existujúce, ale aj nové riešenia klientkinej situácie bez toho, aby vôbec spochybnil reálnosť konkrétnej situácie. V jednoduchosti berie to, čo klientka hovorí za reálny a pravdivý pohľad na danú situáciu. To v klientke, ktorá sa doteraz

stretávala s úplne inými prístupmi, vyvolalo pocity dôvery, porozumenia a prostredia, kde skutočne môže riešiť to, čo potrebuje.

2. **Spôsob kladenia otázok** – To, akým spôsobom sa terapeut pýta, má vplyv na celkové zameranie a priebeh konzultácie a jej kontinuálny posun.
3. **Terapeutické techniky (napr. zázračná otázka, škálovanie, experiment atď.)** – Napomáhajú vytrhnúť z úmerného zameriavania sa na problém a jeho prílišné analyzovanie. Dopomáhajú k zmene zamerania myslenia na víziu či realitu, kde by problém už neexistoval. A tiež na to, čo už funguje a aké sú možné riešenia. Všetko to napomáha pozitívnejšie zameranie sa na budúcnosť. Tieto techniky terapeuti uplatňovali vo všetkých rozhovoroch, opäť vyberiem príklad, a to rozhovor č. 5. V tomto rozhovore rodina sama porovnáva to, aký vplyv tieto techniky na nich samotných majú a v akých aspektoch vnímajú rozdiel oproti iným terapeutom a sociálnym pracovníkom, ktorí s nimi doposiaľ pracovali.
4. **Samotné zameranie na riešenie a pozitívna psychológia** – Opäť celkové zameranie od problému k riešeniu za pomoci techník. Upevňovanie sebavedomia a splnomocňovanie klienta, napr. neustálymi komplimentmi a poukazovaním na zdroje klientov počas celého rozhovoru. Napríklad rozhovor č. 2, kde komplimenty od terapeutky mali hneď od začiatku rozhovoru veľký vplyv na klientkine vnímanie jej aktuálnych prekážok.

Záver

V závere tejto diplomovej práce stručne zhrniem hlavné body teoretickej časti, popíšem metodológiu a cieľ práce a opäť v krátkosti zhrniem výsledky výskumu. Zároveň v krátkosti popíšem možné využitie pozorovaných zistení v rámci sociálnej práce.

Teoretická časť tejto práce predstavuje prístup zameraný na riešenie, jeho historický kontext, princípy, stanoviská techniky, ale aj jeho široké využitie v sociálnej práci. Ďalšie kapitoly predstavujú teóriu pozicionania v terapeutických rozhovoroch a pozicionanie zamerané na aktérstvo klienta. Tretia kapitola poskytuje prehľad uskutočnených výskumov s využitím RFA analýzy a konverzačných a diskurzívnych analýz.

Praktická časť práce sa zameriava na formuláciu výskumného problému a cieľa, metodológiu výskumu a na zber a spracovanie dát. V piatej kapitole je predstavených všetkých 5 analýz spolu s redukovanými tabuľkami RFA, v ktorých boli bližšie analyzované akty 1 a akty 3 v rámci pozicionania aktérstva klientov. Ku každej analýze sú pripojené porovnania aktov spolu s grafickým znázorneným rozdielom. V poslednej kapitole už je samotná interpretácia výsledkov výskumu, diskusia a porovnanie s inými výskumami a tiež sú spomenuté limity výskumu.

V rámci metodológie sa v práci nachádza kvalitatívny výskum spolu s diskurzívnou analýzou, ktorá je často využívaná na analýzu komunikácie v terapeutických rozhovoroch a ich širších súvislostiach. Na praktické a štruktúrované mapovanie rozhovorov slúžila aj RFA – rekurzívna rámcová analýza, ktorá je metódou kvalitatívneho výskumu.

Cieľom tejto diplomovej práce je skúmať, ako dochádza k terapeutickým zmenám v rámci terapeutického rozhovoru zameraného na riešenie, a to so zameraním sa na konverzačné pozicionovanie klientov.

Analyzované boli diskurzívne posuny v rámci RFA analýzy a porovnávané bolo pozicionovanie aktérstva klientov medzi aktami 1 a aktami 3. Hlavné výskumné zistenia pri porovnávaní aktov boli, že v každej analýze bola v aktoch 3 väčšia miera osobného aktérstva a vysokého stupňa aktérstva, ako tomu bolo v aktoch 1. Dôvodov tejto zmeny môže byť viacero, napríklad pozitívny vplyv terapeutической spolupráce na vnímanie vlastnej roly, schopností a úrovne kontroly zo strany klienta. Výsledky výskumu naznačujú, že existuje súvislosť medzi terapeutickou spoluprácou klienta a terapeuta a zvýšeným osobným pôsobením vo vlastnom živote klienta.

Poradenstvo, psychoterapia a supervízie sú dennodennou súčasťou sociálnej práce. Terapeutická spolupráca, ktorá sa zameriava viac na riešenia ako problémy, kde sa zdôrazňujú silné stránky klienta, hľadajú už využívané, ale aj nové zdroje, kde sa využívajú výnimky, keď sa dlhotrvajúce problémy na nejaký čas zmiernili ako ťažisko posilňujúcich riešení, môže byť prínosom pre už spomínanú každodennú sociálnu prácu. Výsledky tejto práce tieto tvrdenia podporujú a poukazujú aj na zvýšenú mieru osobnej zainteresovanosti, kontroly a sebauvedomovania v prístupe klienta k samému sebe a k pretrvávajúcim problémom.

Prekročenie znakov a strán diplomovej práce je z dôvodu rozsiahlosti výskumnej analýzy dát a veľkosti jednotlivých nahrávok, tabuľky sú zredukované do takej miery, aby stále dokázali preukázať hodnovernosť výsledkov výskumu.

Bibliografický zoznam

BOBEK, Milan a Petr PENIŠKA. 2008. *Práce s lidmi: Učebnice poradenství, koučování, terapie a socioterapie pro pomáhající profese. S úvodem do filozofie práce s lidmi, současné vědy a psychologie*. Brno: NC Publishing. ISBN 978-80-903858-2-5.

BRIGGS, J.G., FINLEY, M.A. 2017. *Positioning in Couple and Family Therapy*. In: Lebow, J., Chambers, A., Breunlin, D. (eds) *Encyclopedia of Couple and Family Therapy*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-15877-8_299-1

Dalet [online]. Velká Bystřice, © 2010 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <http://www.dalet.cz>

DAVIES, Bronwyn. 1991. "THE CONCEPT OF AGENCY: A Feminist Poststructuralist Analysis." *Social Analysis: The International Journal of Social and Cultural Practice*, no. 30, 1991, pp. 42–53. *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/23164525>.

DE JONG, P. & BERG, I.K. 1998. *Interviewing for solutions*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole. ISBN: 9781111722203.

DE JONG, P., & MILLER, S. D. 1995. *How to Interview for Client Strengths*. *Social Work*, 40(6), 729–736. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/23718265>.

DE SHAZER, S. a Y. DOLAN. et. al. 2007. *More Than Miracles: The State of the Art of Solution-Focused Brief Therapy*. New York: Haworth. ISBN 978-0-7890-3397-0.

Development of a qualitative research model. *The Qualitative Report*, 17(2), 514-524.

Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/349714977_Recursive_Frame_Analysis_Reflections_on_the_Development_of_a_Qualitative_Research_Method

DICKERSON, Victoria C. a Jeffrey L. ZIMMERMAN. 1996. *Myths, Misconceptions, and a Word or Two About Politics*. *Journal of Systemic Therapies* [online]. 15(1), 79-88 [cit. 2022-10-31]. ISSN 1195-4396. Dostupné z: doi:10.1521/jsyt.1996.15.1.79

DISMAN, Miroslav. 2000. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0139-7.

DIXON, Glenda. 2002. *Positioning and Repositioning – Discourse, Power and Agency in Research and Therapy*. New Zealand Journal of Counselling [online]. New Zealand Association of Counsellors: Te Roopu Kaiwhiriwhiri o Aotearoa. 2002(Vol 23 2), 14-28 [cit. 2022-06-21]. Dostupné z: <https://www.nzac.org.nz/assets/Uploads/Journals/2.-Positioning-and-Repositioning-Discourse-Power-and-Agency-in-Research-and-Therapy.pdf>

DREWERY, W. & WINSLADE, J. 1997. *The theoretical story of narrative therapy*. In G. Monk, J. Winslade, K. Crocket & D. Epston (Eds), *Narrative therapy in practice: The archaeology of hope*. San Francisco: Jossey-Bass.

GINGERICH, WALLACE ed. 2011. *Solution-Focused Brief Therapy Outcome Research*. Doi: 10.1093/acprof:oso/9780195385724.003.0043. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/283309949_Solution-Focused_Brief_Therapy_Outcome_Research

GREENE, G. J., & LEE, M. Y. 2011. *Solution-oriented social work practice: an integrative approach to working with client strengths*. New York, Oxford University Press. ISBN 9780195162622

HARRÉ, Rom a Luk VAN LANGENHOVE. 1993. *Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action*. Oxford, UK: Blackwell Publishers. ISBN 0-631-21138-1.

HEALING, Sara & BAVELAS, Janet. 2011. *Can Questions Lead to Change? An Analogue Experiment*. *Journal of Systemic Therapies*. 30. 30-47. Doi: 10.1521/jsyt.2011.30.4.30.

Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/270540616_Can_Questions_Lead_to_Change_An_Analogue_Experiment

HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-736-7040-2.

CHENAIL, Ronald a Maureen DUFFY. 2011. *Utilizing Microsoft Office to Produce and Present Recursive Frame Analysis Findings*. *The Qualitative Report* [online]. [cit. 2022-10-31]. ISSN 2160-3715. Dostupné z: doi:10.46743/2160-3715/2011.1055

CHENAIL, Ronald. 1995. *Recursive Frame Analysis*. *The Qualitative Report* [online]. [cit. 2022-10-31]. ISSN 2160-3715. Dostupné z: doi:10.46743/2160-3715/1995.2062

JORGENSEN, Marianne a Louse PHILLIPS. *Discourse Analysis as Theory and Method*. ISBN 978-0761971122

KEENEY, Hillary a Bradford KEENEY. 2012. *Recursive Frame Analysis: Reflections on the Development of a Qualitative Research Method*. The Qualitative Report [online]. [cit. 2022-10-31]. ISSN 2160-3715. Dostupné z: doi:10.46743/2160-3715/2012.2725

KEENEY, H., KEENEY, B., CHENAIL, R. 2013. *Recursive Frame Analysis: a Practitioner's Tool for Mapping Therapeutic Conversation*. In: KEENEY, H., KEENEY, B. *Creative Therapeutic Technique: Skills for the Art of Bringing Forth Change*. Phoenix: Zeig, Tucker and Theisen. s. 191 - 211.

KIM J, JORDAN SS, FRANKLIN C, FROERER A. 2019. *Is Solution-Focused Brief Therapy Evidence-Based? An Update 10 Years Later*. Families in Society. 100(2):127-138.

doi:[10.1177/1044389419841688](https://doi.org/10.1177/1044389419841688) Dostupné z:

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1044389419841688?journalCode=fisa>

KIM, Johnny & SMOCK Jordan et.al.2009. *Is Solution-Focused Brief Therapy Evidence-Based?*. Families in society: the journal of contemporary human services. 91. 300-306. doi: 10.1606/1044-3894.4009 Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/273456185_Is_Solution-Focused_Brief_Therapy_Evidence-Based

KOLÁČKOVÁ, Anna. 2020. *Momenty diskursivního posunu v konzultacích*. Olomouc, Diplomová práce. Univerzita Palackého. Vedoucí práce Mgr. Leoš Zatloukal, Ph.D. et Ph.D.

KOŘENKOVÁ L. 2018. (diplomová práce) *Významné momenty posunu v supervizích konzultacích*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Mgr. Leoš Zatloukal, Ph.D. et Ph.D.

LEVINSON, Stephen C. 2008. *Pragmatics*. 19. vyd. Cambridge: University Press. ISBN 978-0-521-29414-0.

MADILL, Anna a Michael BARKHAM. 1997. *Discourse analysis of a theme in one successful case of brief psychodynamic-interpersonal psychotherapy*. Journal of Counseling Psychology [online]. 44(2), 232-244 [cit. 2022-10-31]. ISSN 1939-2168. Dostupné z: doi:10.1037/0022-0167.44.2.232

MADILL, Anna, Christos SERMPEZIS a Michael BARKHAM. 2005. *Interactional positioning and narrative self-construction in the first session of psychodynamic–interpersonal psychotherapy*. *Psychotherapy Research* [online]. **15**(4), 420-432 [cit. 2022-10-31]. ISSN 1050-3307. Dostupné z: doi:10.1080/10503300500091249

MARTÍNKOVÁ, Jana. 2020. *Analýza momentů diskurzivního posunu v rodinné terapii*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého. Vedoucí práce Mgr. Leoš Zatloukal, Ph.D. et Ph.D.

MCVEE, Mary B., Katarina N. SILVESTRI, Nichole BARRETT a Katherine S. HAQ. 2018. Positioning Theory. In: ALVERMANN, Donna E., Norman J. UNRAU, Misty SAILORS a Robert B. RUDDLELL, ed. *Theoretical Models and Processes of Literacy* [online]. Seventh Edition. | New York: Routledge, 2019. | "Sixth edition published by the International Reading Association, Inc. 2013"—T.p. verso: Routledge. s. 381-400 [cit. 2022-10-31]. ISBN 9781315110592. Dostupné z: doi:10.4324/9781315110592-23

MIOVSKÝ M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: GradaPublishing, a.s. ISBN 80-247-1362-4.

NELSON, Thorana S a Frank N THOMAS, ed. 2012. *Handbook of Solution-Focused Brief Therapy* [online]. Routledge. [cit. 2022-06-01]. ISBN 9781136864650. Dostupné z: doi:10.4324/9780203836606

NELSON, Thorana S. 2019. *Solution-Focused Brief Therapy With Families*. New York: Routledge Taylor & Francis Group. ISBN 978-1-138-54115-3.

PARTRIDGE, Karen. 2007. *The Positioning Compass: a Tool to Facilitate Reflexive Positioning*. *Human Systems: The Journal of Systemic Consultation and Management*. 18. 96-111. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/317078295_The_Positioning_Compass_A_Tool_to_Facilitate_Reflexive_Positioning

PICHOT, T., DOLANG, Y. M. 2003. *Solution-Focused Brief Therapy: Its Effective Use in Agency Settings*. New York: Routledge.

- POUHLÁ, Lenka, Leoš ZATLOUKAL a Zlatica DORKOVÁ. 2020. *Společné vytváření směřování v supervizních konzultacích*. Diplomová práce. [online]. [cit. 2022-05-30]. Dostupné: https://theses.cz/id/hbep3m/Pouchla_Spolecne_vytvareni_smerovani_v_superviznich_konzu.pdf?zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dsvobodov%C3%A1%20martina%26start%3D48
- RATNER, Harvey, Evan GEORGE a Chris IVESON. 2012. *Solution Focused Brief Therapy: 100 Key Points and Techniques*. New York: Routledge Taylor & Francis Group. ISBN 978-0-415-60613-4.
- ROUBÍNKOVÁ, M., M. JURKA a P. MARTINKOVÁ. 2014. *Konverzační analýza (nejen) po česku*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4355-3.
- RUDDLELL, Robert B. ed. 2019. *Theoretical Models and Processes of Literacy* [online]. Seventh Edition. New York: Routledge, "Sixth edition published by the International Reading Association, Inc. 2013"—T.p. verso: Routledge, s. 381-400 [cit. 2022-06-14]. ISBN 9781315110592. Dostupné z: doi:10.4324/9781315110592-23
- SELEEBEY, D. a kol. 1992. *The strenghts perspective in social work practice*. New York. Longman. ISBN 978-0801333101.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ a kol. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- VAVREČKOVÁ, Michaela. 2020. *Významné momenty diskurzivního posunu v průběhu koučování nezaměstnaných osob v kontextu sociální práce*. 98 s. (141 478 znaků). Diplomové práce. Univerzita Palackého, Katedra křesťanské sociální práce. Vedoucí práce Leoš Zatloukal.
- VYBÍRAL, Zbyněk a Jan ROUBAL, ed. 2010. *Současná psychoterapie*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-682-7.
- VYMĚTAL, Jan. 2010. *Úvod do psychoterapie*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2667-0.
- VYMĚTAL, Jan. 2004. *Obecná psychoterapie*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0723-3.

- WAMPOLD, B. E. 2010. *The research evidence for the common factors models: a historically situated perspective*. In B. L. Duncan, S. D. Miller, B. E. Wampold, & M. A. Hubble (Eds.), *The heart and soul of change: Delivering what works in therapy* (pp. 49–81). American Psychological Association. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/12075-002>
- What is Solution-Focused Therapy?*. Institute for Solution-Focused Therapy, LLC [online]. Westminister, MA, © 2022 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://solutionfocused.net/>
- WHITE, M. 1992. *Deconstruction and therapy*. In D. Epston & M. White (Eds), *Experience contradiction narrative & imagination*. Adelaide: Dulwich Centre.
- WHITE, M. 2007. *Maps of Narrative Practice*. New York: W. W. Norton & Company. ISBN-13: 978-0-393-70516-4
- White, M., & Morgan, A. 2006. *Narrative Therapy with Children and Their Families*. Adelaide: Dulwich Centre Publications. ISBN 0975218026
- WILLIAMS, Daniel C. a Heidi M. LEVITT. 2007. *Principles for facilitating agency in psychotherapy*. *Psychotherapy Research* [online]. **17**(1), 66-82 [cit. 2022-10-11]. ISSN 1050-3307. Dostupné z: doi:10.1080/10503300500469098
- WINSLADE, John M. 2005. Utilising discursive positioning in counselling. *British Journal of Guidance & Counselling* [online]. **33**(3), 351-364 [cit. 2022-06-14]. ISSN 0306-9885. Dostupné z: doi:10.1080/03069880500179541
- WOOFFITT, R. 2005. *Conversation Analysis and Discourse Analysis: a Comparative and Critical Introduction*. Thousand Oaks: Sage. ISBN 0761974253
- ZATLOUKAL, L. 2009. „Zázračná otázka“ a její využití v krátké terapii. *Psychoterapie* 3, s.179 – 191. ISSN: 2695-0200
- ZATLOUKAL, Leoš a kol. 2019. *Spoluvytváření změn: různé podoby přístupu zaměřeného na řešení v teorii, v praxi a ve výzkumu*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5696-6
- ZATLOUKAL, Leoš a Lenka TKADLČÍKOVÁ. 2018. *Pomoc a kontrola v poradenské praxi sociálních pracovníků z pohledu přístupu zaměřeného na řešení*. *Czech* [online]. **18**(2), 39-62 [cit. 2022-06-10]. ISSN 12136204.

ZATLOUKAL, Leoš a Pavel VÍTEK. 2013. *Využití reflektujících týmů v terapii zaměřené na řešení*. Psychoterapie [online] 7 (1), s. 57-68. Dostupné z:

<https://journals.muni.cz/psychoterapie/article/view/9656>

ZATLOUKAL, Leoš a Pavel VÍTEK. 2014. *Reteeaming – koučování zaměřené na řešení v praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4113-9.

ZATLOUKAL, Leoš. 2020. *Diskurzivní a konverzační analýzy ve výzkumu psychoterapie a poradenství*. Psychoterapie [online]. **14**(1), 28-43 [cit. 2022-06-15]. ISSN 18023983.

Zoznam obrázkov a grafov

Obrázok 1: Triáda pozicionania	24
Obrázok 2: Príklad jednej verzie pozičného kompasu (preklad z ang. originálu)	28
Obrázok 3: Príklad RFA zápisu základnej debovej línie rozhovoru	36
Obrázok 4: Ukážka spracovaného rozhovoru v programe ELAN	38
Obrázok 5: Ukážka RFA v MS Excel	38
Tabuľka 1: Analýza č.1 „Zahodenie zlozvyku“	47
Tabuľka 2: Analýza č.2 "Tie správne tlačidlá"	53
Tabuľka 3: Analýza č. 3 „Počut' smiech“	63
Tabuľka 4: Analýza č.4 „Prenikajú cez strop“	72
Tabuľka 5: Analýza č.5 „Za tým najťažším“	82
Graf 1: Rozhovor 1 AKT 1 aktérstvo	48
Graf 2: Rozhovor 1 AKT 1, stupeň aktérstva.....	48
Graf 3: Rozhovor 1 AKT 3 aktérstvo	49
Graf 4: Rozhovor 1 AKT 3 stupeň aktérstva.....	49
Graf 5: Rozhovor 2 AKT 1 aktérstvo	54
Graf 6: Rozhovor 2 AKT 1 stupeň aktérstva.....	54
Graf 7: Rozhovor 2 AKT 3 aktérstvo	55
Graf 8: Rozhovor 2 AKT 3 stupeň aktérstva.....	55
Graf 9: Rozhovor 3 AKT 1 aktérstvo	64
Graf 10: Rozhovor 3 AKT 1 stupeň aktérstva.....	64
Graf 11: Rozhovor 3 AKT 3 aktérstvo	65
Graf 12: Rozhovor 3 AKT 3 stupeň aktérstva.....	65
Graf 13: Rozhovor 4 AKT 1 aktérstvo	73
Graf 14: Rozhovor 4 AKT 1 stupeň aktérstva.....	73
Graf 15: Rozhovor 4 AKT 3 aktérstvo	74
Graf 16: Rozhovor 4 AKT 3 stupeň aktérstva.....	74
Graf 17: Rozhovor 5 AKT 1 aktérstvo	83
Graf 18: Rozhovor 5 AKT 1 stupeň aktérstva.....	83

Graf 19: Rozhovor 5 AKT 3 aktérstvo.....	84
Graf 20: Rozhovor 5 AKT 3 stupeň aktérstva.....	84